

Universitätsbibliothek Wuppertal

Iulianu Autokratoros Ta Sōzomena, Kai Tu En Agiois Kyrillu Archiepiskopu Alexandreias Pros Ta Tu En Atheois Iulianu Logoi Dekα

Julian <Römisches Reich, Kaiser>

Lipsiae, Anno MDCXCVI.

Liber sextus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1694](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1694)

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΚΥΡΙΛΛΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ,

ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΕΥΑΓΟΥΣ

Ἰησηκίας, πρὸς τὰ τῶν ἀθέοις Ἰουλιανῶν.

ΛΟΓΟΣ ΕΚΤΟΣ.

S. CYRILLI ALEXANDRIÆ

ARCHIEPISCOPI,

PRO SANCTA CHRISTIANORVM RELIGIONE,

ADVERSVS LIBROS ATHEI IVLIANI.

LIBER SEXTVS.

Prou. 18.

Rursus opportune hæc verba Scripturæ diuino afflatu prodita vsurpabimus: *Mors est vita in manu lingue; qui autem illi imperant, edent fructus eius.* Quamuis enim vtilitatem ex linguæ bonis capere possunt cordati homines, si sua dicta vt par est componant, & ea loquantur, quæ admirationem faciant eius, qui lingua bene vtatur; nonnulli tamen ad absurda & indecora quæque eloquentiam suam transferunt, eoque malignitatis & nequitia feruntur, vt extremam improbitatem nihili ducant, & petulanti lingua Deum laceffant, ac in gloriam ineffabilem arma moueant. Quo fit vt extremis eos malis necesse sit implicari. Talem se præstitit noster Iulianus, quippe qui lingua disertus præditus & admirabili dicendi venustate,

Ἐπι καὶ ἤδη πάλιν ἐρῶμεν τὰ ἐκ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς. ἔφη γὰρ, ὅτι θάνατος καὶ ζωὴ ἐν χειρὶ γλώσσης οἱ δὲ κρατῶντες αὐτῆς, ἐδούλωται καρπὸς αὐτῆς. καὶ τοὶ ἄλλοι ἐξόντοισι ἐβ' λησιν ἐν φρονεῖν τῶν ἀπὸ γλώττης ὄνασται καλῶν, εἰ κατὰ ῥυθμίζουσι πῶς εἰς εὐκοσμίαν. καὶ εἰς γε τὸ χρῆναι λαλεῖν τὰ ἐφ' οἷς ἀγάσασθαι τὸν ἀρεῖα κεχρημένον αὐτῇ, μεβισῶσι ἴνες ἐφ' ἃ μὴ προσῆνε τὰ ἐαυτῶν λόγους. προήκει ὅτι καὶ εἰς τὸ τὸ ἀσικαρότητος τε καὶ μοχθηρίας αὐτοῖς, ὡς διδόνος ποιῆσαι λόγους τὰ παντός τε καὶ ἐπέκεινα κακῶν, καὶ ἀσελγῆ τὴν γλῶσσαν ἐπαφείναι θεῷ, καὶ τὴν ἀρρήτων δόξης τὰ ὅπλα κινεῖν. δι' ἧν συμβησεται τὸ χρῆναι δὴ πάντως τοῖς ἐσχάτοις αὐτῶν ἀλῶναι κακοῖς. τοῖς ἴσως γέγονεν ὁ κρατῶν Ἰουλιανός. καὶ τοὶ ἄλλοι ἐν φουᾷ μὲν ἔχων τὴν γλῶσσαν, καὶ ἀθάνατον ὄντο

καλλιπέες, τῆς ἱεράς κατηγόρευσε γραφῆς, καὶ ἅ
τῆς τῶν ἀγίων πληθὺς καὶ ἀδρασύνεται καὶ μά-
λα συχνῶς, ἵνα καὶ πρὸς αὐτὸν λέγηται διὰ τῆς ἀ-
γίας Πνεύματος τί ἐκαυχᾶ ἐν κακίᾳ ὁ δυνατὸς
ἀνομίαν; ὅλην τὴν ἡμέραν ἀδικίαν ἐλογίσατο ἢ
γλώσσά σου καὶ αὐτὸ ἐπὶ τέτοις ἠγάπησας πάν-
τα τὰ ῥήματα καὶ ἀπονήσιμῳ γλώσσαν δολίαν.
Πλείστα μὲν ἔν ὅσα τῆς τῆς πανσόφου Μωσέως
καὶ ἀκέραιε συγγραφῆς. ἀλλ' ἰδὲ δὴ καὶ νῦν
οἷς ἤδη προεῖπεν ἕτερα προσιθεῖς ἔτω φησί·

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Πότερον ἔν χρεῖ με κατ' ἄνδρα ὀνομάζειν
καὶ τὰ ἐπισηδέματα, ἢ τὰς ἀνθρώπους; οἷον
Πλάτωνα, Σωκράτην, Ἀριστοτέλην, Κίμων-
να, Θαλῆν, Λυκούργον, Ἀγησίλαον, Ἀρχί-
δαμον ἢ μᾶλλον τὸ τῶν φιλοσόφων γένος, τὸ
τῶν στρατηγῶν, τὸ τῶν δημιουργῶν, τὸ τῶν νομο-
θετῶν. εὐρεθῆσονται γὰρ οἱ μοχθηρότατοι καὶ βδε-
λυρώτατοι τῶν στρατηγῶν ἐπιεικέστερον χρησάμενοι
τοῖς τὰ μέγιστα ἠδίκηκόσιν, ἢ Μωσῆς τοῖς ἔδεν
ἐξημαρτηκόσιν.

ΚΥΡΙΛΛΟΣ.

Αἰτιᾶται μὲν ἔν, ὡς γεοῖμαι, πάλιν τὸ πρᾶ-
χθῆναι δίνας τὰς ἀπὸ τῆς Μωαβιτῶν, ὡς ὑφέν-
τας τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ τὰ τῶν γυναικῶν ἐταριζόμενα, ἀ-
ταῖς τῶν σωματῶν ὠραῖς σεσατηνέυκασι εἰς ἀσέλ-
γειαν, τὰς ἐναριθμήτας τῷ Θεῷ, καὶ τοῖς τῶν ἀπο-
στάσεως ἐπιλήμασι ἐνείσαται τὰς ἀπαλωμένους τε-
λεοθῆναι παρεσκέυασαν τῷ Βεελφεῶρ. εἶτα τὰς
ταῦτα τολμήσαντας ἔδεν τὸ παράπαν πλημ-
μελήσαι φησί, τὴν εἰς Θεὸν δυσέβειαν, ὡς εἰσιν,
ἔδενος ἀξιώσας λόγῳ τούτῳ τε ἕνεκα τῆς αἰτίας
ἁμῶν καὶ ἀπηνῆ γενέσθαι φησί τῆς ἱεροφάντην Μω-
σέα. σμικρῶν γὰρ, ὡς ἔφη, πλάσματων οἰεῖται, καὶ ἔ-
χι τῶν ἀφορήτων ἄγαν, τὸ ἀποσησάμεν τινὰς τῶν
ἐπὶ πάντας Θεῶν ἐν ᾧ τῆς βελιόνων ποιείται
μοῖρα, τὸ προσκεκλιόθαι δὲν ἀναπέισαται τῶν εἰ-
δώλων ψευδολατρίας. Ἀκέραια δὲ ἔν πρὸς
ἡμῶν ὅτι τῶν τὰ τοιαῦτα δρᾶν εἰωθότων,

— μὴδ' ὄν τινὰ γαστέρι μῆτηρ

Κεῖρον εἰὼτα φέρει, μὴδ' ὅς φύγοι.

ὅσιον γὰρ εἶναι φημι τὸ χρεῖναι δὴ πάντως παύγε-
νῆ καὶ φθειρέσθαι τὰς θανάτου πάγην ἑτέροις ἐ-
σκευασίας, καθά φησί τις τῶν εὐδοκίμων ἔν
σηναῖς,

Οὐ δευὰ πάσχειν δευὰ τὰς εἰργασμένους.

Ἡ γὰρ ἔχι παύχάλεπον ἀληθῶς χρῆμα τε δύ-
σοισον ἂν εἴη, τὸ τῆς θείας δόξης ῥιψοκινδύνως

Scripturam sacram arguit, & in san-
ctorum cœtum deblaterare non cessat,
ut in ipsum Spiritus sancti hæc verba
quadrent: *Quid gloriaris in malitia, qui* Psal. 51.
potens es in iniquitate? tota die iniusti-
tiam cogitavit lingua tua. Et rursus:
Dilexisti omnia verba precipitationis Ibid.
linguam dolosam. Multa liquidem con-
tra Mosis scripta debacchatus est. Sed
ecce noua quoque nunc addit iis, qua
iam antea dixit, & ait:

IULIANVS.

Studiane igitur singillatim recense-
am, an homines? veluti Platonem, So-
cratem, Aristidem, Cimonem, Thale-
tem, Lycurgum, Agesilaum, Archi-
damum, aut potius philosophorum na-
tionem, ducum, opificum, legisla-
torum. Improbissimos enim & scelestif-
simos quosque Duces benignius eos
tractasse reperiemus, a quibus maxime
læsi fuerant, quam Mosem eos, qui ni-
hil offenderant.

CYRILLVS.

Rursus, opinor, queritur Moabitæ
pœnam luisse, quod Israelitis scorta sub-
misissent, quæ venustate corporum eos
qui Dei erant libidinis laqueis impli-
cuerunt, eisque per fraudem defectio-
nis crimine irretitis, auctores fuerant
ut initiarentur Beelphegor. At qui
hæc ausi essent, nihil omnino peccasse
ait, impietatem in Deum, ut videtur,
pro nihilo habens. Ideoque Mosem,
sacrorum antistitem, crudelem & in-
humanum extitisse scribit. Leuiculam
enim culpam, ut dixi, nec sane into-
lerabilem putat, a totius vniuersi Deo
abducere; & præclarum quiddam cen-
set, auctorem esse alicui, ut in simu-
lacrorum falsos cultus inclinaret. Sed
discat a nobis, neminem esse qui talia
perpetrare soleat,

E — quem mater vtero

Puerum ferat, nec qui effugiat.

Sanctam enim rem esse pronuntio,
omnes omnino perdere, qui mortis
laqueum aliis struxerint, quemadmo-
dum Tragicus poeta quidam haud igno-
bilis ait,

Non grauiâ pati grauiâ qui perpetravit.

Annon enim reuera graue & intolerandū
est, tam perditæ insultare diuinæ maiestati,

& ineffabilem naturam, quanta improborum conatum vis est, insolenter offendere? Hoc vero dubium vlli esse potest? Sed quoniam ex antiquis sententia suae suffragatores admodum suspicit, eosque sanctis comparat, age, nos vero consentanea proferamus, eiusque conutiis opponamus veritatem. Quos enim miratur, hos utique nostris hominibus longe praestantiores putat; sed aberrat a vero, & a scopo excidit. Primum enim omnium videamus celeberrimum illum Socratem, & qualis fuerit expendamus. Hic ob mundanam sapientiam magna admirationi fuit, & vnum inter homines doctissimos principem locum obtinuisse dicunt; quod ad mores autem ac instituta attinet, nihilo plebeis ac vulgaribus meliorem videas extitisse. Haec incredibilia nemo non forte putabit, sed Porphyrio referenti non contradicet, qui vitas philosophorum veterum descripsit, in quibus hic illi scopus propositus fuit, & multum operae ac studii in eo posuit. Sic igitur ille de Socrate: *Refert Aristoxenus in vita Socratis, a Pintaro eius auditore se res gestas Socratis accepisse. Hunc dicere, vix se cum ullo congressum esse, in quo talis esset, & vox, & os, & species exterior, ac forma insuper nativus decor, maxime cum iratus non esset: nam posteaquam ira inflammatus erat, ita conturbari solitum, ut a nulla nec re abstineret neque nomine.* At quid turpius iracundia? an non pessimus animi morbus est impotens ira, & indomita perturbatio, & grauis animi acerbitas? Non enim sic mare sauit quum ventus vehemens incubuit, & decumano fluctu concita saxis ac terrae alliditur, ut mens hominis iracundiae vi & impotentia agitata. Idcirco diuina Scriptura praecipit, dicens: *Desine ab ira, & derelinque furorem.* Ira enim perdit etiam prudentes. Et, vir iracundus non agit apte. Nam quid demum non aufurus est ille? an non omnes linguae habenas laxabit, & inconsideratis sermonibus ipsos forte etiam lacesset, a quibus nihil iniuriae aut offensionis acceperit. Quemadmodum enim saxum si in praecipit ruat, in obuium quodque incurrit graui impetu, ferturque temere; sic, opinor, homo trucis & efferati animi, quum nulla nequere aut oratione sibi temperarit, Deum etiam perinde ac homines suis intemperitiis ac linguae perulantia tandem inuadet.

Mal. 37.

A ἐμπαροινεῖν, ἢ τὴν ἀρρήτων φύσιν τὸ γένηται εἰς ἐξχειρημάτων δύναμιν, & μετρίως καλαλυπείν, εἴτα πῶς τὸ τοῦ φιλοσοφίου; Ἐπειδὴ ὅτι τὰς οὐκ ἐπινοήσας αὐτῶν γεγονότας τὰ ἀρχαιοτέρων ἐκ ἐν μικρῷ ποιεῖται θαυμάσιον, ἢ τῶν ἀγίων συκρίνῃν ἀπολολμα. Φέρε ἢ ἡμεῖς τὰ εἰκότα λέγωμεν τὰς παρ' αὐτῶν λουδορίας ἀντανισάντες τὴν ἀλήθειαν. οἴεται μὲν ὅτι ἀμείνους γενέσθαι τὰ παρ' ἡμῶν ἐς τε θαύματα σφάλλεται, ὅτι ἀληθῆς ἢ διημάριηκε ἔσσοπος. Φέρε ὅτι ἴδωμεν ἢ πρότερον ἢ ἄλλων, ὁποῖος ἦν ὁ διαβόητος παρ' αὐτοῖς Σωκράτης. θαύμασαι μὲν ἐν ἐπίσοφια κοσμητῆ, καὶ τὰ ἄγαν ἐλλογιματάων γενέσθαι φασὶν αὐτὸν, τὰ γε μὴν εἰς ἦθη καὶ τρόπους, ἐδὲν γελοῖοι κακρετίονα καταθεώτολις ἀντὶ τὴν ἀελαῖαν καὶ ἀτυρικὴν τειριφῶτων ζῶν. καὶ ἀπισήσειε μὲν ἴσως ἀπασίσθαι τοῖς περὶ τῶν λόγους ἐμὴν ἐτικ τοῖς Πορφυρία γραμμασιν ἀντερεῖ, ὅς τ' ἐκάσθαι τὰ ἀρχαιοτέρων ἀπεσημῆναλο βίον, σκοπὸς ὅτι ἔτος γεγονεν αὐτῶν καὶ πολλῆς ἡξίωσε τὸ χρῆμα σπαδῆς. ἔφη ζῶντων δὲ περὶ αὐτῶν. Λέγει δὲ ὁ Ἀριστόξενος ἀφηγόμενος τὸ βίον τῶν Σωκράτους, ἀκηκοέναι Πινθάρου τὰ περὶ αὐτῶν, ὅς ἦν εἰς τὸ τῶν ἐντυχόντων. τῶν λέγειν, ὅτι ἐ πολλοῖς αὐτὸς Γεπιθανώτερος ἐντυχητικῶς εἶη, ζῶντων εἶναι τὴν Φωνὴν καὶ τὸ σῶμα καὶ τὸ ἐπιφανόμενον ἦθος καὶ πρὸς πᾶσι τῶν εἰρημένους τὴν εἶδος ιδιότητα γίνεσθαι δὲ πρὸς τῶν, ὅτε μὴ ὀργίζοιτο, ὅτε ὅτι φλεχθεῖη ὑπὸ τῶν πάθους ἔτα δεινὴν εἶναι τὴν ἀσχημοσύνην. ἐδενός ὅτι ἔτε ὀνόματος ἀποχέσθαι, ἔτε πράγματα. Εἶτα λίτὸ ἀρχιον ὀρῆς ἢ πῶς ἐ χειρίσον ἀρρώστημα **D**ν ἐθυμὸς ἀκρατῆς, καὶ ἀτίθασον κίνημα, καὶ πικρία δεινῆ; ἐ ὅτι πνεύματος λαύρα καλασιλάζοντες ἀγριαίνεσαι θάλασσα καὶ ἀπορρήτοις κυμάτων ὀρμαῖς χέρσῳ τε καὶ πέτραις ἐνήγνυται, ὡς ἀνδρὸς ψυχὴ παθῆσα τὸ δύσοργον καὶ τὸ ἀχάλινον εἰς θυμῶς. ταύτη τοι καὶ ἡθεῖα γραφὴ παρεγγυᾷ λέγεται: παῦσαι ἀπὸ ὀργῆς, καὶ εἰ καλὰ λιπε θυμὸν. ὀργὴ ὅτι ἀπόλλυσι καὶ φρονίμους, καὶ μὴ ὅτι, ἀνὴρ ὅτι θυμώδης ἐκ ἐυσχημῶν. Ποίων ὅτι τοῖς τῶν ἀφῆξεται τολμημάτων ἢ πῶς ἐ πᾶσαν ἠνίαν ἀνήσθη τῆ γλώσση, μᾶλλον ὅτι ἀδελήτοις καλακερτομήσθη λόγοις, καὶ αὐτὸς τάχα πρὸς τῶν ἀδιεξήτας ἐδέν. Ὅτι περὶ τὸν τρόπον εἰλίθος ἴοι καὶ τρανῆς ἀχέτοις ὀρμαῖς καὶ παντός οἶμα ἔπαρεμπίπτοντες, καὶ οἵπερ ἀντύχοι φέρεται, τὸ αὐτὸ οἶμα τὸν τρόπον καὶ εἰθρασύς εἶη τις καὶ πικρός, θηριοπρεπεί τε θυμῶ τυραννόμενος, φείσεται μὲν ἐδενός λόγῳ τυχόν, ἐδὲ πράγματος, καλεπαφῆται δὲ καὶ θεῶ ὡς περ ἀνθρώπῳ παντί τῆς ἑαυτῶ γλώσσης τὸ ἀκρατῆς, καὶ τῶν ἐξ ὀργῆς τὴν ἐφοδόν.

Πῶς τοιγαρὲν τὸν Σωκράτην θύσομεν, τὸ πάντων ἀσχιόν ἡρώσηκότα τῶν κακῶν; Ἀλλ' ὅ, τε θεασάσιος Μωσῆς πρῶτος ἦν σφόδρα παρὰ πάντας ἀνθρώπους γέγραπται ᾧ ἔτω περὶ αὐτοῦ. ἔφη δὲ πρὸς ἡμᾶς ὁ τῶν ὅλων σωτὴρ καὶ κύριος· μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρῶτος εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσατε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχῆς ὑμῶν· καὶ μὴν ὅτι καὶ μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσιν τὴν γῆν. Οὐκ ἔν ἐῖς πάντος ἀξίον εἶναι φησι τὸ καθεστηκέναι τὸ ἥθος, καὶ τῇ τ' πραότητι εὐδία κατακαλύψεσθαι, καὶ μὴν τὸ ἐπιεικὲς εἰς λόγους καὶ ἀνεπιτήδευτον ἔχειν, γραφώμεθα τὸ Σωκράτην, καὶ μάλα ἐν δίκῃ, διημάθηκε ᾧ ἀμφοῖν. εἰ δέ τις τὸ δυσσεβὲς ἐπαίνει, καὶ τὴν γλώττης τὸ ἀσελγές, διαβέβληται παρ' αὐτῷ τὸ τ' πραότητος χεῖμα, καταφέγει μὲν τὸ ἐπαίνον μετὸν, τοῖς γε μὴν ἀσχιόσι τ' ἀμείνων ἐνεμήκε ψῆφον, γελάτο δ' ἂν ὁ τοιοῦτος καὶ μάλα εἰκότως. Ἄρ' ἔν ἡρώσησε μὲν ὁ Σωκράτης τὸ δριμύ πρὸς ὄργας, ἡμοιοηκότα δὲ τῶν ἐτέρων εὐρήσομεν, αἱ ταῖς ἐσχάταις αὐτὸν ἐνήσει διαβολαῖς; εἰ μὲν ἔν. γέγονε ᾧ ἔτω γυναῖκομανῆς, καὶ ταῖς εἰς τῆτο ῥοπαῖς ὀλοφύχως συνηρηπασμένος, ὡς ἔδεν ἡγεῖσθαι τὸ ἀμείνον αὐτοῦ. γέγραφε ᾧ ἰδίᾳ πάλιν περὶ αὐτοῦ Πορφύριος· ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸν βίον τὰ μὲν ἄλλα εὐκόλον, καὶ μικρὰς δεόμενον παρὰ σκευῆς εἰς τὰ καθ' ἡμέραν γεγενῆσθαι πρὸς δὲ τὴν τῶν ἀφροδισίων χρῆσιν, σφόδρῶτερον μὲν εἶναι ἀδικίαν δὲ μὴ προσεῖναι. ἢ ᾧ τὰς γαμελαῖς, ἢ τὰς κοινὰς χρῆσθαι μόνας. δύο δὲ σχέιν γυναῖκας ἅμα, Ξανθίππην μὲν πολιτίαν, καὶ κοινώεραν πῶς, Μυρτώ δὲ Ἀρισείδου θυγατρίδην τῆ Λυσιμάχου. καὶ τὴν μὲν Ξανθίππην περιπλακῆσαν λαθεῖν, ἐξ ἧς ἐαυτῷ Λαμπροκλῆς ἐγένετο τὴν δὲ Μυρτῶν, γάμῳ, ἐξ ἧς Σωφρονίσκος καὶ Μενέξενος. εἶτα τί πρὸς τῆτο φάη ἂν ὁ τὸν Σωκράτην τεθαυμακῶς; καθὰ μὲν ᾧ αὐτοὶ φασιν, σφόδρῶτερος ἦν περὶ τὰ ἀφροδίσια, καταφωρεῖται δὲ δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ὡς εἴη τις ἄγαν λάγνός τε καὶ ἀνεπὶ, καὶ κόρον εἰδὼς ἔδεν τὸν ἐπὶ γε ταῖς ἔτω βδελυρωτάταις ἡδοναῖς ὅς γε δυοῖν αὐτῷ γαμελαῖν, ἔδεν ἐν κόσμῳ τὰ χαπρὰ συνηρησμένα, συνεπλέκετο, καὶ ἄλλαις ἀσχιόσι δηλονότι καὶ μιᾶσιν ἂν γυναικί, καὶ τὴν τῆ σώματος ὄραν ὀνιον προθεῖσι τοῖς ἐρασαῖς. Καίτοι πῶς καὶ

Quem ergo Socrati locum assignabimus, qui foedissimo omnium morborum laboravit? Atqui diuinus Moses omnium hominum longe mitissimus fuit: de illo enim ita scriptum extat. Num 12. Seruator autem ac Dominus omnium ita nos alicubi compellat: *Discite a me quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis quietem animabus vestris.* Et, *Ibid. Beati mites, quoniam ipsi hereditabunt terram.* Si ergo magnum profus opera pretium esse ait tranquillis & pacatis moribus esse, & lenitudinis serenitate & moderatione sermonis non incomposita praeditis, Socratem incusemus, idque nec iniuria, qui utroque excidit. Quod si quis acerbiter & linguæ petulantiam commendat, vituperat vero lenitatem; si honestatem culpat, probat autem vitia; hic iure merito rideatur. Num ergo Socrates iracundiæ morbo vehementer tentatus est: aliis autem criminibus illum caruisse reperiemus? Minime. Erat enim adeo mulierosus, ac toto animo sic eo raptus, ut amori isti nihil anteponendum putaret. Scribit enim rursus de illo Porphyrius in hunc modum: *In ceteris vita rationibus facilem alioqui fuisse, paruoque contentum in diem dixisse; sed in rebus venereis immodicum, at sine cuiusquam iniuria. Aut enim vxoribus, aut solis vulgaribus usum. Duas vero simul vxores habuisse, Xanthippen quidem ciuem, & aliquanto vulgariorem: alteram autem Myrtō, Aristidis Lysimachi filii neptim. Cum Xanthippe clam congressum, ex ea Lamproctem filium suscepisse; legitimis autem ex Myrto nuptiis Sophroniscum & Menexenum.* Quid his responsurus est admirator Socratis? Nam vel eorum confessione ad res venereas erat procliuor: rebus autem ipsis eius salacitas & effrenata libido tanta fuisse deprehenditur, ut nefandarum voluptatum nulla ipsum satietas caperet, qui duabus vxoribus, neque fortasse honeste coniunctis: aliis etiam, turpibus scilicet ac meritoriis mulierculis, & quæ formam corporis venalem prostituerent, miseretur.

An non hæc a vita philosophica & actuosa virtute & studio abhorrent? Numquid ergo iuvenes increpabat, si minus honeste quidpiam facerent? Quibus verbis eos ad rectum iter instituisset, quum homo ea canitie atque ætate tam infandis voluptatibus non irretitus modo, sed oppressus penitus & subactus videretur? Cui familiarem aliquando dixisse apud Platonem legimus: *Vndenam, o Socrates? num ex venatione forma Alcibiadis?* Sed de Socrate haftenus. In Platonem ipsum inquiramus, videamusque Socratis mores; an non ipse quoque adamarit, & intemperantia cupiditatum cum illo laborasse dictis suis coarguatur. In Philebo enim ait: *Voluptas omnium rerum est insolentissima.* In voluptatibus autem veneris, ut perhibent, quæ maximæ videntur esse, etiam peierare veniam habet apud Deos, quasi illæ pueri veluti quidam sint omni mente destituti. In Symposio autem: *Quod omnium & maximum & grauissimum censeri debet, peruulgatum etiam est, amatoris periuuriis solis Deos veniam tribuere. Venerum quippe iusurandum nibili esse aiunt. Itaque tam Diū quam homines omnem amanti licentiam dederunt.* Pudet igitur illum, ut par est, hæc a se dicta videri, eaque tribuit aliis: quanquam rem ipsam ab illo probari quis dubitet? Neutiquam enim illos increpat, qui ita sentiunt. O philosophicam disciplinam! Quantum utilitatis in ea est, quæ iuuenum voluptates coercet, temperanter ac iuste viuere persuadet. Nempe si intellexerint, Deos amatoribus esse propitios, quamuis muliercularum aut puerorum effrenatis amoribus seruiant, omnino permittitur iis licentia peierandi. At nullum tempus vnquam erit, quo pietatem in Deum impune liceat negligere. Num igitur tanta celebritate famæ & opinione sapientiæ Philosophus, Dei timorem fœdæ & probrosæ voluptati postponere debuit? Iam Cimonem illum præstantissimum, quibus moribus fuerit, videat qui illo magnopere gloriatur. Hic Elpincem sororem & germanam vxorem habuit, & Persarum morem, aut Iouem illum supremum secutus, cum sorore concubuit: qui a Cleone

ἀλλότρια ταυτί πολιείας τ' ἐμφιλοσόφου καὶ πρακτικῆς ἀρετῆς; ἂρ' ἔν ἐπέλιμα τοῖς νέοις, εἰ ζῆν ἐλοιπὸ παρὰ τὸ εἰκός; εἶτα ποῖος ἂν αὐτῷ πρὸς ἐκείνης ἔυ ἐπεποίητο λόγος, ὅτε λευκῆ πολιᾷ καλῆνθισμένος, τοῖς ἔτω μουσαρωτάτοις ἐλχειρήμασιν ἔχ' ἀλόλια μόνον, ἀλλὰ γ' ἤδη καὶ τυραννέμενον νῦν ἔχων ἀκονίλι διεφαιμετο; Ἐπυθόμην δὲ πρὸς ἡμᾶς διὰ τ' τῶ Πλάτωνος συγγραφῆς, τῶν ἐπιηδείων τινὰ πρὸς αὐτὸν εἰπεῖν. Βπόθεν, ὦ Σώκρατες; μὴν ἀπόκνηγεσίς τ' Ἀλκιβιάδης ὥρας; εἶεν τὰ μὲν δὴ Σωκράτης ἐν τέτοις. Πολυπραγμονῶμεν δὲ τὰ αὐτῶ τ' Πλάτωνος, εἰ μὴ τεθαύμακε ἢ αὐτὸς τὰ Σωκράτης, ἢ τὸ ἀκρατεῖς εἰς ὀρέξεις συμπεπονθὼς αὐτῷ διὰ τ' ἰδίων ἀλίσκεια λόγων. ἐν μὲν γ' τῷ Φιλήβῳ φησὶν ἡδονὴ μὲν γ' πάντων ἀλαζονέστατον, ὡς δὲ λόγος, ἢ ἐν ταῖς ἡδοναῖς ταῖς περὶ τὰ ἀφροδίσια, αἱ δὴ μέγιστα δοκῶσι εἶναι, ἢ τὸ ἐπιπορκεῖν συγγνώμην εἴληφε παρὰ Θεῶν, ὡς κατὰ περ παιδῶν τ' ἡδονῶν, νῦν ἔδὲ τ' ὀλίγισον κεκλημένον. ἐν δὲ γε τῷ Συμποσίῳ ὁ δὲ δεινότατον, ὡς λέγασιν οἱ πολλοὶ, ὅτι ἢ ὀμνύλι μόνον συγγνώμη παρὰ Θεῶν ἐκδάνη τὸν ὄρκον. ἀφροδίσιον γ' ὄρκον ἔ φασὶν εἶναι. ἔτω ἢ θεοὶ ἢ ἀνθρώποι πεποίησιν πᾶσαν ἐξουσίαν τῷ ἐρωτῇ. Αἰσχύνεται μὲν ἔν κ' τὸ εἰκός, ἢ τοῖς ἑαυτῶ λόγοις ἐπερυθρία, ἢ ἐτέρων εἶναι φησὶν αὐτῶς, ἐπαρνεῖ δ' ὅτι τὸ χρεῖμα πῶς ἐστὶν ἀμφιβελεῖν; ἐπιετιμήκε γ' τῶς ὡδὲ φρονεῖν ἐλομένους ἔδαμῶς. Ὡς φιλοσόφων μαθημάτων ὡς πολὺ λίαν ἐνεσιν αὐτοῖς τὸ ὀνησιφόρον, ἀνακόπῃσι τ' νέων τὰς ἡδονὰς, τ' σώφρονα καὶ ἐπιεικῆ διαζῆν ἀναπειθῆσι βίον. εἰ δὴ συνέειν, ὅτι καὶ θεοὶ συγγνώμονες τοῖς ἐρωσιν εἰσί, καὶ εἰ γένοιτο πῶς ἢ γυναικῶν ἢ παιδῶν ἀδικοῖτε ἢ ἀκρατεῖς ἐρασαί, πάνλητε ἢ πάντως ἀνείτα σφίσι τὸ ἐξείναι μετ' ἐξουσίας, εἴπερ ἐλοιπὸ καὶ ψευδομολεῖν. Καὶ τοι τ' εἰς Θεὸν εὐσεβείας ἔδειξ ἂν γένοιτο καμρὸς, καθ' ὃν ἂν εἴη τὸ ραθυμεῖν ἀζήμιον. εἶτα πῶς ἔδει τ' ἔτω λαμπρὰ καὶ διαβόητον λαχόντα τ' δόξαν ἐπὶ γε τῷ δυνασταί. καὶ μὴν ἢ εἰδένα φιλοσοφεῖν, παραρρίψαι καλόπιν ἀσχερᾶς ἢ μεμωμημένης ἡδονῆς τ' εἰς τὸ θεῖον ἀδῶ; Κίμωνα δὲ τ' πανάριστον ὁποῖος ἦν τῶς τρόπῃς ὁράτω δὴ πάλιν ὁ ἐπ' αὐτῷ μεγάλην ἀνασπάσας ὀφρύν. Ἐλπινίῃ μὲν γ' ὀμαίμῳ τε ἔση ἢ ὀμοσπύρω, συνεπλένετο γαμικῶς, καὶ σύνευνος ἦν ἀδελφῆ τὰ Περσῶν μιμῶμεν, μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὸν τὸν ὑπαῖον Δία. Κλέωνος δὲ γρα-

Φῆν αὐτῷ τυραννίδος ἐνσησαμένον, ἤλω τε Ἀθήνησιν ἐπ' αὐτῷ δῆτ' ἔτω κρινόμενος, καὶ δίκας ἐκλέτικε τὰς ἀπὸ τῶν νόμων. γράφει δὲ περὶ αὐτοῦ Θεόπομπος, ὡς καὶ κλεπίστατος γένοιό τις, καὶ λημμάτων ἀσχερῶν ἠτῶμενος ἔχ' ἀπαξ ἐλήλειται· καὶ τὸ τῆς δωροδοκίας μάθημα παρ' αὐτοῦ καὶ πρῶτος τοῖς Ἀθήνησι στρατηγοῖς ὁράται ἐνοσηψαί. Κάτιοι πῶς ἔπανασχερον αὐτῷ εἰ καὶ ἀρρώσημάτων τάχα παρὰ τὸ λοῖδοθον ἐν κακοῖς, τὸ ἀδίκων ἠτῶσθαι κερδῶν, εἶναι τε ἔτιος ἐρασιχρήματον, καὶ ἀδελφῆς ἐπιθήσεσθαι γάμοις, καὶ βαρβαρικῶς ἀπονοίας ὀλίγα παραχωρεῖν, ὡς καὶ αὐτὸς τὸς τῆς φύσεως ἀδικῆσαι νόμος. Ὁ γε μὴν Ἀριεΐδης ἐπὶ νοσφισμῶ μὲν χρημάτων διαρρήδην ἐληλεγμένος, εἰς ἐπράχθη δίκας. Πικρὸς δὲ ἦν ἔτιος καὶ βασίλειος, καὶ ταῖς ἐτέρων εὐκλείας ἐπιμεμηνῶς, ὥστε ἐρομένων αὐτὸν Ἀθηναίων πόλε, πῶς αὐτὸς ἀρεῖσα πολίτευοντο, καὶ ἐξ ἀρεῖας ἴοι τῇ πόλει τὰ πράγματα; μὴ αὐτὸς ἐτέρως ὑπάρξαι τῆτο εἰπεῖν, εἰ μὴ βαρβαρῶσιν αὐτὸν τε ὁμοῦ καὶ Θεμισοκλῆα· ἐλύπει δὲ ἴσως αὐτὸν ὁ Θεμισοκλῆς ἀρεῖσα νενουμαχηκῶς, καὶ τὴν ἀμείνω δόξαν στρατηγίας ἀποφερόμενος. Πλείσα δὲ ὅσα καὶ ἀληθῆ καὶ περὶ τῶν ἐτέρων οἷός τε αὐτῷ εἰπεῖν, παρήμι μὲν τῆτο τέως. τεύραψομαι δὲ πρὸς γε τὸ χρῆναι λέγειν τὰ τῶν ἀγίων ἀνδραγαθήματα. Τίνα τ' σφέτερων παρισῆν ἀξιοῖ τῷ παναρίσῳ Μωσῆ; ὃς δὴ καὶ πρῶτος γενέσθαι νομοθετῶν, καὶ μὴν καὶ ἐν πλείσῳ θαύματι, καὶ δι' αὐτῶν μεμαδύρησαι τῶν παρ' Ἑλλήσιν ἰστοριογράφων· τὴν γε μὴν ἐτέραν τῶν ἀνδρῶν ἀρετῆν, καὶ τῆς θεοπνεύσεως γραφῆς εἰδείη τις αὐτῷ. Θεὸς μὲν γὰρ νέμοντος ἐξουσίαν αὐτῷ, μετέλειπει μὲν εἰς ἅμα τὸς τῶν Αἰγυπτίων ποταμῶν, ἀφορήτοις δὲ χαλάσεως καὶ σκότῳ βαθεῖ καὶ μακρῷ τὸς ἐνοικῶντας ἠκίζετο, καὶ διὰ μέσης θαλάσσης ἰόντας τὸς ὁμοφύλους τῆς τῶν Φαραῶν πλεονεξίας ἀπήλατ' ἐν. Ὁ δὲ μετ' αὐτὸν Ἰησοῦς ταξίαρχος ἀναδεδειγμένος, καθηγείσθαι λαχῶν, διὰ τ' ἴσων ἐξέλαμψεν ἀνδραγαθημάτων. ἀσχετοῖς μὲν γὰρ ναμάτων φοραῖς ἐτίοντο τ' Ἰορδάνην ἀνεκοψε τῆς ὀρμῆς, διεβίβασε δὲ τὸς ὑπὸ Ἰσραὴλ τάχα παρὰ καὶ ἀβρόχῳ ποδῶν, λίην ἀνατεινας πρὸς τὸν τ' ὅλων κατεξουσίαζοντα Θεόν, τ' ἠλίθ καὶ σελήνης ἔσησε δρόμον. Πλείσα δὲ ὅσα καὶ ἀξιάμιστα προσενεγκεῖν οἷς ἔφη δυνάμενος, παρήμι τέλει. καχρήσομαι δὲ ταῖς τῶν μακαρίων Παύλου Φωναῖς. ἐπισείλων γὰρ

affectatae tyrannidis postulatus, eo crimine damnatus Athenis est, & legibus poenas luit. Scribit porro de eodem Theopompus, rapacissimum fuisse, & turpi quaestu inferiorem esse non semel conuictum; auctorem denique Athenensium ducibus fuisse largitionis & corruptelae. Nunquid autem turpissima res ac postremus animi morbus est, iniustis lucris cedere, ac tanto pecuniae desiderio flagrare, & in sororis nuptias incendi, & barbaricae vae cordiae paululum concedere, ut & ipsas naturae leges violaret. Aristides vero interuersae pecuniae palam accusatus, poenas tulit. Tanta autem acerbitate animi & inuidia laborabat, tam impotenter aliorum gloriam ferebat, ut quum ex eo Athenienses quaererent aliquando, quo pacto Respublica optime geri ac secundum cursum res ciuitatis tenere possent? responderit: Non aliter id fieri posse, quam si vna cum Themistocle ipse in barathrum praecipit daretur. Hoc autem illum forte pungebat, quod nauali praelio Themistocles vicisset, & palmam inter ceteros Duces egregiae virtutis retulisset. Mitto quamplurima de aliis, quae verissime referre possem: ad sanctorum egregia facta orationem conuerto. Quem suorum comparabit cum Mose praestantissimo; quem & primum legislatorem fuisse, ac virum prorsus admirabilem, ipsi Graecorum historici prodiderunt, cuius item virtus ex Scriptura sacra cuius innotescet. Potestate enim a Deo accepta, Aegypti quidem fluuios in cruorem vertit: intoleranda autem vi grandinis, & obscura diuturnaue caligine vexatis Aegyptiis, per medium mare iter suis popularibus aperuit, ac Pharaonis tyrannide eos liberauit. Huius vero successor Iesus dux renunciatus, posteaquam ducatum iniit, similibus factis inclauit. Nam Iordanem vehementi aquarum impetu fluentem inhibuit, & Israelitas sicco fere pede traiecit, oratione facta ad vniuersi Dominum, Solis quoque ac lunae cursum retardauit. Cuiusmodi pleraque memoratu dignissima quum suppetant, praetereo tandem. Porro beati Pauli verbis tantum utar, qui ad

Hebr. 11. ad Hebraeos scribens ita loquitur: De Gedeone, Samfone, Barach, Iephte, Davide, & Samuele, ac prophetis, qui per fidem expugnarunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt promissiones, obtinuerunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugerunt acies gladii, validi facti sunt ex infirmitate, effecti sunt robusti in bello, verterunt castra alienigenarum, acceperunt mulieres ex resurrectione mortuos suos. Ad haec: Obambularunt in ouinis & caprinis pellibus, destituti, pressi, afflicti, quibus non erat dignus mundus, in solitudinibus errantes, & montibus, & speluncis, & caernis terra. Quid, obsecro, gloriosius, quid ad virtutis splendorem illustrius? Mundus non erat his dignus; prerogativa locum cedit, egregiorum facinorum amplitudine victus. Mundi quippe nomine intelligendi sunt mundi homines. Quod autem ait, Graeciae duces impurissimos benignius eos tractasse, a quibus offensionis plurimum acceperant, quam Mosem eos, qui nihil deliquerant, responsum a nobis item accipiat. Impietatem in Deum leue quippiam & nullius momenti existimas, amice; cultum eius abiicere, iugum excutere, & impuris spiritibus vltro mancipari, crimen, vti dixi, leuissimum. Sed nisi criminibus iisdem vna cum defertoribus teneretur, rem vti que grauissimam esse, & extremo supplicio dignam, statueret. At quum Diaboli laqueis irretitus sit, ac ineffabilem Dei gloriam omni probro ac dedecore affecterit, vna se forte cum aliis immunem discessurum sperauit, si nihil peccasse pronuntiaret eos, qui in diuinam gloriam impie ac nefarie debacchati essent. Atqui legibus Graecorum cautum erat, ne quis Diis veris ac notis alienos accenseret, neue turpe quiddam aut absolum de illis diceret. Qui id facere solitus esset, si non multa pecuniaria, sed capitali supplicio eum punirent, pie se facere putabant. Et certe quum Anaxagoras solis orbem ignitum esse lapidem diceret, ab Atheniensibus damnatus est capitis. Diagoras propterea, quod de Diis scripsisset quae audientibus minus probabantur, impietatis

Αἱ Ἑβραίοις ὡς Φησί περὶ Γεδεών, Σαμψών, Βαράχ, Ἰεφθαί, Δαβὶδ τε καὶ Σαμψήλ, καὶ τῶν προφητῶν, οἱ διὰ πίστεως κατήγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἐφράξαν σόματα λεόντων, ἐσβέσαν δυνάμεις πυρός, ἐφυγον σόματα μαχάρας, ἐνεδυναμώθησαν ἐξ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἐκλίναν ἀλλοθρίων, ἔλαβον γυναῖκες ἐξ ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν αὐτῶν. ἢ προσεπίτρετοις περιήλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν ἀγείοις δέρμασιν, ὑπερήμενοι, θλιβομενοί, κακῶς χέμενοι, ὧν ἔτι ἦν ἄξιός ὁ κόσμος, ἐν ἐρημίας πλανώμενοι, ἢ ὄρεσι, καὶ σπηλαίοις, ἢ ταῖς ὄποις τῆ γῆς. Εἶτα τί τῶν, εἶπέ μοι τὸ εὐκλεέσερον, τί τὸ ἰσάμιλλον εἰς Φαιδρότητα τὴν ἐξ ἀρετῶν; ἔτι ἄξιός ἦν ὁ κόσμος αὐτῶν παραχωρεῖ τὸ πρῶτον τῆ ἀνδραγαθιμάτων ὑπερβολῆ νικώμενος. κόσμον γε μὴν, ἐν τῶν τῶν ἐν γε τῶ κόσμῳ νοεῖται πρέπει. Ἐπειδὴ ὁ Φησί, τῶν βδ. λυρωτάτων τῶ παρ' Ἑλλησι σραληγῶν ἐπιεικέσερον χησαδὸς τοῖς τὰ μέγιστα ἀδικήσασιν, ἢ Μωσέα τοῖς ἔδεν ἡμαρτηκόσιν, ἀκέρτω καὶ πρὸς ἡμῶν. Δίδδενός, ὃ κέρτιζε, πεποίησα λόγος, τῆς εἰς Θεὸν δυσσεβείας τὸ ἔγκλημα, σμικρὸν, ὡς ἔφην, εἶναι σοι δοκεῖ τὸ ἀποφοιτῆσαι μὲν τῶ ὑπ' αὐτῶ λαλρείας, ἢ τῶ μὲν αὐτῶ σκήπτρων ἀτιμάσαι τῶ ζυγόν, ἀνθελέσθαι ἢ μᾶλλον οἶα τι τῶν ἀμεινόνων τὸ ὑποζεύχθαι θέλει τοῖς ἀναθάρτοις πνεύμασιν. Ἀλλ' εἰ μὴ ταῖς τοιαύταις αἰτίαις ἐνείληπτο ἢ αὐτὸς τοῖς ἀποστάταις ὁμῶ, ἔδοξεν αὐν τὸ χημα αὐτῶ παλχάλεπον ἀληθῶς εἶναι τι, ἢ τῶ ἀπασῶν ἐσχάτης ἄξιον δίκης. ἐπειδὴ ὁ πάλης εἰσω γέγονε διαβολικῆς, ἢ τὴν ἀπόρρητον ἔ Θεὸς δόξαν ἀτιμάσας ἔχει, ὡς ἔφη τάχα πρσυναπαλλάττειν δύνασθαι τὰ κατ' ἐαυτὸν ἐτέροις, ἔδεν ἀδικῆσαι λέγων τῶς εἰς τὴν θεῖαν αὐτῶ δόξαν ἀνοσίως πεπαρωνηκότας. Καίτοι τῶς Ἑλλήνων ἐδόκει νόμοις μὴδὲ χηῆναι Θεὸς τοῖς ἔσι ἢ ἐγνωσμένοις ἐπιμρῖνειν ἐτέρας, μῆτε μὴν ἀσχερόν τι ἢ ἀπηχῆς Φάσαι περὶ αὐτῶν ἢ τῶ τῶτο δρᾶν εἰωθότων, ἔ χρημάτων ἐκτισῶν, ἀλλ' αὐτὴν τὴν εἰς αἶμα καταρτήσαντες δίκην, ἐνόμιζον εὐσεβεῖν. Καὶ γὰρ λίθον εἶναι διάπυρον τῶ ἡλῖος κύκλον Ἀναξαγόρας λέγοντος, κατεψηφοφόρον αὐτῶ τῶ θάνατον Ἀθήνησιν οἱ διακάζοντες. Διαγόρας δὲ γεγραφοῖτι περὶ Θεῶν, ἢ μὴ τοῖς ἀπροωμένοις εὐ ἔχειν ἐδόκει, δυσσεβείας ἐπήγον γραφὴν μικρῶ καὶ διόλωλεν, εἰ μὴ φθᾶσας ἄχετο πρὸς

ἐτέρους τὴν Ἑλλήνων ἀφείς. καὶ μὴν ἢ αὐτῶ φα-
σι Διαγόρα ποτὲ τῶ Μηλίου κατασκώφαντι τε-
λετάς, πανηγύρεις τε τὰς παρ' αὐτοῖς ἢ μυστή-
ρια τοσῶτον ἐπιμνήσαι τὰς τῶν ἱερῶν νόμων
προεσηκότας, ὥστε τοῖς ἀποσφάτλισιν αὐτὸν,
καὶ ἀργυρίαις τάλαντον ἐπεκύρωσαν ἐν τάξει γέ-
ρας. Καὶ παρήμι τὸν Σωκράτη, χρᾶν αὐτῶ
τινα τὸ δαμόνιον λέγοντα, καὶ νῆ δρῦν ὀμνύουσα
καὶ κύναι ταύτης τε ἕνεκα τῆς αἰτίας, καθὰ ἢ
Φθάσας ἔφην, ταῖς τῶν κατηγόρων ἀλόντα γρα-
Φαῖς. Εἶτα τῶν ψευδωνύμων θεῶν τοσῶτος μὲν ἦν
παρ' Ἑλλήσι λόγος, ὡς καὶ αὐτοῖς ἐπαφείναι τοῖς
σοφοῖς τὰ ἐξ ἀκράτου θυμῶ, καὶ ἅπαντας ὡς-
περ καλαθῆσαι τὰς παρὰ σοφίσι νόμους. αἰτία
δὲ τὸν Μωσέα, καὶ ἀτεκτον εἶναι Φῆς, ἐπὶ σω-
φρονισμῶ πληθῦς, ἢ καὶ ἀριθμῶ κρείττων ἦν,
ὀλίγους ἐφέντα παθεῖν, οἱ τῆς εἰς Θεὸν ἀδῶς ὀ-
λοτρόπως ἢ φειδωλότες, ἐτελέθησαν τῶ Βεελ-
Φεγῶρ. καίτοι πῶς ἔ μᾶλλον ἐχρῆν ὡς εὐσε-
εῖ καὶ φιλόθεον ἐπαίνοισιν αὐτὸν τοῖς εἰς λῆξιν σε-
Φανῶν. Ὁ δὲ τῶτο μὲν ἐν ἔδρα πόθεν δια-
σύρων δὲ τὰς Ἑβραίων στρατηγῶς, ἤγχαν βασι-
λέας, ἔτω Φησί

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τίνα ἐν ὑμῖν ἀπαγγείλω βασιλείαν; πό-
τερα τὴν Περσέως, ἢ τὴν Ἀιακῶ, ἢ Μίνω τῶ
Κρητῶς, ὃς ἐκάθηρε μὲν ληστευομένην τὴν θά-
λασσαν, ἐκβαλὼν καὶ ἐξελάσας τὰς βαρβάρους
ἄχρι Συρίας καὶ Σικελίας ἐφ' ἐκάτερα
προβάς τοῖς τῆς ἀρχῆς ὁρίοις, ἔ μόνων τῶν νῆ-
δρων, ἀλλὰ καὶ τῶν παραλίων ἐκράτει καὶ διε-
λόμενος πρὸς τὸν ἀδελφὸν Ῥαδάμανθυ, ἔτι
τὴν γῆν, ἀλλὰ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἀνθρώπων.
αὐτὸς μὲν ἐτίθει παρὰ τῶ Διὸς λαμβάνων τὰς
νόμους ἐκείνῳ δὲ τὸ δικαστικὸν ἢ φέει μέρος ἀνα-
πληρῶν.

ΚΥΡΙΑΛΟΣ.

Ἦδη μὴν ἐν ἔφην, ὅτι ἔξ Ἰσραὴλ οἱ κτ'
καρῶς βεδασιλευκότες, τοῖς διὰ Μωσέως θε-
σπίσμασιν εὐ μάλα σεσοφωμένοι, ἢ πᾶν εἶδος
δικαιοσύνης ἐν ἀθαυμάτως ἐξησιακότες, ἐν
ἀγνῶ καὶ φέρειν τὰ ἐτέρων ἠθέλον, ἔτε μὴν ταῖς
ὁμόροις, ἢ μακρὰν ἐφωπλίζοντο πόλεσίν τε καὶ
χώραις σώζοντες δὲ τὴν σφετέραν, ἢ τῆς ἐνε-
κῆς προεσηκότες, οἰκοιμένειν ἠθέλον, καὶ εὐ-
χῆς ἦν ἐπίταγμα τὸ χρῆμα αὐτοῖς. Ὁ δὲ σὸς, ὦ
κράτιστε, Μίνω, καίτοι παρὰ τῶ Διὸς, ὡς ἔφης,
τὰς νόμους δεχόμενος, ἔτα Κρητῶν ἰθύνειν ἠθελε

tis est accusatus, periissetque nisi Græ-
cia relicta alio fugisset. Quinetiam
Diagoras ipse Melius, quod mysteria,
quique in illis fiebant conuentus & sa-
cificia, risisset, sacrorum antistites a-
deo exasperavit, ut eius interfectori-
bus argenti talentum præmii loco de-
creuerint. Mitto Socratem, qui, quod
iactaret sibi damonium nonnulla præ-
dicere, & per quercum & canem iu-
raret, eam ob rem, uti antea quoque
dixi, accusatus & damnatus est. Ergo
tantam inanium Deorum Græci curam
habuerunt, ut in Sapientes vehemen-
tius exasperati, omnes veluti leges su-
as in illos acuerint. Mosen vero car-
pis, durum & immisericordem vo-
cans, quod in paucos animaduerti-
fuit, qui Dei timore abiecto, se to-
tos Beelphegor cultui mancipauerant,
ut innumeram plebem in officio con-
tineret, pœna paucorum: quum ta-
men ob hoc pietatis & charitatis in-
Deum exemplum summis laudibus
ornari debeat. Quod neququam Iu-
lianus præstitit; quin potius Hebrao-
rum Duces aut Reges infectatur his
verbis:

IULIANVS.

Quodnam igitur vobis regnum refe-
ram? vtrum Persei, aut Æaci, aut Cre-
tensis Minois, qui piratis infestum ma-
re purgavit, ad Syriam & Siciliam vs-
que barbaris expulsis ac fugatis, eoque
prolatis vtrunque regni finibus, non so-
lum insulis, sed & oræ maritimæ im-
perabat. Is in partem regni Rhada-
mantho fratre adscito, curam ei homi-
num, non terræ, commisit. Ita leges
ipse ferebat diuinitus a Ioue traditas.
Rhadamanthus, eo auctore, iudicia
exercebat.

CYRILLVS.

Iam antea, dixi, priscos Israelitarum
Reges, Mosis præceptis sapienter in-
stitutos, & in omni iustitiæ genere mi-
rum in modum exercitatos, nec res
alienas inuassisse, nec vrbes finitimas
aut longe distitas armis petiisse; sed
suis finibus contentos domi se conti-
nuisse, eamque sibi vltro legem indi-
xisse. At tuus ille Minos, o bone,
quamuis a Ioue, ut dixisti, le-
ges accepisset, Cretensium regno

solo quod tenebat contentus non fuit: tanta autem regnandi libidine incitatus est, & res alienas tantopere deperit, ut iure belli insulas inuasit, ac liberos populos mancipiorum numero habuerit, & re ipsa factisque impiis innata sibi nequitiae vim longissime superarit. Quapropter Homerus saeuum illum nominat,

Phaedram enim, inquit, vidi Procneque, pulchramque Ariadnen, Filiam Minois perniciosi:

Et Callimachus:

Et graue iugum insularum cervicibus Minos imposuit.

At si iusta regnandi cupiditas in eo fuisset, non illum saeuum vocasset poetarum princeps, neque praegrave & intolerabile tyrannidis iugum insulis imposuisse diceretur. Sed haec ista. Quae vero fuerint eius rationes domesticae, opera pretium est aduerte- re. Hic Pasiphaen uxorem habuit, filias Phaedram & Ariadnen. Pasiphae, vxorcula ipsius, amore praeter naturam infanit, & cum tauro congressa fertur monstrum peperisse. Filiae Tragicorum scenas implent, libidine infames. Mitto quae de Perseo fabulantur, nugis & commentis plenissima. His de Minoe allatis, vastissimum historiarum campum Iulianus ingreditur, easque a Graecis repetit, dicens Dardanum, Ioue & Electra Atlantis filia progenitum, Dardanium coloniam deduxisse: mortuum vero regnasse cum Ioue: & alia istiusmodi nugis futilibus referta. Interiecta deinde Seruatoris nostri Iesu Christi mentione, superbia cornu in altum rursus tollit, ac de ipso ita loquitur:

IVLIANVS.

Iesus autem paucis vestrorum ac deterrimis quibusque persuasis trecentos, aut circiter, annos celebratur. Hic toto vitae tempore nihil admodum memoratu dignum egit. Nisi quis claudos ac coecos curare, & daemone correptos adiurare, in pagis Bethsaida & Bethania, magni alicuius facinoris numero habeat.

CYRILLVS.

Atqui de Dardano nihil admodum magnum aut memoratu dignum proferre potuit, quamvis egregius mendaciorum artifex,

μόνον, ὃν ἀνήπιο τὴν ἀρχὴν ἀνεπλόητο δὲ ἔ-
τως εἰς πλεονεξίαν, καὶ τοῖς κατ' ἑδὲν αὐτῷ
προσῆκασιν ἐπεμαίνετο, ὡς πολέμῳ μὲν νόμῳ
τὰς νήσους ἐλεῖν, καὶ ἐν δορυκλήτων μοίρῃ ποιῆ-
σθαι τὰς ἐλευθέρους, ἐπαφείναι δὲ καὶ τῆς ἀπω-
τάτῳ τῆς ἐνέσης αὐτῷ σκαμνότητος, τὴν διὰ
πέρας αὐτῆς καὶ πραγμάτων ἀνοσίῳν ὁρμῆν. Odyss. Δ
v. 329.

Ὅμηρος γὰρ ὀλοόφρονα γενέσθαι Φασὶν αὐτὸν
Φαίδρην ἢ Πρόκνην τε ἴδον, Φησὶν, καλήν

Β τ' Ἀριάδην,
Κέσθην Μίνος ὀλοόφρονος.

Καλλιμάχῳ δὲ

Καὶ νήσων ἐπέτεινε βαρὺν ζυγὸν ἀυχένι Μίνως.

Ἄλλ' εἶπερ ἦν ἔτως ἐν δίκῃ προσὸν αὐτῷ τὸ
χρῆμα κραλεῖν, ἔδ' ἂν ὀλοόφρονα κέκληκεν
αὐτὸν ὁ ποιητῶν ἀριστος· ἔδ' ἂν διεβέβλητο τῆς
νήσοις ἐπιτιθεῖς τὸν διαβριθῆν, δύσοισον ἑαυτῷ
πλεονεξίας ζυγόν. ἀλλ' ὡς μὲν ταῦτα. Πέ-
πραλαι δὲ ὅπως τὰ κατὰ γὰρ τὴν ἐσίαν αὐτῷ,

Κ πῶς ἐκ ἄξιον ἰδέειν; ἦν μὲν ἢ αὐτῷ Πασιφάη
γυνή, θυγατέρες δὲ Φαίδρα τε καὶ Ἀριάδην.

καὶ τὸ μὲν γύναμον αὐτῷ τῶν παρὰ Φίσι νερῶν
καὶ ταύρῳ συγγενέως λέγεται, καὶ τῆς τεράτων
ἀποσειν. αἱ γὰρ μὲν θυγατέρες τὰς τῆς τραγα-
δῶν πληρῆσι σκηναῖς, διαβεβλημένας πρὸς
ἀσέλγειαν παρείδω ἢ τὰ Περσέως μύθος ἔχον-
τα καὶ λήξμεσά, καὶ ψευδοεπείας ὑπερβολῆν.

Καὶ μὲν δὲ γὰρ τὰς περὶ τῆς Μίνω λόγους εἰς πλα-
τὺ διηγημάτων ἀπαίρει λόγους καὶ ἱστοριῶν Ἑλληνι-

Κ Δ κῶν ποιῆται μνήμην, τὴν Δάρδανον λέγων Διὸς
μὲν ἐκφύνασιν καὶ τὴν Ἀτλαντίδος Ἡλέκτρας, οἰ-
κιστὴν δὲ τὴν Δαρδανίας γενέσθαι, καὶ μὲν τε-
θνεῶτα συμβασιλεῦσαι τῷ Διὶ, καὶ ἕτερα ἄλλα
πρὸς τῶν λήξ καὶ βασιλογίας ἐμπλεῶ. Δια-
μνημονεύσας μεταξὺ καὶ τῶν πάντων ἡμῶν Σαῦτη-
ρος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀρεῖ πάλιν εἰς ὑψος τῆς ἀπο-
νοίας τὸ κέρας, καὶ Φησὶ περὶ αὐτῷ.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀναπέισας τὸ χεῖρῖσον τὴν παρ' ὑμῖν
Ε ὀλίγους πρὸς τοῖς τριακοσίοις ἐνιαυτοῖς ὀνομάζεσθαι,
ἐργασάμενος παρ' ὃν ἔζη χρόνον ἔργον ἑδὲν ἀκοῆς
ἄξιον, εἰ μή τις οἶεται τὰς κυλλὰς καὶ τυφλὰς ἰά-
σασθαι, καὶ δαυμονῶντας ἐφορρίζειν ἐν Βηθσαῖδῃ καὶ
ἐν Βηθανίᾳ τὰς κώμας, τὴν μεγίστων ἔργων εἶναι.

ΚΥΡΙΛΛΟΣ.

Δαρδάνος μὲν ἔν περὶ, γενναῖον ἑδὲν ἢ
καὶ μνήμης ἄξιον ἰσχυσε εἶπεν· καὶ τοῖς τὸ ψευδο-
μυθεῖν ἐνὸν αὐτῷ καὶ ἐν τάξει λαμπρῶν ἀνδρα-
bb ij

γαθημάτων τὸ χρῆμα τιθεῖς. ὀλίγους γε μὴν σε-
 σαγηνεύεις λέγων παρὰ ἑ πάντων ἡμῶν Σω-
 τῆρος Χριστοῦ, κατασμικρύνει τὴν οἰκωμένην, καὶ
 εὐαριθμήτους εἶναι νεόμικε τῶν ἀνὰ πᾶσαν τὴν
 γῆν. εἶτα ὅποι ποτέ τῶν πολλῶν εὐερίσομεν, εἰ
 πάντες εἰσὶν ὀλίγοι; Ὅτι δὲ ἐκ ἡπάτητων μάλ-
 λον ἀλλ' ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἀπάτης ἀποσαλεύον-
 τες μεθορμίζονται πρὸς ἀλήθειαν, οἱ τῶν εὐαγγε-
 λίων προσιέμενοι λόγον, αὐτὰ βοήσεται τὰ πρά-
 γματα, καὶ ἡμεῖς σιγήσωμεν. τὰς δὲ θεοσημείας
 τὰς διὰ Χριστοῦ δηλονότι, κακύνει ἀποτολμῶν,
 θαυμάζειν ἐκ οἶδεν, ἀ δὴ θαυμάζειν πρέπει.
 Πῶς ᾧ ἦν ἑτέρως Θεὸν ὄντα γινώσκεις, καὶ ὅτε
 γέγονεν ἄνθρωπος μεμενηκώς ὅπερ ἦν; ἄρα
 τῆτονι τὸν ὑπερμεγέθη καὶ ἀτέμναστον ἐλίξας
 ἔρανον, καὶ γῆν ἑτέραν παρὰ τὴν ἔσαν ἐξ
 ὑδάτων ἀνασχέων ἐπιτάξας ἡμῖν; ἄρα καμνυρή-
 σας τι περὶ τὸν ἥλιον καὶ σελήνην, καὶ τὰ λοιπὰ
 τῶν ἀστρῶν; ἀλλ' ἦν ἐκ ἔτος αὐτῶ τῆς ἐναν-
 θρωπήσεως ὁ σκοπός ἡλέει δὲ μᾶλλον τοῖς τῶν
 δαμονίων φανακισμοῖς εἰς ἀθλιότητα τὴν ἐσχάτην
 καλακομιθέντα τῷ ἄνθρωπον, καὶ ἠγνοηκότα μὲν
 ὁμοτρόπως, τίς ὁ φύσει καὶ ἀληθῶς ἐστὶ Θεὸς καὶ ὁ
 τῶν ὄλων δημιουργός; ἀπενηνεγμένον δὲ πρὸς
 ἀμαθῆ καὶ κίβδηλον νῦν, διάτοι τὸ προσκυ-
 νεῖν ἐλέσθαι τῆ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ζύλοις
 τε καὶ λίθοις ἀνάψαι τὸ σέβας. Ἰνα τοίνυν μετα-
 θεβίεν τὸν νῦν ἐπὶ τε τὸ δεῖν εἶδεναι τὸ ἀληθές,
 ἐπέφανεν ὁ Χριστὸς ἐν εἶδει τῶ καθ' ἡμᾶς, ἴδον
 ἑαυτὸν εἶναι λέγων τῶ τότε τὸ σύμπαν δι' αὐτῶ
 συμπήξαντ. Ἐπειδὴ δὲ ἔλκον ἐστὶ πως αἰεὶ τὸ
 θαῦμα πρὸς πίσιν, ἴατο μὲν τῶ ἐν ἀρρώ-
 σίας, τυφλοῖς ἐνίει τὸ φῶς ἐπέταττε τοῖς ἀκα-
 θάρτοις δαίμοσι σφᾶς αὐτῶ ἐνίεναι τοῖς τῶς ἀ-
 βύσσου μυχοῖς, καὶ δρᾶν ἦν ἀνάγκη τὸ κεκελευ-
 σμένον ὀχλημένους δὲ παρ' αὐτῶν ἠλευθέ-
 ρε. θαλάσσης καὶ πνεύμασιν ἐπιτιμῶν, ἐκέ-
 λευεν ἠρεμεῖν. ἐκ ἠγνόηκε δὲ ἡ κτίσις τὴν τῶ
 τὰ τοιαῦτα προσάδοντος ἐξέσσαν. ἐκάλει νεκρῶ
 ἐκ μνημάτων, ὀδωδότας τε ἠδὲ καὶ ἐφθαρμένους.
 παλαιάρετο ποιέσθαι τὴν ζωὴν θεωπρεπεσά-
 τοις νέυμασι καλεσκέυαζε. Τί τῶτων, εἶπέ μοι,
 λαμπρότερον, τί δὲ ἔτω μεγαλοφύες; εἰ μὲν
 ἐν ἰατρικῆς ἐμπειρίας ἐπίδειξις ἦν ἡ τερα-
 τουργία, μηδὲ ποιέσθαι σεπῆν, ἀνεπίπλη-
 κτον ἐχέτω τὸ μὴ θαυμάζειν αὐτῆν. ἐπειδὴ δὲ δυ-
 νάμεως τῆς ὅτι μάλισα θεοπρεπεσάτης σαφῆ τὴν

eorumque magnificus ostentator. Quod
 ait, paucos a Christo Seruatore nostro
 captos; orbem terrarum diminuit, &
 eorum, qui vsquam terrarum sunt,
 exiguum numerum putat. At vbinam
 multos inuenimus, si omnes pauci
 sunt? Eos autem, qui Euangelium su-
 sceperunt, utique minime deceptos
 fuisse, sed ex Gentilium fraude ad
 veritatem translatos, res ipsa clama-
 bit, etiamsi nos tacuerimus. Quod
 miracula, quæ per Christum patrata
 sunt, probis audet insectari, mirari
 nescit, quod mirari par est. Quo e-
 nim aliter modo Deum esse agnosci
 potuit, & postquam homo factus est,
 id quod erat permanisse? An immen-
 so & infinito hæc celo reuoluto, ac
 terra a nostra diuersa ex vndis iussa
 existere? an aliquid nouum in sole &
 luna reliquisque sideribus molitus?
 Atqui quum humanitatem assumsit,
 scopum illum sibi propositum non ha-
 buit; sed potius misertus est homi-
 nis, quem fraudes impuri spiritus in
 extremum miseriæ genus, & vere na-
 turaque Dei creatoris omnium igno-
 rationem adduxerant, eoque vacor-
 diæ ac peruersitatis deduxerant, ut
 creaturam adoraret relicto creatore, li-
 gnisque & lapidibus diuinum cultum
 exhiberet. Ut mortales igitur ad ne-
 cessariam veritatis cognitionem ani-
 mum transferrent, Christus in specie
 nostra apparuit, seque filium esse per-
 hibuit eius, qui hoc vniuersum per
 ipsum compegit. Quumque miracula ad
 fidem incredulos pertrahant, ægris
 sanitatem, cæcis visum restituit: spi-
 ritibus impuris, ut in intimos recessus
 se quamprimum reciperent, impera-
 uit, nec detrectare imperium licuit:
 demoniacos liberauit: mare & ven-
 tos increpans iussu sedauit. Nec igno-
 rauit creatura potestatem imperantis.
 Mortuos e sepulcris eduxit, ac foetidos
 iam corruptosque nutu diuino ad vi-
 tam reuocauit. Quo quid illustrius,
 quæso, aut quid ita magnificum? Si
 ergo miracula patrare medicæ peri-
 tia opus erat; nihil diuinum existi-
 met, ac impune despicere ipsi
 liceat. Quum vero virtutis opus

esse nemini non sit manifestum; quis veritatem eorum, quæ dixi, inficiabitur? Nempe, sic ille comparatus est, ut quæ summæ admirationi esse debent, ea despicatui habeat, ac nihili putet. Quanquam, o bone, tuum illum supremum Iouem, aliosque cum ipso, quos tu Deos esse contendis, infirmiores inuenimus, quam ut mortis laqueis implicitos eripere queant. Qua in re nos confirmat poetarum princeps his verbis:

*Verum enimvero mortem omnibus cotinunem neque Dii ipsi
Etiam ab amato viro possunt arcerè,
quandocunque tandem
Fatum perniciosum corripuerit aspera
mortis.*

Ceterum Iulianus multis de Dardano nugis arbitrato suo relatis transit statim ad Aeneæ fugam; & Troianorum aduentu in Italiam descripto, mentionem facit Remi & Romuli, & quo pacto Roma condita fuerit: multisque verbis in ea re consumtis, tributum ipsis a Diis immortalibus ait Numam sapientissimum, deque illo hæc loquitur:

IULIANVS.

Sed posteaquam conditam illam multa vndique bella circumsteterunt, & omnia illa confecit, ac deuicit, & ipsis aucta malis, maiori securitate opus habebat, rursus Iupiter sapientissimum Numam ei præficit. Hic Numam fuit singularis vir probitatis, qui & desertis in locis morari, & cum Diis familiariter versari solebat. Tantum erat in eo sanctitatis. Et postea: Hic plurimas sacrorum leges constituit.

CYRILLVS.

Quando igitur Numam probitatis singularis fuisse ait, ac sanctitatis eximia, qui & plurimas de rebus sacris leges tulerit; tempestiue exquiramus, quæ ratio cultus ac religionis illa fuerit. Scripsit ergo de illo Dionysius Halicarnasseus, qui Romanorum historiam accurate composuit, delubra ac templa extruxisse, nullo in iis signo erecto. Nam quum Pythagora philosophiam præcipue commendaret, in eiusque placitis prorsus esset, Deum formæ omnis & figuræ expertem putauit: spiritualibus autem victimis illum placari, non materialibus, affirmabat.

Απὼς ἐν ἀληθῆς ὅπερ ἔφην; ἀμελέτητον γὰρ αὐτῷ καὶ ὡς ἔοικεν ἀπεσπασμένον τὸ χρῆμα θαυμάζειν, ἃ χρῆν δήτε τῶ παντὸς ἀξιοῦσθαι λόγῳ. Καίτοι τὸν σὸν, ὡ τῶν, ὑπατοῦ Δία καὶ σὺν αὐτῷ δὲ τῶς ἄλλῃς, ἐς δὴ καὶ θεοὺς εἶναι φῆς, ἀδυνατῶντας εὐρησομεν τῶν τῶ θανάτου βρόχων τῶς ἀλόντας ἀρπάσαι. καὶ πρὸς γε τῶτο ἡμᾶς ἐμπεδοὶ λέγων ὁ ποιητῶν ἄριστος.

B Ἀλλ' ἦτοι θάνατον μὲν ὁμοίον, εἰδὲ θεοὶ περ, καὶ Φίλω ἀνδρὶ δύνανται ἀλαλιέμεν, ὅπποτε κεν δὴ Μοῖρ' ὀλοὴ κατέλῃσι τανηλεγέος θανάτοιο.

Homer. Odyss. v. 236. &c.

Ἀποπεράνας δὲ καὶ τὸ αὐτῷ δοκῶν τὸ κενὸν ἐπὶ Δαρδάνω ραψώδημα, μέτεισιν εὐθὺς ἐπὶ τὴν Αἰνείδου Φυγὴν, καὶ τὴν ἐν Τροίᾳ ἐπὶ τὰ τ' Ἰταλῶν ἔθνη διηγείται σαφῶς, Ρώμῃ τε καὶ προσέτι Ρωμύλῃ ποιεῖται μνήμην, καὶ τινὰ τρόπον ἢ Ρώμῃ συνώκειται καὶ μακρὰς εἰς τῶτο καλαλεῖνας λόγους, δεδούσθαι φησὶν αὐτοῖς παρὰ τῶ Διὸς τ' σοφώτατον Νεμᾶν, καὶ δὴ καὶ φησὶ περὶ αὐτῶ

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἀλλ' ἐπειδὴ κτιοθεῖσαν αὐτὴν πολλοὶ μὲν περὶ ἴσησαν πόλεμοι, πάντων δὲ ἐκράτει καὶ κατηγωνίζετο, καὶ παρ' αὐτῶ μᾶλλον ἀυξανομένη τὰ δευῶ, τ' ἀσφαλείας εἰδείτο μείζονος, αὐτῷ ὁ Ζεὺς τ' Φιλοσοφώτατον αὐτῇ Νεμᾶν ἐψήσησιν. ἔτος ἦν ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς ὁ Νεμᾶς, ἀλσεσὼν ἐρήμοις ἐνδιατρέψων, καὶ συνῶν αἰεὶ τοῖς θεοῖς καὶ τὰς ἀνθρωπίνους αὐτῶ νοήσεις. καὶ μεθ' ἕτερα' ἔτος τῶς πλείους τῶν ἱερατικῶν κατέστησε νόμους.

ΚΥΡΙΛΛΟΣ.

Οὐκ ἔν ἐπειδή περ, καθά φησιν αὐτὸς, καλὸς τε καὶ ἀγαθὸς ὁ Νεμᾶς ἦν, ἀνθρωπίνους ἔχων νοήσεις, καὶ τῶς πλείους δὲ τῶν ἱερατικῶν κατέστησε νόμους, πολυπραγμονῶμεν ἐπὶ καμῶ, ὁποῖός τις ἦν ἐκεῖνος τῆς λατρείας ὁ τρόπος. γέγραφε τοίνυν περὶ αὐτῶ Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασεύς, τὰς Ρωμαίων ἱστορίας εὐ μάλα συντεθεικῶς, ὅτι τεμένη μὲν καὶ ναὸς ἰδρύσατο, βρέτας δὲ ἦν ἐν αὐτοῖς εἰδέν. Ἐπειδὴ γὰρ τὴν τῶ Πυθαγορῆ Φιλοσοφίαν ἐπαμνεῖν ἤξει, καὶ ὅλας ἦν τῶν ἐκείνου δογμάτων, ἀνείδον μὲν τὸ θεῖον καὶ μορφῆς εἰς ἅπαν ἡμοιορηκὸς ὑπελάμβανε. θυσίας δὲ χαίρειν αὐτῶ τῶς νοητῶς ἐχέλας ἐνύλοις ἐχυρίζετο.

ἀπὸ δὲ τῶ ἀρπάσαι

ἐκὼν τὰς ναὺς ἀναστήσας ΠΙΣΤΕΩΣ ἠνόμαζεν αὐτὰς, δι' ἧς καὶ μόνης, κατὰ γε τὸ ἐφικτὸν ἀνθρώποις, ὁρᾶται τὸ θεῖον ὄρειον δὲ ποιῆσθαι τὴν πίσιν τοῖς ὑπὸ σιῆπύρα προστέταχεν. Ὁ δὲ δὴ θαυμάσας αὐτὸν καὶ τοῖς εἰς λήξιν ἐπάμοις σεφανῶν, τὴν εἰς Θεὸν πίσιν ἀνοσίως περιουσίας, πάμμορφον εἰδώλων ἐσμὸν, ἐύλατε καὶ λίθους θεηγορῶν ἐκ αἰσχύνηται, καὶ κατασφάτων αὐτοῖς ἀγγελῶν καὶ κατέληξε βῆς, ἵνα καὶ αὐτοῖς τοῖς Νεμᾶ μάχηται νόμοις. Προσειρών δὲ ἕτερα ἄλλα ψυχρὰ καὶ γρασπρεπῆ καὶ λήρη μετὰ μυθάρια πάλιν φησὶ

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ταῦτα μὲν ἐν ἐκκατοχῆς καὶ ἐπιπνοίας θείας, ἐκτε τῶν τῆς Σιδύλης καὶ τῶν ἄλλων, οἱ δὲ γεγόνασι καὶ τὴν πατριον Φωνὴν χρησιμολόγοι, φαίνεται δὲ ὁ Ζεὺς τῇ πόλει. τὴν δὲ ἐξ αἰθέρος πεσῶσαν ἀσπίδα, καὶ τὴν ἐν τῷ λόφῳ κεφαλὴν φανείσαν, ὅθεν οἶμαι καὶ τὸν οὐρανὸν προσέλαβεν ἡ τῆς μεγάλης Διὸς ἕδρα, πότερον ἐν τοῖς πρώτοις ἢ τοῖς δευτέροις ἀριθμησομεν τῶν δώρων; Εἶτα, ὡ δυσυχεῖς ἄνθρωποι, σωζομένους τῆ παρ' ἡμῶν ὄπλῳ Διοπετῆς, ὁ κατέπεμψεν ὁ μέγας Ζεὺς, ἦτοι πατὴρ Ἀρης, ἐνέχυρον διδῶν καὶ λόγον, ἔργον δὲ, ὅτι τῆς πόλεως ἡμῶν εἰς τὸ διηκεῖς προασπίσει προσκυνεῖν ἀφέντες καὶ σέβασθαι, τὸ τῆς σαυρῆ προσκυνεῖτε ξύλον, εἰκόνας αὐτῆς σκιαγραφῶντες ἐν τῷ μετώπῳ καὶ πρὸ τῶν οἰκημάτων ἐγγράφοντες. Ἄρα ἀξίως ἂν τις συνεωτέρως ὑμῶν μισήσειεν, ἢ τῆς ἀφρονεσέρως ἐλεήσειεν, οἱ κατακολαθῶντες ὑμῶν εἰς τὸ ἡλθον ὀλέθρου, ὥστε τῆς αἰωνίως ἀφέντες Θεῶς, ἐπὶ τῶν Ἰσδαίων μεταἰηναυκερόν;

ΚΥΡΙΛΛΟΣ.

Ὅτι μὲν ἐν ἔτῳ ταῦτ' ἔχειν ὑπεληφώς, καὶ τῆς τῆς Σωτήρος ἡμῶν ὑπεροχῆς τε καὶ δόξης τὸ ἀκρατὲς καὶ βέβηλον κατευρύνων σῶμα, τῷ πονηρῷ καὶ θεομάχῳ πνευματικατοχὸς ἦν ἀποφῆσαι ἂν ἔδαμῶς. λέγει γὰρ ἔδειξ ἀνάθεμα Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν Βεελζεβὺλ, καθά φησιν ὁ πάνσοφος Παῦλος. Ἀσπίδα δὲ τὴν διοπετῆ, καὶ μὲν τοῖς καράνος ἦγχεν κεφαλὴν, καὶ οἶδ' ὅπως ἐυρησθαι λέγων, ὄφλοι ἂν οἶμαι γέλωτα καὶ μάλα εἰκότως τερθρεία ἢ τῆτο, καὶ μειρακιώδη τερετίσματα, καὶ ἕτερον ἔδεν. πλὴν

Quare FIDEI templa extruxit, quae sola, quantum homini fas est, numen contemplamur, & ciues, quum per fidem iurarent, eius religione teneri voluit. Contra vero Iulianus, Numae admirator & praeo magnificus, fidem in Deum per summam impietatem infectatus, omniforme simulacrorum examen, lignaque & lapides, Deos facere non veretur, eisque boum agmina immolare non cessat, ut vel ipsis quoque Numae legibus repugnet. Attexit deinde frigidam quasdam & aniles fabulas nugarum plenissimas, his verbis:

IULIANVS.

Atque haec quidem ex afflatu instinctuque diuino, & ex Sibylla aliisque, quos lingua patria Vates dicimus, Iupiter dedisse vrbis videtur. Ancile autem de calo delapsum, & in colle caput effossum, vnde magni Iouis sedes, ut opinor, nomen accepit, vtrum inter prima munera numerabimus, an secunda? At vos, infelicissimi homines, quum adorare & colere nolitis ancile, quod penes nos seruatur, aeternae vrbis certissimum pignus calitus delapsum, & a magno Ioue aut Marte patre demissum; crucis lignum adoratis, eiusque signa in fronte formati, & vestibulis aedium insculptis. An prudentissimos vestrum iuste quis oderit, an dementissimos miserabitur, qui vos sequentes in tantum exitium ruerunt, ut aeternis Diis relicti ad Iudaeorum mortuum se contulerint?

CYRILLVS.

Ab improbo & Dei certe hoste spiritu afflatum fuisse, quum haec in animum induxit, ac petulantissimum & nefarium os in Christi gloriam ac maiestatem laxauit, utique non negabo. *Nemo enim dicit anasbeta Iesum, nisi in Beelzebul,* ut sapientissimus Paulus inquit. Quod autem ait, clypeum ab Ioue demissum, & cranium siue caput nescio quo pacto repertum, ridiculum est, puerilesque nugae sunt ac naniae, ac praterea nihil. Verum

talia non admodum moramur. Quod autem miseros esse dicit eos, quibus nihil prius aut antiquius est, quam ut frontes ac domos omnino signo pretioſæ crucis informet, eius orationem, nefaria mente conceptam, extremam ignorationem ſapere nullo negotio demonſtrabimus. Siquidem Seruator omnium ac Dominus, tametsi poterat in forma Patris eique prorsus æqualis conſpici, & in diuinitatis folio maiestatem ſuam exhibere, non rapinam arbitratus eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſeipſum exinanivit, formam ſerui accipiens. Quin & crucem perpeſſus eſt ignominia contempta, ut corruptionis vim re- tunderet; vnus mortuus pro omnibus & excitatus, ut mortis laqueis genus hominum exfolueret, ut tyrannidem peccati, quod nos opprimebat, euert- ret, ut ſauientem in membris carnis legem ſedaret, & ſpirituales faceret adoratores, & ſenſu carnis in nobis mortificato filios Dei faceret credentes in ipſum, ac per Spiritum ſanctificaret; ut Satanam illum malorum auctorem ac peſtiferam belluam, de regno, quod in omnes arripuerat, &, quotquot ei ſubſunt, nefarias poteſtates expelleret, quas noſter calumniator Deos urbium principes ac gentium tutelares nomi- nat. Horum nobis omnium ſalutare lignum memoriam excitat, ac in eam præterea cogitationem nos adducit, *2. Cor. 5.* *ut ſapientiffimus Paulus ait, pro omnibus mortuum eſſe, ut viuentes non ultra ſibi ipſis viuunt, ſed ei qui pro ipſis mortuus eſt, & reſurrexit.* At nemini non manifeſtum eſt, Deo viuere, hoc eſt, ſanctum & integrum vitæ genus, ſummam eis felicitatem conciliare, qui ſe illi tradiderint. Quocirca nos, vti dixi, honorandæ crucis lignum boni omnis ac virtutis admonitionem fa- cimus. Sed quoniam res illi videtur ignominia & probro non carere, per- contanti mihi rurfus reſpondeat. Vin- tu ſuſpenſis in adium parietibus tabu- lis optimum arceſſamus pictorem, atque ita illum compellemus: Propo- ſitum nobis eſt, o pictor, for- moſis adoleſcentibus oſtendere ſibi ab intemperantia parari exitium;

Αὐτὸς σφόδρα πολὺς ἡμῖν τῶν τοιούτων ὁ λόγος. Ἐπειδὴ δὲ δυσυχεῖς εἰναι φησὶ τὰς ἐν Φρονίδι θε- μένας, καὶ ἐν τοῖς ὅτι μάλιστα κατεσπασμέ- νοις τὸ χεῖρηναι δὴ πάντως ἐχαραττεῖν αἰεὶ καὶ οὐ- κίας καὶ μετώποις τὸ σημεῖον τῆς τιμῆς σαυρῆς, ὅτι τῆς ἐσχάτης ἀμαθίας ἐξόζοντας λόγους ἐκ- μοχθηρῶν ἀνίησιν λογισμῶν, ἀκονίλι καλαδείξο- μεν. ὁ μὲν γὰρ τῶν ὅλων σωτὴρ καὶ κύριος, καίτοι μετὸν αὐτῶν τὸ ἐν μορφῇ καὶ ἰσοτητι τῇ καὶ πᾶν ὀ- Β τισὺν ὁρᾷ πρὸς τὸν πατέρα, καὶ τοῖς τῆς θεό- τητος ἐναβρίνεσθαι θάκοις, ἔχ' ἀρπαγμὸν ἡ- γήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφῇν δόξης λαβῶν. ὑπέμεινε δὲ καὶ σαυ- ρὸν ἀσχύνης καταφρονήσας, ἵνα τὸ τῆς φθορᾶς καταργήσῃ κρατὸς ἐς ὑπὲρ πάντων ἀποθανῶν καὶ ἐγγεγεμένον, ἵνα τῶν τῆς θανάτου βρόχων τὸ ἀνθρώπινον ἐξέλῃται γένος ἵνα τῆς κατα- κρατῆσθαι ἡμῶν ἀμαρτίας κατέλῃ τὴν τυραν- νίδα ἵνα τὸν τοῖς μέλεσι τῆς σαρκὸς ἀγριαίνοντα C τιθασεύσῃ νόμον, καὶ πνευματικῶς ἀποφῆνῃ προσκυνῆσας, καὶ κατανεκρώσας ἐν ἡμῖν τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς, ὡς ἀποφῆνῃ Θεὸς τὰς εἰς αὐτὸν πεισῆσαι, καὶ ἀγίασθαι διὰ τῆς πνεύ- ματος, ἵνα τῆς καὶ πάντων πλεονεξίας ἀποσο- βῆσθαι τὸν σατανᾶν, τὸν ἀρχεκακόν τε καὶ ἀλι- τήριον θῆρα, καὶ τὰς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεις πο- νηρᾶς, ἔς δὴ καὶ ἐθνάρχας καὶ πολιάρχας ὀνομά- ζει Θεός, ὁ τοῖς κατ' ἡμῶν συνοφαντίας ἐν- τρυφῶν. Τούτων ἀπάντων ἡμᾶς εἰς ἀνάμνησιν τὸ D σωτήριον ἀποφέρει ξύλον, ἀναπέθει τε πρὸς τούτοις ἐννοεῖν ὅτι, καθά φησιν ὁ θεαπέσιος Παῦ- λος, εἰς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶν- τες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐ- τῶν ἀποθανόντι καὶ ἀναστάντι. ὅτι δὲ τῷ Θεῷ ζῆν, τούτ' ἐστὶ τὸ σεπλῶς τε καὶ εὐαγῶς πολι- τέυεσθαι, τρισμακαρίως ἀποφάνει τὰς τούτο δρᾶν ἡρημένους, πανλί τω σαφές. Ἡμεῖς μὲν ἔν, ὡς ἔφη, παντὸς ἀγαθῆς καὶ ἀπάσης ἀρε- τῆς εἰς ἀνάμνησιν, τὸ τῆς τιμῆς σαυρῆς ποιῶ- E μεθα ξύλον. Ἐπειδὴ δὲ τὸ χεῖρηναι αὐτῶν διαβο- λῆς καὶ φύγων ἔδοκεῖ ἀπηλλάχθαι, φραζέτω δὴ πάλιν ἐρήσομαι γὰρ. βάλει τοῖς τῶν δωμα- τίων ἐρκίοις ἐπιπρατήσαντας πίνακας, ἀριστό- χειρα καλῶμεν ζωγράφον, εἶτα λέγωμεν αὐ- τῷ τὰ τῶν μεिरακίων ἐν ὧρα σώματι σκο- πὸς ἡμῖν ὡ ζωγράφου βάλεισθαι μαθεῖν, ὡς ὀλέθρου πρόξενον αὐτοῖς τὸ ἀκολασαίνειν ἐστὶ

γύναμα ἢ τὰ κτ' τὴν ἐσίαν, ὅτι τὸ ἀνοσμῆν ἀ-
 τῆς ἐν ἀζήμιον, ἀναπέσαι προσηγήμεθα. ἀλλ'
 ἴσως αὐτῆς ἐν ἀπόχρη λόγος τ' παιδαγωγεῖν
 εἰωθότων ἐπὶ γετὸ δεῖν ὀρθῶς καὶ ἀδιαβλήτως ἐ-
 λέως βίην κείδω τις αὐτοῖς καὶ ἐν ὄψει γραφῆ,
 τοῖς τ' ἀρμοςῶν συναπίξασα λόγοις. γεγρα-
 φθω δὴ ἐν τοῖς πίναξι καὶ πρὸ γε τ' ἄλλων, ὁ
 τ' Θεῶν ὑπάτος Ζεὺς, παριδρύδω δὲ εἰ δοικῆ
 καὶ τὸ ἐκ Φρυγίας αὐτῷ μειράκιον, τὸν Γα-
 νυμήδην λέγω, τὸ σεμνὸν αὐτῷ καὶ ἀξιάγασον ἄ-
 θυρμα, καὶ τῆς ἀκρατῆς ἀσελγείας ὀλέγχος.
 γεγραφθω δὲ καὶ Ἀλκμήνη, μεθ' ἧς τὰς ἐν-
 νέα διατετέλεκε νύκτας, ὁ καὶ ἐν τοῖς ἄγαν
 ἀσχροῖς κόρυς πείραν ἐκ ἔχων. ἔσω καὶ Σε-
 μέλη, καὶ ὁ πολὺς τῶν γυναικῶν ὄχλος. ὀράδω
 πρὸς τέτρω καὶ Ποσειδῶν, συμπαρεσώσας ἔχων
 ἀς ἀνοσίως διέφθαριε, τὴν Ἀρμυμώνην, τὴν
 Ἀλόπην, τὴν Ἰπποθόην, καὶ τὰς ἑτέρας, καὶ μὴν
 τὸ Λυδὸν αὐτῷ συγγεγραφθω μειράκιον, Φημι δὴ
 τὸν Πέλοπα. Ἐμπρεπέτω τοῖς πίναξι ἡ Φιλο-
 μειδῆς Ἀφροδίτη, πολλοῖς ὀμιλῶσα τῶν ἐρα-
 σῶν. μικρῶ με παρήλθε, ζωγράφε, τὸ εὐοσ-
 μότατον ἐκεῖνο Φύλον, τὴν Δάφνην λέγω, καὶ τὰ
 ἐπ' αὐτῇ θρυλλόμενα. γράφε μοι τὸν Ἀπόλ-
 λωνα παιδὸς ἐπιεικῆς εἰς εὐκοσμίαν ἠτῶμενον.
 καὶ Φευγέτω μὲν ἡ νεᾶνις, μισῶσα τὸν μολυσ-
 μόν· διώκετω δὲ ὁ Φοῖβος, κἂν εἰ μὴ τύχοι
 τῆς ἐρωμένης, σεφανάδω τοῖς κλάδοις, ἵνα μὴ
 λάθῃ τὸ ἔγλημα. βέλει δὴ ἐν, γενναῖε, τὸ
 εἰς ἀνάμνησιν ἡμᾶς ἀρετῆς ἀπάσης ἀποκομί-
 ζον ξύλον παρέντες καὶ διωσάμενοι, παισὶ καὶ γυ-
 ναῖοις παραδῶμεν τὰ σά; ἢ τὰ χαρμαχλῶν-
 τες θεοὶ καὶ θεαί, καὶ μὴν καὶ γυναικῶν καὶ μειρα-
 κίων καλαφοραὶ, γένοιτ' ἂν τοῖς ὀρώσιν αὐτὰ
 πρὸς ὄνησιν ἐκ ἀσυντελή; ἂρ' ἐν ἔ γέλωσ
 ἤδη ταυτὶ καὶ τῆς εἰς λήξιν ἀποπληξίας ἀπόδει-
 ξις ἐναργῆς; Ὀλέθρον γε μὴν εἰς ἅπαν ἡμᾶς
 ἀφιέσθαι φησὶ, διὰ τοιτὸ θεῶν μὲν ἀπανασῆ-
 ναιτῶν αἰωνίων, τὸν ἢ τῶν Ἰσθαίων ἀνελέσθαι
 νεκρὸν; εἶτα πῶς εἶπέ μοι τὰς γενητῆς καὶ ἐν
 χρόνῳ πρὸς ὑπαρξῶν παρενηνεγμένους αἰωνίως
 εἶναι φῆς; ἔ γ' ὁ σὸς ἔφη Πλάτων τὰς ἀφανε-
 σέρους καὶ νοήτας δεδημιουργῆσαι Θεός; πῶς
 ἐν αἰώνιον τὸ ἐν χρόνῳ παρενεχθῆν καὶ κεινημέ-
 νον εἰς γένεσιν, ὑποπίπλον ἢ καὶ φθορᾷ καλὰ γε
 τὰς ἐνόητας τῆ φύσει λόγους, εἴπερ ἐστὶν ἔ κατε-
 ψευσμένον, ὡς ἅπαν τὸ ἐν γενέσει, πάντη
 ὑποκείτο ἂν καὶ τῷ καταφθείρεσθαι δεῖν;

Amulieribus vero & matribus familias,
 vitam inhonestam sibi non impunem fo-
 re. Sed his forte non sufficit oratio ma-
 gistrorum ad rectum & inculpatum vitæ
 genus adhortantium. Proponatur eis
 ob oculos aliqua pictura, quæ magistro-
 rum sermonibus vim addat. Pingatur
 itaque in tabulis ante reliquos Iupiter
 ille Deorum supremus. Iuxta hunc
 vero statuatur, si lubet, Phrygius puer,
 Ganymedes inquam, venerandum
 B Iouis & mirabile delictum, & intempe-
 rantis libidinis argumentum. Pingat-
 ur etiam Alcmena, cum qua noctes
 novem exegit, etiam in extrema tur-
 pitudine satietatem non expertus. Ad-
 fit & Semele, & muliercularum pluri-
 mum vulgus. Ad hæc videatur Ne-
 ptunus, vna cum virginibus quas impie
 constuprauit, Amymone, Alope, Hip-
 pothoe, & aliis. His etiam appingatur
 Lydus adolescens, Pelops nimirum.
 C Illustri loco posita sit Venus risus a-
 mans, multo cum grege amatorum.
 Pæne me præterit, o pictor, odora-
 tissima illa arbor, Daphne, inquam,
 & quæcunque de illa circumferuntur.
 Pinge mihi Apollinem puellæ singulari
 modestia victum, & fugiat adolescen-
 tula, stupri odio; persequatur autem
 Phœbus, & quum amata potiri non li-
 ceat, ramis coronetur, ne crimen late-
 at. Tune igitur nos velis, Iuliane, re-
 pudiat ligno, quod nos ad omnis vir-
 tutis recordationem adducit, pueris &
 mulierculis tua proponere? An forte
 Dii Deæque lasciuientes, mulierculas
 & adolescentes ad frugem deducunt?
 An non hæc risus demum & summi
 cuiusdam stuporis clarum argumentum?
 Sed omnino periimus, inquit, propter
 ea quod relictis æternis Diis Iudæorum
 mortuum suscepimus. At qui tu, qua-
 so, factos & in tempore productos,
 æternos dicis? Numquid enim tuus
 Plato inuisibiles ac spirituales Deos crea-
 tos esse docuit? Quomodo igitur æter-
 num, quod in tempore procreatum
 & in ortum eductum est, ac secundum
 naturæ rationes corruptioni est obnoxii-
 um; si modo verum est, id omne quod
 oritur omnino necessario interire?
 Mor-

Mortuum, Christum nominat. Nec mirum; errat enim, nec sanctum incarnationis percipit mysterium. Non enim mortuum dixisset eum, qui, ut mortem solueret, mortem gustauit secundum carnem. Quomodo enim a morte vinceretur, qui multos alios ad vitam reuocauit? Admirabili quippe consilio carnem sibi per vnionem dispensatiuam vnitam commercium habere cum morte passus est. Rursus autem excitatus est ad vitam, mortemque calcavit, ut in illo & primo prona quoque esset ac facilis hominum generi mortis & corruptionis victoria. Idcirco enim nuncupatus est primogenitus ex mortuis, & primitiæ dormientium.

1. Cor. 15. Ut enim beatus Paulus ait, *Quemadmodum in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur.* Veruntamen eo ignorationis & extremæ venit infirmitatis eius mens, ut quas res summa sibi vituperationi fore expectare debuit, his ipsis maxime gloriatur. Mitto enim, inquit, matris Deorum mysteria, & Marium laudo. Præclarum sane, nec enim est Dardani ludicrum. Ipse instituit Corybantum furores, & illa in Idæ speluncis nocturna sacra, & impudica mysteria. Quæ quum exoletis & impiis narrationibus scateant, qui non profus auditores offendent? Illud vero inter Deorum munera recensere, datum esse quoque Romanis Marium, olim quidem eorum dominum, sed supersticiosum inprimis & crudelissimum, eoque deductum immanis animi, ut bene moratam puellulam, sibique incundissimam, festiuamque & suauem, in Dæmonum aris mactauerit. Bonos quippe Deos hoc cultu vehementer affici sciebat, iisque maxime cultoribus oblectari, qui ultra omnem nequitiam prouecti nihil melius esse putarent quam parentes ipsos, suorum liberorum, quos maxime caros habebant, esse parricidas. Quapropter si Marium laudat ac miratur, eos in crimen vocet, qui eadem cum ipso facere nolint; adoratoribus Deorum, quos Gentibus ac ciuitatibus præesse dicit, persuadat sobolem appetere, non ut ad focum sibi liberi pappent, & in natos natorum sibi genus excreseat, sed ut eorum cruore mitissimos Deos placent,

A Νεκρὸν δὲ Χριστὸν ὀνομάζει καὶ θαυμαστὸν εἶδέν πεπλάνηται ᾧ, καὶ τὸ σεπλὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως ἔχ' ὄρα μυστήριον. ἔ ᾧ ἂν ἔφη νεκρὸν, τὸν ἐπὶ λύσει θανάτου, θανάτου γευσάμενον καὶ σάρκα. πῶς γὰρ ἂν ἠτῶτο φθορᾶς, ὃ πολλοῖς ἑτέροις τὸ ἀναβιάσθαι δέξ; ἔφηκε μὲν ᾧ οἰκονομικῶς ὁμιλῆσαι θανάτῳ τὴν γενομένην αὐτῷ σάρκα κατ' οἰκείωσιν οἰκονομικὴν ἀνεβίω ᾧ αὐ, καὶ πεπάτηκε τὴν φθορὰν, ἵν' ἐν αὐτῷ καὶ πρώτῳ βασίμῳ τε καὶ ἐυήλατον τῇ τῷ ἀνθρώπῳ γενοίτο φύσει, καὶ τὸ δύνασθαι καλευμεγεθεῖν θανάτου καὶ φθορᾶς. ὀνόμασαι γὰρ διὰ τῆτο πρωτότοκο ἱε νεκρῶν, καὶ ἀπαρχῆτῶν κεκοιμημένων. ὡς ᾧ ὁ θεσπεσιος Παῦλος φησὶν, ὡς περ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, ἔτω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιήθησονται. Ἡκει γέ μὴν εἰς τῷτο ἀγνοίας, καὶ τῆς ἐσχάτης ἀρρώστιας ὄντος αὐτῷ, ὡς τε καὶ ἐφ' οἷς ἦν αὐτῷ τὰς μεγάλας τῶν διαβολῶν ἔσεσθαι προδοκῶν, αὐτοῖς δὴ τῆτοισ ἐπισεμνύνεσθαι. Παρίμι ᾧ, φησὶ, τὰς τῆς Μητρὸς τῶν Θεῶν μυστήρια, καὶ ζηλῶ τὸν Μάριον καλὸν γε ἔ γὰρ Δαρδάνε τὸ ἄθυρμα. τεθεσμοτέθηκεν αὐτὸς τὰς τῶν Κορυθαίων μανίας, καὶ τὰς ἐν ἀντροῖς τῆ. Ἰδης σιολίης τελετὰς, καὶ ἀσελγῆ μυστήρια. καίτοι πῶς ἔ πάντῃ τε καὶ πάντως καλαπημῆνειεν ἂν τῆς ἀκρωμένους ἐξιτήλων γέμοντα καὶ ἀνοσίων διηγημάτων; Ἐπαρίθμει δὲ αὐτὸ τοῖς ἐν Θεῷ ἀγαθοῖς, καὶ τὸ δεδόσθαι Ῥωμαίοις τὸν Μάριον, βασιλεύσαντα μὲν καὶ καιρῶς, δευδαμονέσθαι τὸν δὲ καὶ ἀπηνῆ γεγονότα, καὶ μὴν καὶ ἀγρίθ φρονήματος καθιγμένον εἰς τῆτο, ὡς τε τὸ εὐθεραμμένον αὐτῷ κέραιο, καὶ τὸ ὅτι μάλις τῶν Φιλῶτων, ἐπίχαρι τε, καὶ γλυκύ, τοῖς τῶν δαμονίων ἐγκαλασφάξασθαι βωμοῖς. Οὕτω ᾧ ἔτω τιμᾶσθαι θέλοντας τῆς ἀγαθῆς ἠπίσταλο Θεῶς, ἐπιγάννουσθαι ᾧ τοῖς ἰδίῳις θεραπευταῖς, τὰ πάντῳς ἐπέκενα κακῶ φρονεῖν ἠρημένοιοι, ὡς εἶδέν ἠγεῖσθαι τὸ ἀμεινον τῆ καὶ αὐτῆς τῆς τεκόντας τῶν ἰδίων Φιλῶτων γίνεσθαι φονεῦλας. Οὐκ ἔν εἰ τὸν Μάριον ἐπαρῆ καὶ τεθαύμακεν, ἐν αἰτία ποιείσθαι τῆς μὴ τὰ ἴτα δρᾶν ἐλομένους αὐτῷ, ἀναπειθέτω τῆς τῶν ἐθναρχῶν καὶ πολισχῶν προσκυνητῆς τέκνων ἐφίεσθαι γονῆς, ἔχ' ἵνα παππάζοιεν καὶ τὴν ἐσίαν αὐτῶν οἱ γεγεννημένοι, καὶ εἰς παῖδας παῖδων ἐκλείνηται τὸ γένος αὐτοῖς; ἀλλ' ἵνα τοῖς αὐτῶν αἵμασι τῆς ἡμερωλάτης καλαθέλωσι Θεῶς,

τὰυτὰ γὰρ ἴσως αὐλοῖς τὰ τῶν θυμάτων ἐξαίρετα καὶ ἀπηλλάχθω γραφῆς, καὶ εἰ γένοιτό τις τῶν ἐαυτῶν τέκνων σφάγεις. Ἐπειδὴ ὁ τὸν τοιοῦτον ἀτίθασον τε, καὶ ἀγριόθυμον, καὶ θηρίων αὐλῶν ἀπηνέερον φαίη ἂν οἱ μάλιστα καὶ μάλα εἰκότως, καὶ μὴν καὶ αὐλὸς ὁ κοινὸς τῆς, φύσεως γράφεται νόμος, ὡς ἐπὶ πᾶν ὠμότητος καὶ ἀνοσίχθι γινόμενον, ἀνδ' ὅτι τεθαύμακε, καὶ δῶρον εἶναι Φησὶ τῶν θεῶν τὸ ἐξαίρετον, ὃν εἶπερ τις ἔλοιπο ζηλῶν, ἀνόσιος ἔσαι καὶ ἀπεχθῆς ἀνθρώπων παντὶ; Τῶν θεῶν, εἶπέ μοι, τὸ δῶρον ἢ τὰ χαρὰ καὶ συναρνεῖν ἄξιον οἷς ἔφη; εἰκότως γὰρ αὐλοῖς τὸ ξένιον, καὶ χαρίζονται τοῖς σφαιέροις, ἃ καὶ τιμᾶν ἐγνώκασιν. Καὶ γὰρ ἔχει μόνον παρ' αὐλῶν δεδωκὸς Φησὶ τὸν Μάριον, ἀλλὰ γὰρ ἔτι πρὸς τῶν καὶ τῶν ψευδομαντικῶν ἀνευρηθῶς τρόπος. γράφει δὲ ὧδε:

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τὸ γὰρ ἐκ θεῶν εἰς ἀνθρώπους ἀφικνήμενον πνεῦμα, σπανιάνει μὲν καὶ ἐν ὀλίγοις γίνεσθαι, καὶ ἔτε πάντα ἀνδρα τῶν μελασχεῖν ῥάδιον, ἔτε ἐν παντὶ καμῶν. ταύτη τοι καὶ τὸ παρ' Ἑβραίοις ἐπέλιπεν, ἔκην ἔδὲ παρ' Αἰγυπτίοις εἰς τὸ σωζέσθαι. Φαίνεσθαι δὲ καὶ τὰ αὐλοφυῆ χρησῆρια ταῖς τῶν χρόνων εἰκόνια περιόδοις. ὃ δὴ Φιλάνθρωπος ἡμῶν δεσπότης καὶ πατὴρ Ζεὺς ἐννοήσας, ὡς ἂν μὴ παντάπασιν τῆς πρὸς τῶν Θεῶν ἀποσερηθῶμεν κοινωνίας, δέδωκεν ἡμῖν διὰ τῶν ἱερῶν τεχνῶν ἐπίσκειψιν, ὑφ' ἧς πρὸς τὰς χρεῖας ἔξομεν τὴν ἀποχερῶσαν βοήθειαν.

ΚΥΡΙΛΛΟΣ.

Πνεῦμα μὲν ἔν ἐκ θεῶν ἐνθάδε τὸ τῶν ψευδομαντικῶν Φησὶν ἔθ' ἔθ' γὰρ ἦν αὐλοῖς, ὑποπλάτθεσθε τὸ ἐνθυσιαῖον; καὶ οἷον ἐν κατοχῇ μαντικῆς γεγονότας ὁρᾶσθε πνεύματ' ἔχοντα τὸ ψεῦδος τὸ εὐπαράδεικτον. Πλείστοι δὲ ἔστοι, καὶ πολυειδῆς ἦν αὐλοῖς τῆς γοητείας ὁ τρόπος. οἱ μὲν γὰρ ἦσαν οἰωνοσκοποὶ καὶ ἐμπυρομαντικῆς οἱ δὲ καὶ ἀλφειομαντικῆς καὶ πρὸς γε τῶν ἡπαλοσκοποῦν, καὶ τῶν ἐκ τῶν θυσιῶν εἰς αἴρα διάτλοντας πολυπραγμονῶντες καπνῆς οἱ δὲ, καὶ νεκυομαντικῆς, ἐργαστήρι μυθοὶ, καὶ τεραλοσκοποὶ. τὸ ἐν τῶν ἔν ἄρα πνεῦμα διαβολικὸν ἐκλελοιπένα Φησὶ. καὶ ἐπαμῶν γε τῶν λόγων πλὴν ἠγνόηκε τὴν αἰτίαν τῶν καὶ ἀπρακτικῶν τὸ ψεῦδος, ἀποσιγησάμενος ὅτι καθὰ Φησὶ αὐλὸς, αὐλοφυῆ χρησῆρια. Ἐπειδὴ γὰρ ἐπέλαμψε τῷ κόσμῳ Χριστὸς, κατεδο-

(hæ sunt enim forsan ipsis eximæ victimæ) ac si quis liberorum suorum parricida fuerit, culpæ immunis esto. Quem quum nemo non efferatis & cruentis moribus, & feris ipsis crudeliorem iure dicturus sit, quumque eum ipsa communis naturæ lex extremæ impietatis & crudelitatis condemnet; cur demum suspicit, ac munus Deorum eximium esse contendit eum, quem si quis imitandum sibi proposuerit, impius & inuisus futurus sit omnibus hominibus? Hocine, quæso, Deorum munus est, aut nos forsan iis quæ dixit ad stipulari decet? Dignum enim illis xenium est, ac suis mutuo largiuntur, quæ ipsi habent in pretio. At non solum ab ipsis datum esse Marium, sed præterea falsarum diuinationum genera reperta esse, scribit in hunc modum:

IULIANVS.

Diuinus enim ille afflatus qui homines inuadit, raro sane & in paucis fit; nec quilibet eius particeps facile esse potest, nec quouis tempore. Proinde cessauit apud Hebræos, nec apud Ægyptios item perdurat adhuc. Sed videntur quidem genuina oracula cedere temporum conuersionibus. Quod quum hominum amans Iupiter dominus ac parens noster animaduertisset, ne omni prorsus societate cum Diis priuaremur, dedit nobis sanctarum artium obseruationem, per quam ad necessarios vsus sufficiens nobis auxilium suppeteret.

CYRILLVS.

Afflatum diuinum hic appellat falsorum vatum instinctum, qui diuinum furorem ac fatidicam vim præ se ferre solebant, ut mendacium suum facile venditarent. Plurimi vero hi erant, & multiplex imposturæ modus. Alii enim auium inspectione, alii ex igne, alii e farinis, vaticinabantur. Adde his haruspices, & qui victimarum nidorem in aëra erumpentem curiose scrutabantur. Erant & qui mortuorum umbras euocarent, ventriloqui, & prodigiorum interpretes. In his igitur afflatum Diabolicum cessasse ait. Quæ verba laudo quidem & approbo: veruntamen causam ignorauit, cur cessarit mendacium, & genuina, ut ipse ait, oracula siluerint. Postquam enim mundo Christus illuxit,

conculsa est omnis illa Dæmoniorum tyrannis, & velut scena quædam puerilibus crepundiis scatens, soluta fraus est, ac impurissimi execrandique Dæmones inferorum portis coerciti fuerunt, licet olim terram, quæ sub sole est, peruagati. Verum quo pacto natia oracula temporum conuersionibus obnoxia siluisse dicit? Nam si quis omnino vere Deus maioribus nostris futura præmonstrare susceperit, quomodo sic temporibus cedit, vt angustior eius cognitio sit quam antea? At quomodo æternos illos Iulianus asserit, quum & tempore inferiores sint, & tantum non veterascant, ita vt a nostra conditione parum discrepent? Quoniam igitur ait, oracula siluerunt, ac forte consensens Pythius delirat, nec amplius versutiarum modos nouit quibus fraudes nectat; dedit nobis Iupiter sanctarum artium ope cognitionem, & auxilium. Quid agis, Iuliane? sanctas & sacras artes appellas execranda vaticinia & magorum præstigias? & decere mortales vt eas perficere norint? Has in subsidium datas hominibus ais, & tanquam ab Ioue profectum vtilissimum auxilium? Recte quidem, amice: oportebat enim tuum regem ac parentem tam turpiter esse liberalem, vt ea dare videretur quæ a constitutis legibus discrepant, quæ si quis exercuerit, aut si forte patrantibus aliis duntaxat ignouerit, extremo supplicio dignus sit. Quod autem ait, apud Hebræos ipsos propheticum spiritum defecisse; respondemus, Christum finem legis ac prophetarum fuisse. Omnes enim quotquot olim fuerunt sancti, & rerum futuram præcii, immissa a Deo per sanctum Spiritum cognitione, Christi mysterium proclamarunt. Posteaquam autem aduenit ipse, ac mortalibus apparuit, cessauit quidem prophætæ veteris gratia, Deus autem nunc quoque sanctis pro sua voluntate inspirat futura, & in sanctis animabus habitat. Quamobrem ne dicat spiritum defecisse, sed nos in nouitatem gratiæ translatos. Porro quasi ipsi superior oratio probetur, aliam adiungit & ait:

Ανήθη πάσα ἡ τυραννὶς τῶν δαιμόνιων, καὶ οἵα τις σιηνὴ μειρακιδῶν ἀθυρμάτων ἐμπλεῶς ἡ ἀπάτη λέλυται, καὶ ταῖς τῶν ἀδελφῶν πύλαις γεγόνασι κἀτχοι, καὶ τοὶ παλαιοὶ τὴν ὑφ' ἡλίῳ πλανήσαντες οἱ παρβέβηλοί τε καὶ ἀλίηροι δαίμονες, πλὴν ἐκεῖνο φραζέτω. Τίνα δὴ τρόπον τὰ αὐτοφυῆ χρησθήρια ταῖς τῶν χρόνων εἰκόνα περιόδοις σιγήσαι φησί; καὶ τοὶ πῶς εἴπερ τις ἦν ὁλως ἀληθῶς Θεὸς ὁ τὰ ἐσόμενα τοῖς παλαίκατασημαίνει ἐπιχειρῶν ἠπάτα καρῶν, ἐπὶ τὸ μείον, ἢ πρὶν, κατανηνεγμένης τάχα πρὸς τῆς ἐν αὐτῷ γνώσεως; εἶτα πῶς αἰωνίως αὐτὸς εἶναι φησί, καὶ τοὶ κατόπιν ἰούλας χρόνος, ἢ μονονεχὶ παλαιώσιν ὑπομένουλας, ὡς τῶν κατ' ἡμᾶς ὁλίγω διενεθεῖν; Ἐπειδὴ εἶναι φησί, σεσιγήμασι τὰ χρησθήρια, ἢ τάχα πρὸς γενηρακῶς ὁ Πύθιος, ἔξω βέβηκε φρενός, καὶ τῶν εἰς ἀπάτην ψευσμάτων οὐκ οἶδεν ἔτι τρόπος, δέδωκεν ἡμῖν ὁ Ζεὺς τὴν διὰ τῶν ἱερῶν τέχων ἐπίσνεψιν καὶ ἐπιχερίαν. Τί δρᾶς, ὦ γενναῖε; τέχνας ἄρα σεπλάς τε καὶ ἱεράς τὰς ἐπαράτης ψευδομαντείας, καὶ μέντοι καὶ γοητείας εἶναι φης, ἢ πρὸς καλῶ γενέσθαι τοῖς ἐπὶ γῆς τὸ εἶδεναι περαίνειν αὐτάς; ταύτας πρὸς ἐπιχερίαν ἀνθρώποις δέδοται φης, ἢ κεν τε αὐτοῖς τὸ δῶρον ὡς ἐκ Διὸς ἐπιχερήμα χρεωδέσαλον; ὀρθῶς γε, ὦ τῶν. ἔδει γὰρ ἔδει τὸν σὸν πατέρα καὶ βασιλέα, ταῖς ἕτως ἀρχαῖς κεχεῖσθαι φιλοτιμίας, ἵνα φαίνηται διδοῦναι καὶ τοῖς καθεστηκόσιν ἀπάδεινόμοις, ἢ ταῖς ἐσχάταις ἐνόχως δίκαις ἀποφηνεῖαν ἀντὶ τῆς ἐξησικηκότας, ἢ τάχα πρὸς καὶ μόνον ἑτέροις ταυτὶ πεπραχόσι συνελνωκότας. Ἐπειδὴ δὲ φησί ἢ παρ' αὐτοῖς τοῖς Ἑβραίοις τὸ προφητικὸν ἐκλελοιπέναι πνεῦμα, φημέν, ὅτι τέλος νόμος ἢ προφητῶν γέγονεν ὁ Χριστός. ἅπαντες μὲν ᾤοι καὶ καρῶς γεγονότες ἅγιοι, καὶ τῶν ἐσομένων λαβόντες τὴν γνώσιν, ἐνέψατο αὐτοῖς τὸ Θεὸς διὰ τῆς ἀγίας Πνεύματος, τὸ Χριστὸν μυστήριον προανακεῖρά γεσαν. ἐπειδὴ ᾤ παρελήθεν εἰς μέσον αὐτὸς, ἐπέφανέ τε τοῖς ἐπὶ γῆς, ἠρέμησε μὲν τῆς ἀρχαίας προφητείας ἢ χάρις ἐνηχεῖ δὲ κινῶν τοῖς ἁγίοις Θεὸς καὶ τὸ αὐτῷ δοῦναι τὰ ἐπόμενα, καὶ ψυχῆς ὁσίας ἐναυλιζεῖται. Οὐκ ἔν μὴ ἐκλελοιπέναι λεγέτω τὸ πνεῦμα, ἀλλ' εἰς καμότηλα χάριτος μετοικισθῆναι τὰ κατ' ἡμᾶς. ὡς δὲ ἐν τοῖς ἡδὴ φθάσασιν εὐδοκίμειν τὸ αὐτῷ τῶ λόγῳ, προσεπιφέρει καὶ ἕτερον ἢ φησίν.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἐλαθέ με μικρὸν τὸ μέγιστον τῶν Ἡλίου καὶ Διὸς δώρων. εἰκότως δὲ αὐτὸν ἐφύλαξα ἐν τῷ τέλει. καὶ γὰρ ἐκ ἰδίου ἐστὶν ἡμῶν μόνον, ἀλλ' οἶμαι κοινὸν πρὸς Ἕλληνας, τὰς ἡμετέρας συγγενεῖς. Ὁ γὰρ Ζεὺς, ἐν μὲν τοῖς νοήοις ἐξ ἑαυτοῦ τὸν Ἀσκληπιὸν ἐγέννησεν. εἰς δὲ τὴν γῆν διὰ τῆς Ἡλίου γονίμου ζωῆς ἐξέφηεν. ἔτος ἐπὶ γῆς ἐξ ἔρανθ ποιησάμενος πρόοδον, ἐνοειδῶς μὲν ἐν ἀνθρώπου μορφῇ περὶ τὴν Ἐπίδαυρον ἐφάνη. Β πληθυνόμενος δὲ ἐνλεῦθεν ταῖς προόδοις, ἐπὶ πᾶσαν ὤρεξε τὴν γῆν τὴν σωτήριον ἑαυτοῦ δεξιάν. ἦλθεν εἰς Πέργαμον, εἰς Ἴωνίαν, εἰς Τάραντα μὲν ταῦθ', ὕστερον ἦλθεν εἰς τὴν Ῥώμην. ὤχετο εἰς Κῶ. ἐνθένδε εἰς Ἀιγῆς. εἶτα πανταχῶς γῆς ἐς τὴν θαλάσσης, ἔκαστον ἡμῶν ἐπιφοίτῃ, καὶ ὁμῶς ἐπανορθῆται ψυχὰς πλημμελῶς διακειμένας καὶ τὰ σώματα ἀσθενῶς ἔχοντα.

ΚΥΡΙΛΛΟΣ.

Σοβαρέυεται μὲν ἐν Διὸς ἐκφύνας λέγαν τὸν Ἀσκληπιὸν ἐν τοῖς νοήοις, ὡφθαί γε μὴν ἐν ἀνθρώπου μορφῇ. ὁ γάρ τοι παρὰ πᾶσι λόγος, ἐκ Κορωνίδος αὐτὸν καὶ Ἀπόλλωνος γενέσθαι βάλειαι, μεμοιχευμένης καὶ τὸ εἶκος παρὰ τῶν ἱερῶν ἐν Ἀπόλλωνος ἱερῷ. ἔτος δὲ σεμνόν τι καὶ μέγα περὶ αὐτῶν καὶ φρονεῖ καὶ λέγει, ψευδοεπὴς ὧν αἰεὶ καί τοι τοῖς Ἕλληνων λογάσι πλείστα τε ὅσα καὶ ἀπὸ πηχῆ γέγραπται περὶ αὐτῶν. Ἀπίς μὲν γὰρ ὁ Αἰγύπτιος, ἐκ ἀσθημάτων τῶν αὐτόθι τεμενίων γεγενῆσθαι λέγειναι, καὶ τῆς καλακμένης Φυσικῆς Φιλοσοφίας συνειλοχέναι τὴν ἐπιστήμην τριτονὴν καὶ πρῶτον Φασί τὴν ἰατρικὴν ἐλεχίαν μελαχειρίσασθαι τε καὶ ἀνευρεῖν ἀμεινον, ἢ οἱ πρὸ αὐτῶν γεγονότες παραδόναι δὲ καὶ Ἀσκληπιῶν, ὃς ἐπέπερ τῆς τέχνης γέγονεν ἐν καλῶ, ἐκίετι ταῖς Αἰγυπτίων πόλεσιν ἐμφιλοχωρεῖν ἠέχετο. ἀλλὰ γὰρ ἐρασιχρήματος τε ὑπάρχων, καὶ λημμάτων ἀρχῶν ἐκλόπως ἠτλώμενος, πᾶσαν ὡς ἔπος εἰπεῖν περιεφοίτησε χώραν, ἐρασιζόμενος τὰ παρὰ πολλῶν, ὠνιόν τε προθεῖς τοῖς ἀλγῶσι τὸ ἐπιήδευμα. ἀρθεῖς δὲ ὑπὸ τῆς τέχνης καὶ μέγα φρονήσας ἐπ' αὐτῇ, καὶ Θεὸν ἑαυτὸν ὠνόμαζε, καὶ ἐν νεκρῶν ἀναστῆσαι τιμὰς δύνασθαι παραληρῶν ἐφαντάζετο. Προσβαλὼν δὲ τοῖς Ἐπίδαυροις, καὶ δόξαν ἀεπάσας ἐκ ἀγεννή παρ' αὐτοῖς, τὸ καὶ Θεὸς εἶναι τις, βάλλεται κεραυνῶν, ποιῆν αὐτῷ τὴν πρεπωδεσάτην ἐπαφένι Θεῶν,

IULIANVS.

Pene me fugit Solis & Iouis donorum maximum. Nec abs re seruatum est ad finem. Non enim nostri duntaxat proprium est, sed Græcis, ut arbitror, commune nostris gentilibus. Iupiter enim inter ea, quæ mente cernuntur, ex se genuit Æsculapium. In terram autem per foecundi solis vitam editus est. Hic e cælo in terram progressus hominis forma vnice quidem circa Epidaurum apparuit. Inde longius prouectus in omnem terrarum orbem salutarem dexteram extendit. Pergama profectus peragravit Ioniam, inde Tarentum, ac postremo Romam. Tum Co insulam & Ægas petiit. Tandem vbique terrarum & maris est, nec ad vnumquemque nostrum priuatim com meat, sed ad omnes: veruntamen animos erigit vitiis deditos, & corpora infirmitate laborantia.

CYRILLVS.

Triumphat igitur, quum ait: Æsculapium ab Ioue prognatum inter ea, quæ mente cernuntur, tamen visum esse in hominis figura. Est igitur vulgata hæc apud omnes oratio, ex Apolline & Coronide prognatum ab aliquo sacerdote in Apollinis templo, ut verisimile est, stuprata. Hic autem augustum nescio quid & magnum de ipso sentit ac loquitur, vsque mendax, quamuis Græcorum principes plurima de illo absurda scripserint. Apis enim Ægyptius, non obscurus inter eos, qui illic erant, templi ministros, fuisse dicitur, & naturalis philosophiæ scientiam comprehendisse. Hunc primum aiunt artem medicam aggressum feliciter tractasse & reperisse, quam anteriores, eamque Æsculapio tradidisse; qui quum artem apprime calleret, non amplius in Ægyptiorum oppidis morari sustinuit, sed mira pecuniæ turpisve quæstus cupiditate victus, omnem, ut verbo dicam, regionem peragravit, pecuniam corrogans, artemque venalem agris proponens. Quare elatus ac fastu turgidus, & Deum seipsum appellauit, & a mortuis quosdam excitandi sibi vim esse stulte est imaginatus. Appulsus autem Epidaurum, quum diuinitatis gloriam sibi arripisset, fulmine ictus est, Deo iustam illi pœnam immittente,

atque hoc facto declarante nihil, prorsus illum esse, quam terram ac pulverem. Ceterum opera pretium est videre quae de illo canit vates Lyricus ille Pindarus:

*Peruertit illum quoque ingenti pretio
Aurum, in manibus apprensus:
Quare manibus Saturnius
Iaculatus per amborum pectora, respirationem
Statim ademit, ardensque fulmen
Irruens immisit mortem.*

Quinetiam Euripides Tragicus his vocibus usum Apollinem ait:

*Iupiter enim in causa est, qui filium meum
Aesculapium occidit, pectoribus iniecta
flamma.*

Qui ergo maximum & eximium Iouis ac Solis donum, ut vocat Iulianus, igne comburebat Deus, is cuius aequitate res humanae ponderantur, & pro dignitate cuique praemia forsitan, aut poenae decernuntur? Sed medicina vitae profuit, inquit. Num ergo Deos idcirco etiam renuntiabimus, qui hanc artem apprime calluerunt? Atqui videre licet alias scientias, & artes quoque illiberales, non frustra repertas, immo rebus humanis longe vtilissimas. Numquid igitur iis, qui aut illas principio coluerunt, aut certe in qualibet praeter ceteris excelluerunt, diuinitatis honorem tribuimus? Si ergo diuinum quippiam egit filius Coronidis: si effosis oculis, lumen caecis indidit: si mortuos ad vitam redire iussit: si claudis officium gradiendi restituit, & rectis pedibus domum latos reuerti mandauit: hoc obtineat a nobis, ut illum suspiciamus. Sin autem in curandis agris nonnullis clarus euasit, laudetur quidem ipse quod medicam peritiam optime tractauerit, non tamen proinde contemnat illud Nosce teipsum. Auarum igitur ac superbum medicum Deum fecit hic vir optimus, & in eo rursus elato certe arrogantique supercilio ita loquitur:

IULIANVS.

Quid vero tale datum a Deo gloriantur Hebraei, ad quos a nobis vos transfugisse persuasum est? Illorum igitur sermonibus si aures praebuissetis, non infelici loco prorsus essetis, sed deterius quidem quam antea, quam inter nos versamini, leuia tamen sustineretis ac tolerabilia. Vnum enim pro multis Diis non hominem, imo multos potius infelices homines cole-

Αὐτὸν διὰ τῆς παθεῖν ἐξελέχοντο ἔδεν ὄντα παντελῶς, πλὴν ὅτι γῆν ἐπαφέντο θεῶν καὶ σποδόν. Οἷα δὲ περὶ αὐτῆς φησὶν ὁ μελοποιὸς Πίνδαρος, πῶς ἐκ ἄξιον ἰδεῖν.

Ἐτραπε κἀκείνον ἀγάνοριμισθῶ χρυσός, ἐν χερσὶ φανείς,
-- Χερσὶ δ' ἄρα Κρονίων
Ῥίφας διὰ μφοῖν ἀμπνοῶν στέρνων καθεῖλεν
Ωκέως, ἄθων δὲ κεραι-
νὸς ἐπέσκηψε μόρον.

Καὶ μὴν καὶ ὁ τραγῶδης Ἐυριπίδης εἶπεν τὸν Ἀπόλλω διατείνεται

Ζεὺς ᾧ κατακτὰς παῖδα τὸν ἐμὸν ἄτιον Ἀσιληπιόν, σέρνοισιν ἐμβαλὼν φλόγα.

Εἶτα πῶς τὸ μέγιστον ἢ ἐξαιρετὸν τῆ Διὸς ἢ Ἡλίου δώρων, καθά φησιν αὐτός, πυρὶ κατεπίμπρη θεός, καίτοι ψήφω δικαία ταλαντεύων τὰ ἀνθρώπινα, ἀναλόγως δὲ καὶ εἰκότως τοῖς ἐκάσθ' τρόποις διανέμειν εἰδώς, ἢ γερα τυχὸν ἢ δικαίως.

Ἄλλὰ ᾧ ὤνησε τὸ βίον, φησὶν, ἰατρικῆ. ἂρ' ἐν διατῆρ καὶ θεὸς ἄξιον ἀνείπεν τῆς γεγονότας αὐτῆς ἐν καλῶ; καίτοι καὶ τὰς ἐτέρας τῆ ἐπιστημῶν, καὶ τέχνας δὲ βαναυσικὰς ἔμαθην ἐξευρημένας, χρεωδέστας ἢ μᾶλλον τοῖς ἀνατόνδε τὸν βίον, καλαθρήσαι τις ἂν. ἂρ' ἐν τῆς ἐπιηδεύσαντας ἐν ἀρχαῖς, ἢ γὰρ ἐν ἐκάσθ' διαπρεπεστέρα παρὰ τῆς ἄλλης λαχόντας τὴν δόξαν, τῆ τ' θεοτιμῆς τιμῆς σεφανώσομεν; εἰ μὲν ἐν εἰργασίᾳ τι τῶν θεοπρεπῶν ὁ Κορωνίδος υἱός· εἰ τυφλοῖς ὀμμάτων ἐρρημηκότων ἐνήκε τὸ φῶς· εἰ καλιωδρομεῖν ἐκέλευσε τοῖς τεθνεώσιν εἰ ζῶν· εἰ τῆς ἐν πηρώσει σκελῶν ἀρτιποδας ἀποθήνας οἶκαδε χαμροντας ἰεναὶ προπέταχε, καλαπλετεῖτω καὶ πρὸς ἡμῶν τὸ χρεῖναι θαυμάζεω. εἰ δὲ γέγονεν εὐδόκιμος περὶ Ἰννας τῆ ἡρώσηκότων, ἐπαμείθω μὲν καὶ αὐτός ὡς ἄριστα μελεθῶν τῆ ἰατρικῆς ἐμπειρίας τὸ χρεῖμα. μὴ μὴν ἐτι καὶ ἀτιμαζέτω τὸ Γνώθισαυλόν. Φιλόπλεστον τοίνυν καὶ ἀλαζόνα τε θεοποίηκεν ἰατρὸν ὁ παναρίσος ἔτος, καὶ δὴ καὶ ἀγέροχον ἀενασπασας ὄφρ' ἐπ' αὐτῷ δὴ πάλιν ἔτω φησὶ

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τί ᾧ τοῖστον Ἑβραῖοι καυχῶνται παρὰ τῶν θεῶν δεδῶκε, πρὸς ἃς ὑμεῖς ἀφ' ἡμῶν αὐτομολήσαντες πείθεσθε; εἰ τοῖς ἐκείνων γένει προσείχετε λόγοις, καὶ ἔπαντάπασιν ἐπεφράθητε δυσυχῶς· ἀλλὰ χειρόν μὲν ἢ πρότερον, ὅποτε σὺν ἡμῖν ἦτε οἷα τῶ ὁμοῦ πεπόνθετε ἂν καὶ φορητὰ. Ἐνα ᾧ ἀπὸ πολλῶν ἐσέβεσθε ἂν ἐν ἀνθρώπων, μᾶλλον καὶ πολλὰς ἀνθρώπων

Psych. Od 3.

δυστυχεῖς, ἢ νόμῳ σκληρῶ μὲν καὶ τραχεῖ, καὶ πολὺ τὸ ἀγριὸν ἔχοντι καὶ βάρβαρον, ἀντὶ τῶν παρ' ἡμῶν ἐπισημῶν καὶ Φιλανθρώπων χρωόμενοι, τὰ μὲν ἄλλα χεῖρονες ἂν ἦτε, ἀγνότεροι δὲ, ἢ καθαρώτεροι τὰς ἀγιστείας· νῦν δὲ ὑμῶν συμβέβηκεν ὡς περ ταῖς βδέλλαις, τὸ χεῖριζον ἔλκειν αἷμα ἐκείθεν, ἀφείναι δὲ τὸ καθαρώτερον.

ΚΥΡΙΑΛΟΣ.

Πλείστα μὲν εἰν ὅσα καὶ ἀξιολήπτα τὰ τοῖς Ἑβραίοις δεδωρημένα, καὶ ἅπερ ἀγάσασθότις ἢ μάλα ἐν δίκῃ, παρὰ τῶν ὅλων κατεξουσιαζούσθε Θεῶ, καλαδείξαί τις ἂν τοῖσδε γε μὴν εἰδὲν, ὁποῖον σφᾶς αὐτῶς ἀυχῶσι λαβεῖν παρὰ τε Ἡλίᾳ καὶ Διὸς οἱ τῆς ἀληθείας ἀποφοιήσαντες. Ἐδει γὰρ εἶδει, εἰς μὲν αὐτοῖ Φασίπολις χεῖς τε καὶ ἐθνάρχας Θεῶς ἦτοι δαίμονας, τὰ ταῖς ἐαυτῶν βδελυρίας εἰοκότα χαρίζεσθαι, τὸν δὲ γε τῶν ὅλων κρατῶντα ἢ βασιλεύοντα, φύσει τε ἢ ἀληθῶς ὕντα Θεόν, τῶς τὰ αὐτῶ σέβουλας κρατῆ, καὶ οἷον γνησίως ὑπασπίσας, ἀνεσᾶς ψυχῶν ἢ σωμάτων χειρολοῦσαι εἰς ἐπὶ τῆ γῆς, Ἡλίαν ἐκείνον τὸν Θεοσβίτην, Ἐλισαῖον, τῶς ἄλλας, οἱ κατ' ἐκείνο καιρῶ διαπρεπεσάτην ἐν ἀρεταῖς τὴν δόξαν ἀπεκληρώσαντο· τῶς καὶ Χριστὸν γεγονότας, Πέτρον δὲ λέγω, καὶ Ἰωάννην, καὶ τῶς ἐτέρους, ὧν καὶ μόναι τῶν σωμάτων αἰ σκιαὶ τοῖς ἀρρώσασιν ἐπήρηκεσαν εἰς ἀπότρεψιν τῶ καιρῶ τὸν ἐκκεῖτον Παῦλον, τῶς μετ' αὐτὸν γεγονότας, καὶ παρήσω μὲν τῶς κατ' ἑκάστον λέγειν. Ἐξέσι δὲ ἢ εἰς δευτέρου τοῖς βελομένοις ὁρᾶν ἄνδρας σεπλῆς καὶ ἀγίως ἐν δυνάμει Χριστῶ δια τῶ ἀγίω Πνεύματος πονηροῖς ἐπιλιμῶντας δαίμοσιν, καὶ εἰς ἐκείνοι Θεῶς καὶ σωτήρας εἶναι πισεύσασιν, τῆ τῆς προσευχῆς δυνάμει συνβέβουλας, καὶ τῆ τῆς χειρὸς ἀφῆ καλαμίζουλας, καὶ μὴν καὶ ποιήλων ἀρρώσημάτων ἐλευθερῶν ἰσχύοντας τῶς ἐνιχήμενας. Ἐπειδὴ δὲ τοῖς τῶ ψεύδους καλεγνωκόσι ἢ τῆς Ἑλλήνων ἀπάτης μονουαχὶ καλακεκραγούσι καὶ ἀνθηρημένοις ἐμφρόνως τὸ ἀληθές, ἐπεγνωκόσι δὲ τὸν φύσει Θεόν καὶ τὸν ὅλων δημιουργόν, ἐπιφύεται λέγων ὅτι τοῖς Χριστιανῶν προσεσχνηκότες λόγοις ἠπάτησθε ἢ εἰς ἕνα μὲν ἐτι σέβεσθε Θεόν, ἀνθρώπον δὲ μάλλον ἢ πολλῶς ἐτέρους δυστυχεῖς, ἢ νόμῳ σκληρῶ ἢ ἀγριῶ καὶ βαρβάρῳ καλεζευγμένους ἀναγκαῖον οἶμαι καὶ πρὸς γε ταυτὶ τῶς ἐπιχερῶν ἰσχύουλας ἀντανασῆσαι λόγους. Ἀνθρώπον μὲν εἰν

retis. Et dura quidem ac aspera lege & agresti barbarie plena, pro facilibus ac benignis vestris utentes, in ceteris quidem deteriores essetis, sed quod ad cultus attinet, sanctiores atque puriores. Nunc autem vobis idem quod hiruudinibus contigit: corruptissimum sanguinem inde trahitis, puriorem relinquitis.

CYRILLVS.

Plurima sane Hebrais præstabilia nec poenitenda ab vniuersi rectore Deo data esse, quilibet facile demonstraerit: veruntamen nihil tale esse, quale se ab Sole & Ioue suscepisse gloriantur, qui a veritate recesserunt. Oportebat eos certe, quos vrbium gentiumque principes ac rectores ipsi vocant, Dæmones nempe, suis execrationibus consentanea dona largiri. Vniuersi autem rectorem ac moderatorem, qui natura ac veritate Deus est, suæ potentia cultores ac veluti natiuos satellites curandis corporibus animisque mortaliū præficere; Eliam illum Thesbiten, Elifæum, alios, qui tum temporis illustri virtutum gloria floruerunt. Qui Christi tempore fuerunt, Petrum dico & Ioannem, aliosque, qui vmbra sola corporum agritudines sanabant: Paulum eximium, & qui post illum fuerunt, quos singillatim non recensebo. Licet autem hodieque videre sanctos ac venerabiles viros in virtute Christi per Spiritum sanctum impuros Dæmonas increpare, & quos illi Deos ac seruatores esse credunt, orationis virtute conterere, & manus contactu cruciare: quinetiam ea vi præditos, vt variis agritudinibus oppressos liberare valeant. Quoniam autem eos adoritur qui mendacium damnarunt, & aduersus Græcorum fraudem tantum non vociferati sunt, ac veritatem prudenter amplexati, Deumque natura & vniuersi creatorem agnouerunt, his verbis illos inuadens: vos Christianorum verbis aures adhibentes decepti estis, nec vnum tantum etiam Deum colitis, sed hominem potius, & plures alios miseros, eosque legi dura, agresti ac barbære subditos; parem iis refellendis orationem opponendam existimo. Hominem igitur

Christum nominat: plebeios autem ac miseros quum dicit, sanctos martyres intelligit, quos etiam durae legi subditos ait, propterea quod Dominus noster Iesus Christus dixit: *Ne timeatis ab his, qui occidunt corpus, animam autem occidere non possunt: timeate autem potius eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehenna.* Nos autem, Iuliane, hoc tibi respondemus: Non, ut existimas, hominem Deum fecimus, nec eum, qui natura Deus non sit, adorandum suscipimus; sed ipsum potius, quod ex Patre prodiit, Verbum, per quod in ortum omnia producta sunt, quod quum genus humanum seruare decreuisset, incarnatum & hominem factum fuisse dicimus, & in forma hominis ex sancta Virgine prodiisse, ut quoniam inaccessa est, nec villo modo comprehendi aut aspicere potest diuina & ineffabilis eius gloria, temporibus quibusdam definitis, velut vnus ex nobis, in quantum homo apparuit, ex diuina dispositione conuersans cum hominibus, quis ille natura & solus sit vniuersi Deus, in animos induceret, omnisque virtutis peritos, falsisque Diis solutos per sanctificationem sibi coniungeret, destructo omni principatu, & omni potestate, nefarioque dominatu. Non igitur, quemadmodum tute ais & putas, hominem merum colimus: nullo modo; sed hominem, qui apparuit, Dei Verbum agnoscentes, ut Deum adimus, in quantum & Deus est, & ex Deo Patre prodiit, immutabilis & conuersionis expertus existens. Quod mysterium de illo subtiliter & accurate sapientissimus Moses praedixit, sanctique prophetae, Mosi consentanea locuti. Sanctos porro martyres, neque Deos esse dicimus, neque diuino cultu scilicet illos adorare solemus, sed affectus & honoris: quin potius summis honoribus illos ornamus, puta quod pro veritate strenue certauerint, sinceritatemque fidei eo usque seruarint, ut animam ipsam contemserint, repudiatisque mortis terroribus periculum omne vicerint, & virtutis adeo mirabilis seipsum veluti quasdam imagines vitae hominum proposuerint. Quare nihil est absurdi, immo vero necesse erat, eos, qui tam claris facinoribus excelluerunt,

Αὐνομάζει Χριστὸν πολλὰς δὲ καὶ δυσυχεῖς τὰς ἀγίας μάρτυρας, ἧς καὶ ὑπὸ νόμῳ Φησὶ γενέσθαι σκληρῶν, διάτοι τὸ Φάναί τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. Φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γενένη. ἡμεῖς δὲ, ὡς κράτιστε, Φαίημεν ἂν, ἔχ, ὡς σὺ νερόμικας, τεθεοποιήκαμεν ἄνθρωπον, καὶ τὸν ἐκ ὄντα φύσει Θεὸν ἀξιῶμεν προσκυνεῖν, αὐτὸν ὃ δὴ μᾶλλον ἢ ἐν Θεῷ προσηφηνότα λόγον, τὸν δι' ἃ τὰ πάντα παρεῖχθη πρὸς ὑπαρξιν, διασῶσαι κρῖναντα τὸ ἀνθρώπινον γένος, σαρκωθῆναι τε καὶ ἐνανθρωπήσαι Φαμέν, καὶ προελθεῖν ὡς ἄνθρωπον ἐκ τῆς ἀγίας παρθένου, ἵν' ἐπειδὴ περ' ἀπροσβλητός τε ἐστὶ καὶ κατ' ἑδένα τρόπον οἰσῆ, μᾶλλον δὲ καὶ ἀπόπλος παντελῶς ἢ θεία τε καὶ ἀπόρρητος αὐτῆ δόξα, χρόνος τινας ὠρισμένους, ὡς εἰς ἑξ ἡμῶν, καθὸ πέφηνεν ἄνθρωπος, οἰκονομικῶς συνδιαιτώμενος τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς, τίς μὲν ὁ φύσει καὶ μόνος τῶν ὄλων ἐστὶ Θεός, ἀναπέιση φρονεῖν, ἀρετῆς δὲ ἀπάσης ἀποφῆνας ἐπιστήμονας, ἑαυτῷ συνάψη δι' ἀγιασμῶν, καταργήσας πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δυναμὴν πονηρὰν, καὶ τῶν ψευδωνύμων ἀπαλλάξας Θεῶν. Οὐκ ἔνδ, καθάπερ οἶει καὶ λέγεις καὶ φρονεῖν ἀξιοῖς, ἀνθρωπολατρία τὸ χρεῖμα. πόθεν ἄνθρωπον ὃ πεφηνότα ἢ ἑ Θεῷ λόγον ἐπιγνωσκοντες πρόσμιεν ὡς Θεῷ, καθὸ καὶ Θεός ἐστι, καὶ ἐν Θεῷ πέφηνε πατὴρ, ἀτρέπλος τε καὶ ἀναλλοίωτος ὢν. ἰσχυρῶς τε καὶ ἀκριβῶς τὸ περὶ αὐτῆ μυστήριον προαναφωνήσαντος μὲν τῆ πανσόφου Μωσέως, συμβαίνουσαν ὃ τοῖς ἐκεῖνος λόγοις καὶ τῶν ἀγίων προφητῶν ποιημένων τὴν προαγόρευσιν. Τὰς γε μὴν ἀγίας μάρτυρας, ἔτεθεῖς εἰνάει Φαμέν, ἔτε προσκυνεῖν εἰθίσμεθα λατρευτικῶς δηλονότι, ἀλλὰ σχελικῶς καὶ τιμητικῶς. σεφανεῖμεν δὲ μᾶλλον ταῖς ἀνωτάτω τιμαῖς, ὡς ἔ ἀληθείας γενναίως ὑπεραβλήσαντας, τελειηκότας ὃ ἔτω τὸ ἐν πίσει γνήσιον, ὡς καὶ αὐτῆς ἀφειδῆσαι τῆ ψυχῆς, καὶ τοῖς τῆ θανάτου δείμασιν εἰπόντας τὸ χαίρειν, καλευμεγεθῆσαι μὲν κινδύνου παντός, καὶ ἐυανδρίας δὲ τῆς ἔτω τε θαυμασμένης οἰονεῖ τινας εἰκόνας, τὰ καθ' ἑαυτῆς ἀνασησαι πρὸ βίῃ. Τὸ ἀπεικός ἐν ἑδέν, μᾶλλον δὲ ἦν δῆπρ καὶ ἀναλκῆμον, τὰς ἔτω λαμπροῖς ἐπαυχῆσαντας καλορθώμασι, ταῖς ἀτε-

λευτήτοις σεφανῶσαι τιμαῖς. Ἀκαλαπτίαλον δὲ ἄ
 τὸ χρεῖμα ὑπάρχον, καὶ παρ' αὐτοῖς ἐυρήσομεν
 τοῖς Ἑλλήνων ἀρχαιοτέροις. τὸς ᾧ τῆς Ἑλλά-
 δος ἀπάσης ἐν Μαραθῶνι προκινδυνεύσαν-
 τας, ἢ τὸς ὑπερον τῆ Ἑξέρξτραλιᾶ γενναίως με-
 μαχημένους, ὡς εὐκλεᾶ θάνατον ὑπομείναντας
 ἕδος τοῖς Ἀθήνησιν ἦν τοῖς καθ' ἑκάστον ἔτος ἐγ-
 κωμίοις σεφανῶν, ἐπ' αὐτοῖς τοῖς μνήμασι συν-
 αγγηγαρμένοις. Εἶτα πῶς ὁ πανάρις ὁ ἕτος τὸ
 χρεῖμα τιμᾶν ἀγίως ἐκ ἀνεύθυνον εἶ; καὶ τα
 Φησὶ καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων περὶ τε τῶν ἀριστα
 βίῶν ἐλομένων καὶ τεθνεώτων ἐκ ἀγεννῶς τὸν
 λοιπὸν δὴ χρόνον, ὡς δαίμονας γεγονότας τε-
 θνεώτας ἕτω θεραπέυσσομεν τε ἢ προσκυνήσο-
 μεν αὐτῶν τὰς θήκας. τὰ αὐτὰ δὴ ταῦτα νομιζ-
 μεν, ὅταν τις γῆρα ἢ ἐτέρω τινὶ τρόπῳ τελευ-
 τήσῃ τῶν ὅσοι ἀν διαφερόντως ἐν τῷ βίῳ ἀγα-
 θοὶ κριθῶσι. Καὶ ταῦτι μὲν ὁ σὸς, ὦ κράτιστε,
 Πλάτων. ἡμεῖς δὲ, ὡς ἔφην, ἔ θεὸς γενέσθαι
 φαιμέν τὸς ἀγίως μάρτυρας, ἀδῶς δὲ ἀπάσης
 ἀξίως εἰθίσμεθα, καὶ τιμῶμεν αὐτῶν τὰς θήκας
 τῆς ἕτω λαμπρᾶς εὐανδρίας, καθάπερ ἐν τάξει
 γερῶν ἢ ἀντιμαθίας τὴν ἀμάραντον αὐτοῖς καλλι-
 θήμενοι μνήμην. Ἐπειδὴ δὲ διαλοιδορεῖται μάτην
 τοῖς πισεύσασιν εἰς Χριστὸν, ὡς ἀσυνέτως ἀνθη-
 ρημένοις τῶ χρεῖμα λαβρέυειν Θεῷ ἐνὶ πολλῶς
 ἀθέως ἀνθρώπων, καλαδείξαι πειράσομαι τῆς
 Ἑλλήνων ἀμαθίας τὰ ἐγκλήματα, τοῖς ἀληθείας
 προσκυνητῶς ἀνοσίως ἐπὴν τληκότα. Τεθύκασιν
 γὰρ ἀνθρώποις αὐτοῖ, καὶ τῶτο ἀσχροῖς τε ἢ ἀ-
 σελγέσι, καὶ πάντα τρόπον νοσῶσι διαβολῆς
 ὁποῖός τις ἦν, ὃν Ἀλκμήνης καὶ Διὸς γενέσθαι
 φασίν, ὁ διαβόητος Ἡρακλῆς ὦ τὸν μέγαν καὶ
 ἐξαίρετον ἀνάπτεσιν ἄθλον, τὸ ἐν μιᾷ νυκτὶ πεν-
 τήκοντα διακορῆσαι παρθένους. τελίμηλαι δὲ καὶ
 ἕτεροι δόξη Θεὸς παρ' αὐτοῖς, ὁ ἐκ Θεῶν Ἑρ-
 μῆς, ὁ Μεμφίτης Ἀσκληπιὸς, Διόσκυροί τε
 πρὸς τῶτοις, Ἄπις τε καὶ Ὀσίρις. ἢ σιωπῶ τὸν
 Σεμέλης τ' ἀσελγῆ ἢ βέβηλον προσεποίησα δὲ
 ἢ τ' Κλεομήδην, ὃν ἐν τῷ πυκλεύειν φασίν ὡς
 ὠμός τε ἦν ἢ ἀπηνής, καὶ θηρσὶν ἀγρίος ὀλίγα
 παραχωρῶν ἢ ταύτης ἐνεκα τῆς ἀγτίας ἐπαυτέ-
 σασ αὐτὸν ὁ Πύθιος, ἐκ τῶν ἱερῶν ἐφῶναι τριπό-
 δων, καθάπερ αὐτοὶ φασίν

Ἦσατος ἡρώων Κλεομήδης Ἀσυπαλαιεύς,

Ὀν θυσιάς τιμᾶσ' ὡς ἐκέτι θνητὸν εὐόλια.

Λαμπρὰ τῆς ἀπανθρωπίας χαρίζῃ τὰ γέρα
 τοῖς ἀθλῶσι, ὦ Πύθιε. ὦ τῆς ἡμερότητος τῶν

ornari perpetuis honoribus. Quod
 quidem reprehensione carere, vel apud
 ipsos Græcorum vetustissimos compe-
 riemus. Athenis quippe, facto ad eo-
 rum monumenta concursu, qui pro
 vniuersa Græcia Marathone primum
 in discrimen adducti, & qui postea con-
 tra Xerxis exercitum fortiter pugnant,
 vtpote qui gloriosam mortem obierant,
 laudes illorum quotannis celebrari so-
 litum erat. Præterea, cur bonus ille
 vir sanctorum venerationem reprehen-
 sione liberam esse non finit? Nam &
 ipse Plato de hominibus, qui optime
 vixerint, ac fortiter occubuerint, sic
 inquit: *Reliquo vero tempore mortuos,*
tanquam Genios quosdam, colemus, eo-
rumque loculos adorabimus. Eadem sta-
tuemus quum senectute, aut alio quouis
pacto, decesserit aliquis eorum, qui exi-
mia bonitate in vita præcelluisse iudicati
fuerint. Atque hæc quidem tuus, o
 bone, Plato. Nos autem, vti dixi,
 non dicimus sanctos Martyres fuisse
 Deos: sed illos omni veneratione pro-
 sequi solemus, eorumque loculos ho-
 noramus, tam claræ virtutis remune-
 rationem veluti quandam ac præmium
 ipsis immarcessibilem memoriam repo-
 nentes. Quoniam autem credentes
 in Christum frustra conuiciis appetit,
 quasi vnius Dei cultui multitudinem
 hominum, in quibus nihil est diuini,
 stulte pratulerint; ostendere conabor
 inscitæ Græcicæ criminationes in ve-
 ritatis cultores impie effusas. Sacra
 enim ipsi fecerunt hominibus, iisque fla-
 gitiosis & impudicis, omnique vitio la-
 borantibus: qualis sane fuit celeberrimus
 ille Hercules, quem Ioue &
 Alcmena prognatum dicunt, cui
 magnum eximiumque certamen at-
 tribuunt, quod nocte vna quinquaginta
 virgines stuprarit. Alii quoque
 diuinitatis honorem apud illos nacti
 sunt, Thebanus ille Mercurius, Æscula-
 pius Memphiticus, Castor & Pollux,
 Apis & Osiris. Taceo Semeles filium
 impurum illum ac profanum: Cleomedem
 vero his addam, quem in pugilatu cru-
 delem & inhumanum fuisse perhibent, fe-
 ritq; agrestibus haud multum cedentem.
 Quam ob causam laudans illum Pythius e
 sacris tripodibus hoc, vt aiunt, protulit:
Vtimum heroum Cleomedes Asypalaus
Quem sacrificiis colitis quasi non ampli-
us sit mortalis.
 Egregia crudelitatis præmia largiris
 luctatoribus, Pythie; o Deorum
 clemen-

clementiam! o largitatem! in Deorum numerum adscribitur scelestus & homicida: quæ res illos utique decebat. Alexandrum vero Philippi filium tertium ac decimum Deum nuncupare eius ætatis hominibus placuit. Quin & Alexander ipse vnum e suis familiaribus, qui sibi infamium muliercularum administrator fuerat, (Hephæstion hic erat) Deum renunciauit, altarique & sacrificiis coli iussit. At si quis velit omnia sigillatim percensere, longam orationem infumet. Infiniti enim reperientur diuinitatis nomen suffurati. Quod autem solerent pro sua potestate Deos nuncupare quos vellent, quibus hinc didicerit. Clemens enim, qui sanctos Apostolos vbique sequitur, quique infinitas Græcorum historias audiendo acceperat, in Stromatis refert: Sanchoniathonis historiam, Phœnicum lingua conscriptam, non sine admiratione a Iosepho Iudæo eruditione clarissimo in Græcorum linguam fuisse translata. Hic Sanchoniathon igitur quamuis superstitione Græcorum abundans: *Vetustissimi Græcorum, inquit, sed maxime Phœnices & Ægyptii, a quibus ceteri homines quasi per manus id acceperunt, Deorum maximorum loco eos habebant, qui res vite utiles inuenissent, aut bene de gentibus quouis modo meriti essent: illos nimirum, quod multorum auctores bonorum esse sibi persuaderent, diuinis honoribus coluerunt, ac templorum usu ad hoc munus translato, columnas & cippos ipsorum nomine consecrarunt, easque maxima veneratione prosequuti Phœnices festos illis quoque dies longe celeberrimos dedicarunt.* Præcipue vero mundi elementis, & quibusdam eorum, quibus diuinitatem tribuebant, suorum Regum nomina naturaliter imposuerunt. Porro solem, lunam, ac reliquas errantes stellas & elementa, quæque conjuncta sunt iis, solos Deos agnoscebant: & alios quidem mortales, alios immortales esse putabant. Quapropter non nos quidem, sed Græci potius, hominibus diuinos honores tribuisse reprehenduntur, Deique gloriam quibus vellent temere olim affinxisse. Porro his addit sapiens Iulianus alia quædam, Christianam religionem vbique carpens. Ita vero scribit:

IULIANVS.

Sanctimoniam quippe, ne quidem vtriusque mentio ab iis facta sit tenetis: sed illorum furorem & acerbiteriam æmulamini

Α Θεῶν. ὡς τὸ ἀφθονίας! εἰγράφεται ὅτι τοῖς θεοῖς ὁ
μιαρὸς τε καὶ μιαφόνος. ἔδει γὰρ ἔδει τὸ χρῆμα
αὐτοῦ. Ἀλέξανδρον δὲ τὸν Φιλίππου τρισκαδέ-
κατον ἐδόκει Θεὸν ὀνομάζειν τοῖς κατ' ἐκεῖνο και-
ρῶ. καὶ μὴν καὶ αὐτὸς Ἀλέξανδρος ἕνα τινὰ τῶν
ἐπιηδείων, καὶ γυναικῶν ἀσχερῶν προκομιστὴν
αὐτῶν γεγονότα, Ἡφαιστίων ἕτος ἦν, ἀνείπε Θεὸν,
βωμῶν καὶ θυσιῶν τιμᾶν προσέταχεν. Ἀλλ' εἰ
δή τις ἐλοιπὸ τὰ κατ' ἕκαστον λέγειν, μακρὰς
B δαπανήσει λόγους ἀριθμῶν γὰρ κρείττονες εἶεν ἂν
οἱ τὸ τῆς θεότητος ὄνομα παρακλέψαντες. ὅτι δὲ
ἐνρίβεις ἦν αὐτοῖς, ὅς ἂν βέλοιντο κατ' ἐξ-
σίαν ὀνομάζειν Θεὸς, εἰδείη τις ἂν κἀνλεῦθεν.
Κλήμης μὲν γὰρ τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις ἐπόμενος
πανταχῆ, πλείους τε ὅσης ἑλληνικῆς ἰσορίας εἰς
ἀκοὴν ἔλθων, ἐν τοῖς στρωματεῦσι φησὶ, τὴν
Σαλχωνιάδου ἰσορίαν τῆ τῶν Φοινίκων Φωνῆ γε-
γραμμένην, μεταρμόσασα πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἐκ
ἀθαύμασον ἐπὶ παιδείᾳ λαχόντα τὴν δόξαν τὸν
C Ἰσδαῶν Ἰώσηπον. φησὶ τοιγαρῶν ὁ Σαλχωνιά-
δων ἕτος ἦν, καὶ τοῖς ἑλληνικῆς δεσιδαμονίας
ἐπίμεσος ἂν οἱ γὰρ παλαιότατοι τῶν ἑλλήνων,
ἐξαμρέτως δὲ Φοινίκες τε καὶ Ἀιγύπτιοι, παρ' ὧν οἱ
λοιποὶ παρέλαβον ἀνθρώποι, Θεὸς ἐνόμιζον
μεγίστους, τὰς τὰ πρὸς τὴν βιωτικὴν χρεῖαν ἐυ-
ρόντας, ἢ κατὰ τι ἐυποιήσαντας τὰ ἔθνη ἐυερ-
γέτας τε τῶν καὶ πολλῶν αἰτίων ἀγαθῶν ἡγχα-
μενοι, ὡς Θεὸς προσεκύνην, καὶ εἰς τὸ χρεῶν
καλασάντες ναὺς κατεσκευασμένους, σήλας τε
D καὶ ῥάβδους ἀφίερν ἐξ ὀνόματι αὐτῶν. καὶ
ταῦτα μεγάλως σεβόμενοι, καὶ ἐορτὰς ἐνεμον αὐ-
τοῖς τὰς μεγίστας οἱ Φοινίκες. ἐξαμρέτως δὲ καὶ τὸ
ἀπὸ τῶν σφέτερων βασιλέων, τοῖς κοσμητοῖς
σοιχείοις, καὶ τισὶ τῶν νομιζομένων Θεῶν, τὰς ὀνομα-
σίας ἐπέθεσαν φυσικῶς, Ἡλιον καὶ Σελήνην, καὶ
τὰς πλάνητας ἀστέρας καὶ τὰ σοιχεῖα, καὶ τὰ τῶν
τοῖς συναφῆ Θεὸς μόνος ἐγίνωσκον καὶ τὰς μὲν
θνητῶν, τὰς δὲ ἀθανάτους εἶναι. εἰδὲν ἡμῖς α-
μὲν ἡμεῖς, Ἕλληνας δὲ μᾶλλον καταφωραθεῖεν
E ἂν γεγονότες ἀνθρωπολάτραι καὶ τὴν τῶν Θεῶν δό-
ξαν ἀκαλαστικῶς ἀνάπτοντες οἷς ἂν βέλοιντο
καὶ μακρὰς. Προσεπάγει δὲ τῶν τοῖς ὁ σοφὸς Ἰου-
λιανὸς ἕτερα ἄλλα, τῆς Χριστιανῶν θεησκείας
καταγορεύων πανταχῶς, γράφει ὅτι ἔτως

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἀγνείας μὲν γὰρ, εἰδὲ εἰ πεποίηται
μνήμην, ἐπίσταθε ζητεῖτε ἵνα αὐτῶν τὰς θυ-
μῶν, καὶ τὴν πικρίαν, ἀνατρέποντες ἰερεῖς καὶ βωμῶν,
dd

καὶ ἀπεσφάξατε ἐχ' ἡμῶν μόνον τὰς τοῖς πα-
 τρώοις ἐμμένοντας, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐξίσης ὑμῖν πε-
 πλανημένων αἰρετικῶν, τὰς μὴ τὸν αὐτὸν τρόπον
 ὑμῖν τὸν νεκρὸν φησύντας. Ἀλλὰ ταῦτα ὑμέ-
 τερα μᾶλλον ἐστίν. ἔδαμξ γ' ἔτε Ἰησὺς αὐτὰ
 παρέδωκε κελεύων ὑμῖν, ἔτε Παῦλ' ὁ. αἴτιον δ'
 ὅτι μὴδὲ ἠλπισαν εἰς τὸ ἀφίξεισθαι ποτε δι-
 νάμεως ἡμᾶς. ἠγάπων γ' εἰ φεραπάνας ἐξα-
 παλήσσει καὶ δέλας, καὶ διὰ τῶν τὰς γυναῖ-
 κας, ἀνδρας τε, οἷος Κορνήλι' ὁ καὶ Σέργι' ὁ. ὧν
 εἰς ἐὰν Φανήτων τῆνικαῦτα γνωρίζομένων ἐπι-
 μνησθεῖς, ἐπὶ Τιβερίῳ γ' ἦτοι Κλαυδίῳ ταῦ-
 τα ἐγίνετο, περὶ πάντων ὅτι ψεύδομα νομίζετε.

ΚΥΡΙΛΛΟΣ.

Θρασύμοι δὴ πάλιν ὁ γεννάδας ἔτοσι, καὶ ἀνά-
 γνης εἶναι φησὶ τὰς ἀπάροντας μὲν ἀπάτης ἐλ-
 ληνικῆς, μεθορμιζομένης δ' πρὸς ἀλήθειαν. Ἄρ-
 ξὺν ἔγελως δὴ ταυτὶ γρασοπρεπῆ τερετίσματα;
 φέρε γ' τὰ ἐκ τ' αὐτῶν λογάδων λέγωμεν αὐτῶν

Iliad. H.
v. 109.

Ἄφραίνεις Μενέλαε διοτρεφές, ἔδέ τί σε
 χρεῶν

Ταύτης ἀφροσύνης ἀνά δ' ἰσχεο κηδόμε-
 νός περ.

Ἡμεῖς μὲν γ' τὰς τ' ἀληθῆς ἀγνείας βασανί-
 ζοντες τρόπους, ἀρετῆς ἀπάσης ἐσμὲν ἐπιμελη-
 ται, καὶ τὸ ἐφ' ἀπασὶ τοῖς ἀρίστοις εὐδοκιμεῖν, ἐκ
 ἀθαμάσας πικρῆς ἀξίῃν εἰδίσμεθα. ὑμεῖς δὲ
 τοσῶτον τ' κατ' ἡμᾶς ἀφροσύνην, ὥστε καὶ ἀ-
 σελαγώνοντας ὑμῶν τὰς θεὰς θαυμάζετε, καὶ τὰς
 ἀναδῶς ἐταριζόμενας προσκυνεῖτε θεῶν. Ἄλλ'
 ὀργῆς ἠπὶ τῶν φησὶν ἡμᾶς, καὶ φονῶν ἀδίκως. καὶ
 πᾶς τὸ γεγονὸς εὐρήσομεν; ἀληθῆς γ' οἶμα τὸ
 ἔμπαλιν, καὶ ἐξ αὐτῶν τὸ διαφάνειαι τ' πραγ-
 μάτων. ἀνήρηται γ' παρ' αὐτῶν οἰμακάριοι μάρ-
 τυρες, ἐπ' ἔδενί μὲν τὸ σὺμπαν τ' ἀτοπώλατων ἐ-
 ληλεγμένοι, ὅτι ἔπι πάντας θεῶν τὸ γνήσιον τε-
 τηρήκασιν, εὐνοοῖτε γεγονάσιν, ὑπομείναντες τὴν
 γραφήν. αἰτιᾶται δ' ἀνθ' ὅτι τὰς τεμένεσι καὶ βω-
 μοῖς ἐπαφίεντας τὴν χεῖρα, καὶ τὰ δ' ὀνομασθεῖας ἀνα-
 βοθρέουνας ἐργασήρια; καὶ τοὶ λέγουσι ἀρίως
 ἠκῆσαμεν, ὡς ἐνὶ χρεῖ μόνῳ λαβρέυειν θεῶν. τίσιν
 ἐν ἄρα τὰς ναὸς ἀνεδείμασθε, καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς
 βωμῶν ἀνεσῆσατε; εἶναι μὲν γ' ἀνθρωποειδῆς τὸ
 θεῖον, ἔδ' ἂν αὐτοὶ φαῖεν ἂν. ἀντιφέρουσι δ' ἐκ οἰδ'
 ὅπως τὰς σφῶν αὐτῶν περὶ τῶν δόξαις. ἰδρυσά-
 μενοι γ' τὰ ἐν σηκοῖς ἔδη πολυειδῆ καὶ πολύμορ-
 φα, προσκυνεῖν αὐτοῖς ἀβασανίσως ἐκέλευον, ἐκ
 ἠγνοηκότες ὅτι νεκρῶν τιμῶσι κατεφθαρμένους.

templa & aras evertentes. Et trucidastis
 non solum eos, qui in patriis institutis
 manerent, sed etiam haereticos, eiusdem
 vobiscum erroris sectarios, qui non pe-
 rinde ac vos mortuum lugebant. At
 enim haec potius vestra sunt. Nusquam
 enim Iesus ista vobis praecipiendo tradi-
 dit, neque Paulus. Causa vero est,
 quod neque sperarunt vos eo potestatis
 venturos unquam: satis enim habebant
 ipsi, si ancillas aut seruos deciperent, &
 per hos uxores & viros, quales Corneli-
 us & Sergius. Quorum vnus si illustres
 inter viros eius aetatis laudatus appareat,
 (atqui Tiberii vel Claudii temporibus
 haec fuerunt) de omnibus mentiri me
 putatote.

CYRILLVS.

Insolenti oratione rursus vitur homo
 singulari confidentia, & sanctitatis ex-
 pertes eos esse dicit, qui fraude Grae-
 canica soluti, ad veritatem transeunt.
 An non ergo ridicula haec sunt, & nu-
 ga aniles? Age enim eorum verbis illum
 compellemus, quibus inter eruditos
 principem locum tribuit:

*Insanis Menelae, Iouis alumne, nec te decet
 Haec amentia: verum cobibe te, quamuis
 egre feras.*

Nos siquidem verae sanctitatis rationes
 exquirentes, omnis virtutis cultum
 amplectimur, & egregiis quibusque
 factis inclarescere non ignobili studio
 prosequi solemus. Vos autem a nostris
 institutis tam estis alieni, vt & libidi-
 nosos Deos vestros admiremini, & Dea-
 bus impudenter scortantibus diuinos
 honores tribuatis. At enim impotenti
 animo nos esse dicit, & iniusta homici-
 dia perpetrare. At vbinam hoc factum
 reperiemus? Contrarium enim, opinor,
 verum esse, vel ex rebus ipsis innotescit.
 Caei enim sunt ab ipsis beati martyres,
 nullius omnino criminis conuicti, sed
 quod fidem integram Deo seruauerunt,
 eumque amarunt, rei facti sunt. Ecce
 autem criminatur eos, qui delubra &
 aras inuadunt, & impietatis officinas
 subruunt? Nam dicentem illum paullo
 ante audiuius, vnum Deum colen-
 dum solum esse. Quibusnam ergo tem-
 pla extruxistis, & in iis erexistis altaria?
 Deum enim humana figura praeditum esse,
 ne illi quidem dixerint: sed nescio quo
 pacto suis de ea re opinionibus ipsi ad-
 versantur. Signa enim in templis for-
 ma ac figura multiplici statuentes, ea
 diuinis honoribus coli temere iusse-
 runt, quum non ignorarent honores
 istos cadaueribus corruptis tribui.

Iam' qua fronte mortuum nominat Christum Salvatorem omnium; licet carne passus sit, ac propter nos mortem gustauerit, ut hominis naturam ad incorruptionem reformaret? Non enim inter mortuos mansit, sed reuixit potius, destructo mortis imperio, & sublata corruptione, quæ nos ex Adæ præuaricatione tyrannico dominatu premebat. Quod vero mulierculæ crediderint, ac famuli & obscuri nonnulli homines vocati fuerint, inde Seruatoris clementiam vituperat. Sed num fatius est sentire, hominem, in quantum natus homo est, nullo pacto homini antecellere, sed vnam per omnes rationem substantiæ procedere, unus quippe omnium ingressus in mundum, & aequales egressus, ut scriptum est. Veruntamen externis bonis interdum aliqui aliis plus abundant, ut diuitiarum copia, dignitatum præstantia, & hic quidem seruit, illi seruitur. Ceterum, ut ut hæc se habeant, vna quidem omnibus hominibus est natura: illa autem sic comparata est, ut ad quiduis laude dignum sit idonea. Sapiens enim est, & discernere potest a deterioribus meliora. Nihil ergo prohibet quominus infimæ fortis homo sit sapiens, & qui destitutus est pecuniis iustitiam colat, & qui seruili est conditione æquus & honestus videatur. Quid ergo temere carpit eos, qui diuinæ prædicationis sagena ad veram & inculpata Dei contemplationem & omnis boni scientiam conuersi sunt, si minus opum deliciis frui liceat, si minus exteris honoribus alios antecellant? Equidem dixerim ego, virum inopem, si rectum honestumque viuendi genus susceperit, citra comparisonem præstare diuiti avaro, & seruum sapientem hero infano. Scriptum enim est, *ministerium sapientem stultis dominis imperaturum.* Videre autem licet eos, qui laude virtutis apud Græcos maxime præstiterunt ceteris, artifices initio fuisse, popularemque & fordidam artem exercuisse, quam a parentibus accepissent, non tamen sine admiratione sapientiæ fuisse. Multos prætermitto: ad ipsum venio Socratem, Sophronisci filium, qui matre obstetrice genitus, patre autem statuario, eamque artem apprimè calluit, neque id sibi dedecori esse putauit.

Αἰτῶ πῶς ἐν ἐρυθρίᾳ νεκρὸν ὀνομάζων τῶν ὅλων σωτήρα Χριστὸν, καίτοι παθόντα σαρκί, καὶ δι᾽ ἡμᾶς θανάτῳ γευσάμενον, ἵνα τὴν ἀνθρώπου φύσιν ἀνασοιχειώσῃ πρὸς ἀφθαρσίαν; ἔγωγε μὲν ἤκουον ἐν νεκροῖς, ἀνεβίω δὲ μᾶλλον, καθελὼν θανάτῳ τὸ κράτος, καὶ ἀποσιτισαί ἡμῶν τὴν ἐκ παραβάσεως τὴν Ἀδάμ τυραννήσαντα φθοράν. Ἄλλ' ὅτι γυναῖκα πεπιτευκασί, κέκληνται δὲ καὶ οἰκέται, καὶ μὴν τῶν βίων ἀσημοτέρων τινές, ἐν ἀκατάφικτον ἑἴτην τῆς σώζουσι ἡμερότητα. καίτοι πῶς ἐν ἀμεινον ἐννοεῖν, ὡς ἀνθρώπος μὲν ἀνθρώπου, καθεὶ πέφυκεν εἶναι ὁ εἶς, κατ' ἐδὲνά διοίσει τρόπον, ἀλλ' εἰς τῆς πάντων ὁ τῆς ἐσίας δὴκει λόγῳ, μία δὲ πάντων εἴσοδος εἰς τὸν κόσμον, ἔξοδοί τε ἴσαι τῆς τὸ γεγραμμενον. τοῖς γε μὴν θυράθεν πλεονεκτῶσιν ἑτέρῳ ἐν' ὅτε τινές, οἷον χρημάτων περισσίας, ἀξιομάτων ὑπεροχῆς, καὶ ὁ μὲν τις ἐστὶν οἰκετῆ, ὁ δὲ θεραπέυεται. πλὴν ὅπως περ' ἂν ἔχοι ταυτί, μία μὲν ἅπασιν ἀνθρώποις ἡ φύσις. ἐνεστὶ δὲ αὐτῇ τὸ πρὸς πᾶν ὅτις τῶν ἐπαυγμένων ἐπιηθείως ἔχειν. καὶ γὰρ ἐστὶ σοφῆ, καὶ ἀποκρίνειν οἷα τε τῶν ἀμεινόνων τὰ χεῖρω. Οὐδὲν ἐν ἄρα τὸ ἀπεῖργον ἐστὶ, τὸν ἐν ὑφέσει τῆς τὸν βίον γενέσθαι σοφόν, καὶ τὸν ἐν ἐνδείᾳ χρημάτων δικαιοσύνην ἀσκεῖν, καὶ τὸν ἐν μέτροις ὄντα τοῖς οἰκετικοῖς καὶ ἐπιεικῆ καὶ κόσμιον ἀποφαίνεσθαι. ἀνθ' ὅτι δὴ ἐν αἰτιᾷ τὰ μάτην τῆς τῶ θεῶ κηρύγματι σεσαγηνευμένους εἰς ἀληθῆ καὶ ἀμώμηλον θεοπλίαν, καὶ εἰς παντὸς εἶδησι ἀγαθῶ, εἰ μὴ μέτρωσιν αὐτοῖς ἐπὶ πλάττω τρυφᾶν, εἰ μὴ τῆς ἔξωθεν ὑπεροχῆς πλεονεκτῶσιν ἑτέρους. ὡς ἐγώ γε φαίην ἂν τὸν ἐν ἐνδείᾳ χρημάτων, εἴπερ' ἔλοιτο διαδιδῶν ὀρθῶς καὶ ἐννόμως, ἀσυζητήτως ἐν ἀμεινοσὶ τῆς πλεονεκτῶν πλάσις, καὶ οἰκέτην σοφόν παραληθῶν δεσπότη. γεγραπταί γ' ὅτι οἰκέτης σοφὸς κρατήσῃ δεσποτῶν ἀφρόνων. Ἴδοι δ' ἂν τις καὶ ἐν τοῖς Ἑλλήνων ἀγῶσι, τῆς ὅτι μάλιστα τῶν ἄλλων εὐπρεπεσέερος, χειρῶνακτας μὲν γεγονότας ἐν ἀρχαῖς, δημῶδη ὃ βαναυσικὴν ἐπιτηδέυσαντας τέχνην, καὶ ἐκ παλῶας τῆς το λαχόντας διαδοχῆς, ἐκ ἀθαυμάστους ὃ γεγονότας ἐπὶ σοφία τῆ παρ' αὐτοῖς. καὶ παρήμι μὲν πολλῶς ἐπ' αὐτὸν ὃ εἶμι τῆ Σωφρονίσκου Σωκρατην, ὃς μητρὸς μὲν ἐξέφυ μαιᾶς τὸ ἐπιτηδεύμα, λιθρυγῶ δὲ πατρός, καὶ μὴν καὶ εἰς ἄκρον φασὶν ἐλάσαι τῆς τέχνης αὐτον, καὶ ἐδὲν ὄνειδος ἠγείσθαι τὸ χεῖμα.

Sap. 7.

Proverb. 17.

γράφει δὲ ἔτω περὶ αὐτῆς Πορφύριος, ἐν τῷ
 τρίτῳ Φιλοσόφων ἱστορίας· τῶν δὲ ἔτω σα-
 Φηνοφάνων, λέγωμεν περὶ Σωκράτους, τὰ πα-
 ρὰ τοῖς ἄλλοις μνήμης καλῆξιωμένα ἐπ' ὀλίγον
 Φιλοκρινῶνες, καταλιπόντες δὲ ἀνεξέταστον τὸ
 εἶτε αὐτὸς εἴργαστο σὺν τῷ πατρὶ τὴν λιθομοι-
 κήν, εἶτε αὐτὸς ὁ πατὴρ αὐτῶν μόνος. ἔδεν γὰρ
 αὐτῷ τῆτο πρὸς σοφίαν, πρὸς ὀλίγον γε χρό-
 νον ἐργασθῆναι. εἰ δὲ δὴ ἐρμογλύφος ἦν ἢ μᾶλλον
 κατάρσιος ἢ ἡ τέχνη, καὶ ἔτι πρὸς
 ὀνειδῆς. καὶ μεθ' ἕτερα δὴ μιμεροῦν ἢ γενέσθαι τὸν
 Σωκράτην, πατρῶα τέχνη χρώμενον τῇ λατυ-
 πικῇ. Καὶ Τίμαχος ἐν τῇ ἐνάτῃ λιθοργεῖν Φησὶ
 μεμαθηκέσθαι Σωκράτην. εἰ δὲ ὁ μὲν διὰ δυσ-
 μένεια ἀξιοπίστως, Τίμαχος δὲ διὰ ἡλικίαν νεώτε-
 ρος ἢ ὁ Ἀριστοξένος. Μενεδήμῳ τῷ Πυρραῖῳ
 χρησέον, Πλάτωνος μὲν γεγονότι μαθητῇ, πρε-
 σβυτέρῳ δὲ γεγονότι Ἀριστοξένῳ, λέγοντι ἐν τῷ
 Φιλοκράτους, ὅτι ἐν ἐπαυελὸ Σωκράτους ἔτε
 ὑπὲρ τῆ πατρὸς ὡς λιθοργῶ λαλῶν, ἔτε ὑπὲρ
 τῆ μητρὸς ὡς μάϊας. ἄρ' ἐν, εἰπέ μοι, διεφθόνησε
 τῷ Σωκράτῃ τὸ λιθοργεῖν, ἦτοι τὸ ἐν λιθορ-
 γῶ γενέσθαι πατρὸς, πρὸς γε τὸ δύνασθαι κατορ-
 θῆναι ἢ νεόμικεν εἶναι χρῆσθαι, ἀσιβῆς ἀπέφηνεν
 αὐτῷ τὸ φιλοσοφεῖν τὸ ἐν μισοφύροσ γενέσθαι
 μητρὸς; μάϊα ἢ ἦν, ὡς ἔφην. Ἀλλ' ὁ δεῖνός παρ'
 αὐτοῖς καὶ διαδόχῳ Πλάτωνος ἢ παιδοδείξαις ὡ-
 μιληκῶς, ἢ παλαίστρας ἐν ἀρχαῖς ἐμφιλοχω-
 ρῶν, ἐξιδρωτῶν ἀθλητικῶν μεταπεφοίτηκεν εἰς
 φιλοσοφίαν; καίτοι Φησὶ ἢ περὶ αὐτῆ Πορφύ-
 ριος· ἐπαυδέθη δὲ ὁ Πλάτων παρὰ μὲν Διο-
 νυσίῳ γράμματι, παρὰ δὲ Ἀρίστωνι τῷ Ἀργεῖῳ
 παλαιῷ, τὰ καὶ τὴν γυμνασικήν. Φησὶ δὲ καὶ
 Ἰσχυρία τῶν καὶ Πύθια παλαῖσαι αὐτόν. Εἶτα,
 τίς τοι εἶδε τὸ βαναυσικώτερον; ἀνάχοιτο ἢ, ὡς
 γε οἶμαι, τῶν ἐν φρονήτων ἔδειξαι, ἀπημφιε-
 σμένῳ σώματι γυμνῶς καὶ ἀκρύπτως ἀχρημονεῖν
 ἐπὶ πληθύῳ ἔτω πολλῆς καὶ ἐπὶ σμικρῷ πρὸ
 τάχα μισθῶ. ἀλλ' οἰκέταις Φησὶν ἢ βάσιμον εἶναι
 τὴν φιλοσοφίαν διαγελαῖ ἢ εἰλέοιτο κελῆσθαι
 πρὸς ἀλήθειαν. καίτοι Ζάμολξις ὁ Θραξ, Πυ-
 θαγόρας μὲν ἦν οἰκέτης· τεθαύμασαι δὲ παρ'
 αὐτοῖς ὡς ἀπάσης ἐπισήμης εἰς λῆξιν ἐληλακῶς.
 διαμέμνηται δὲ καὶ τῆτος Πορφύριος, καὶ δὴ
 καὶ ἔτω Φησὶν ἦν δὲ αὐτῷ ἕτερον μειρά-
 κιον, ὃν ἐν Θρακίᾳ ἐκλήσατο, ὃ Ζάμολ-
 ξις ἦν ὄνομα· ἀγαπῶν δὲ αὐτὸν ὁ Πυθαγό-
 ρας, τὴν μετέωρον θεωρίαν ἐπαυδέυσεν.

A Sic autem de illo scribit Porphyrius, in
 philosophorum historiae libro tertio:
His ita declaratis, dicamus de Socrate,
qua apud alios memoratu digna sunt le-
uiter attingentes, illudque praterierimus,
num ipse cum patre statuariam exercue-
rit, an pater eius ipse solus. Nihil enim
boc ei ad sapientiam, quod aliquanto tem-
pore in ea laborauit. Quod si statuari-
us fuit, eo laudabilior: ars enim illa
nitida est, neque certe probro ei fuerit.
 B Et post alia: *Opificem fuisse Socratem,*
patrisque arte usum marmoraria. Et
 Timaeus libro nono Socratem ait *ca-*
dendorum lapidum artem didicisse. Quod
 si propter inuidiam ille minus fide di-
 gnus est, Timaeus vero propter aetatem,
 Iunior enim Aristoxenus; Menedemo
 Pyrrhao utendum, qui Platonis disci-
 pulus fuit, & antiquior Aristoxeno.
 Hic in Philocrate refert, Socratem de
 patre ut *lapidario*, & de matre ut *obste-*
trice, semper locutum. Num igitur
 C Socrati quod statuarius, aut patre sta-
 tuario genitus esset, obfuit, quomi-
 nus ea perageret quae recta putauit;
 aut ei ad philosophiam aditus interclu-
 sus, quod mercenaria matre genitus,
 quippe obstetrice, uti dixi? Atqui fa-
 cundus ille Plato ac celebris apud eos,
 nonne cum palaestrae magistris versatus,
 & in palaestris dudum initio moratus, ex
 sudoribus athleticis ad philosophiam
 transit? Nam de illo scribit quoque
 Porphyrius: *Plato apud Dionysium lite-*
ras didicit, apud Aristonem autem lucta-
torem Argium, exercitatoriam. Non-
 nulli autem in *Istbmiis* & *Pythiis* certasse
 ipsum aiunt. At quid ea re illiberalius?
 Nemo enim sanus, opinor, tulerit nu-
 dato corpore palam in tanta multitudi-
 ne rem indecoram agere, idque mini-
 ma forte mercede proposita. Sed e-
 nim seruis ad philosophiam aditum mi-
 nime patere ait, ridet vero si dicantur
 E ad veritatem vocati. Atqui Zamolxis
 Thrax, Pythagora quidem seruis fuit:
 apud ipsos autem in admiratione fuit,
 velut omnis scientiae cacumen adeptus.
 Cuius item meminit Porphyrius, atque
 ita scribit: *Erat autem ahus ei adolescen-*
tulus, quem ex Thracia sibi emit, cui no-
men Zamolxis. Hunc quum Py-
thagoras amaret, rerum altissima-
rum scientiam illum docuit.

Nihil ergo prohibet quominus serui sapientes & probi sint, si pro virtute sudorem ferre voluerint, & veræ Dei cognitionis radiis perlustrari. Quod autem diuinæ prædicationis fructum mulieres percipiant, inde carpenti occasionem arripit; quamvis ipse Plato in Siciliam appulsus, Dionysii vxorem ad sapientiæ studium vocarit. Porphyrius vero Marcellam philosophiæ studium supra modum admiratam, eamque libenter domum duxisse, & cum ea tanquam cum vxore consueffe. Hic in vita Pythagoræ, Crotoniatarum urbem ita scribit animatam ab eo, vt quum multa & recta differendo iam inutiles annis senes demulisset, iussus a primoribus vrbs, atati iuuenili congruentes admonitiones fecerit, post hæc etiam pueris a ludo literario confertim venientibus, deinde mulieribus, quarum ei conuentus instructus est. His ita constitutis, magna eas ob res auctus est celebritate; multosque ex hac vrbe discipulos, non viros solum sed & mulieres, accepit. Quid ergo Seruatoris discipulos arguit, si cunctis promiscue diuina prædicatione proposita, mulierculas virosque, claros & obscuros, diuites & egenos, & seruili conditione nonnullos, ad cognoscendum vocarunt vniuersi Deum secundum naturam, opificem ac dominum. Vrgens autem rursus in nos conuitia pro sua libidine, sic ait:

IULIANVS.

Sed nescio vndenam velut afflatus hoc dixerim, aut vnde digressus: Quid est, quod Diis nostris non obsequenti ad Iudæos transfugistis? An quod imperium Dii Romæ dederunt, Iudæis exigui temporis libertatem, sed perpetuam apud externos seruitutem? Abraham considera; nonne peregrinus fuit in terra aliena? Iacob, nonne prius quidem Syris, inde Palæstinis, demum senex Ægyptiis seruiit? An non illos Moses eduxit ex Ægypto in brachio excelso, e domo seruitutis? Quum autem Palæstinam incolerent, annon crebrius fortunas mutarunt, quam colorem aiunt, qui chamæleontem viderunt, modo Iudicibus obnoxii, modo alienigenis seruietes? Posteaquam vero sub Regibus esse cœperunt, (quo id pacto, nunc præmittamus; neque enim Deus vltro concessit ipsis vt regio dominatu regerentur, sicut ait Scriptura,

A Εἶργει δὴ ἐν οἰκέτας ἐδὲν σοφῶς ἐνάη καὶ ἀγαθῶς, τὸν ὑπὲρ γε τῆς ἀρετῆς ἰδρωῖτα διενεγκεῖν ἡρημένως, καὶ ταῖς τῆς ἀληθῆς θεοπίας ἀυγαῖς εὖ μάλα καταφαδρύνεσθαι. Ἄλλ' ὅτι γυναῖκας τὸ θεῖον ἡμῶν ὀνήνησι κήρυγμα, φιλοσοφίας καὶ τῆς ποιήται πρόφασιν καίτοι καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων Σικελοῖς ἐμβαλὼν τὴν Διονύσε γαμετὴν πρὸς φιλοσοφίαν ἐκάλει. Πορφύριος δὲ τὴν Μαριέλλαν ὑπεράγαθαι μὲν τῆς φιλοσοφίας **B** φησὶν, εἰσοικίσασθαι δὲ ἀσμένως, καὶ συμβιωτέειν ἐλέσθαι γαμικῶς. γράφει δὲ ὧδε καὶ τὸν Πυθαγόρα βίον ἐξηγούμενος, ἔτω διαθεῖται τὴν Κροτωνιάδων πόλιν, ὡς ἐπεὶ τὸ τῶν γερόντων ἀχρεῖον ἐψυχαγώγησε πολλὰ καὶ καλὰ διαλεχθεῖς τοῖς νέοις, πάλιν ἡδῆλικὰς ἐποίησε παρανώσεις ὑπὸ τῶν ἀρχόντων κελευθεῖς, μετὰ δὲ ταῦτα τοῖς πασι ἐκ τῶν διδασκαλείων ἀθρόως συνελθόντων εἶτα ταῖς γυναῖξι, καὶ γυναικῶν σὺλλογον αὐτὰ καλεσθευάσθαι. γενομένων ἵτῆταιν, **C** μεγάλη περὶ αὐτῶν ἠυξήθη δόξα, καὶ πολλὰς ἐλάβεν ἐκ ταύτης τὴν πόλεως ὀμιλητὰς, ἔμνον ἄνδρας, ἀλλὰ καὶ γυναῖκας. Αἰτιᾶσαι δὴ ἄνθ' ὅτι ἔσωθηρος τὰς μαθητὰς, εἰ πᾶσιν ἀδιακρίτως τὸ θεῖον προθένης κήρυγμα, γυναῖκα τε καὶ ἄνδρας λαμπρῶς καὶ ἀσήμω, τὰς ἐν πλάτῳ, τὰς ἐν ἐνδείᾳ, καὶ μὴν καὶ ἐξ οἰκείων ἐκάλεσεν τινὰς ἐπὶ τὸ χρῆναι μαθεῖν τίς ὁ τῶν ὄλων ἐστὶ καὶ φύσιν Θεοῦ καὶ δημιουργὸς καὶ κύριος. Περιτὰς δὲ πάλιν τὰς καθ' ἡμῶν λοιδορίας ἐπὶ τὸ αὐτὰ δοκῶν, ἔτω φησὶν.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἄλλὰ τῆτο μὲν ἔκ οἶδ' ὅθεν ὡς περ ἐπιπνεόμενος ἐφθελγάζαμην, ὅθεν ἔξέβην, ὅτι πρὸς τὰς Ἰουδαίους ἠυτομολήσατε, τί τοῖς ἡμετέροις ἀχαριστήσαντες θεοῖς; ἀρ' ὅτι βασιλεύειν ἔδοσαν οἱ θεοὶ τῇ Ῥώμῃ, τοῖς Ἰουδαίοις ὀλίγον μὲν χρόνον ἐλευθέρους εἶναι, δελεῦσαι δὲ αἰεὶ καὶ παροικῆσαι; Σκόπει τὴν Ἀβραάμ, ἔχον πάροικον ἦν ἐν γῆ ἀλλοθρία; τὸν Ἰακώβ, ἔ πρότερον μὲν **E** Σύροις, ἐξῆς ἵ ἐπὶ τῆτοις Παλαισινῶις, ἐν γῆρα Ἀιγυπτίῳις ἐδέλευσεν; Οὐκ ἐξ οἴκῳ δελείας ἐξήγαγεν αὐτὰς ὁ Μωσῆς ἐξ Ἀιγύπτῳ ἐν βραχίονι ὑψηλῳ; κατοικήσαντες ἵ τὴν Παλαισίνην ἔ πικρότερον ἡμεῖσαν τὰς τύχας, ἢ τὸ χροῶμα φασὶν οἱ τεθεαμένοι τὴν χαμαλέοντα, νῦν μὲν ὑπακχόντες τῶν κριτῶις, νῦν ἵ τοῖς ἀλλοφύλοισ δελεούσιντες; Ἐπειδὴ δὲ ἐβασιλεύθησαν, ἀφείδω δὲ νῦν ὅπως ἔτε ἵ ὁ Θεὸς ἐκὼν αὐτοῖς τὸ βασιλεύεσθαι συνεχώρησεν, ὡς ἡ γραφὴ φησιν,

ἀλλὰ βιασθεὶς ὑπὸ αὐτῶν, καὶ προδιασελά-
 μέν Ⓢ ὅτι ἄρα Φαύλως βασιλευθήσονται πλὴν
 ἀλλ' ὠκῆσαν γὰρ τὴν ἑαυτῶν καὶ ἐγεώργησαν
 ὀλίγα πρὸς τοὺς τετρακοσίοις ἔτεσιν. ἐξ ἐκεί-
 νης πρῶτον Ἀσσυρίοις, εἶτα Μήδοις, ὕστερον Πέρ-
 σαις ἐδόξλευσαν, εἶτα νῦν ἡμῶν αὐτοῖς.

ΚΥΡΙΑΛΟΣ.

Ὅτι μὲν ἐν τῷ κοσμικῷ τε καὶ ἀκαθάρτῳ
 πνεύματι κάτοχ Ⓢ ὡν συγγέγραφε τὰ τοιαῦτα,
 Φαίη ἂν οἶμαι καὶ ἀπαστισθῆναι τινι περ εἴη σῶ B
 φρων ὁ νῆς. καλαγορεύσει γὰρ τῆς ἀρρήτης καὶ
 ὑπερλάτης τῆς Θεῶν δόξης τὸ σύμπαν ἔδειξ,
 εἶπερ εἴη καὶ νῆ καὶ φρονός ἐν καλῷ καὶ τῆς
 τῆς διαβολικῆς πνεύματι Ⓢ ἐπιπνοίας ἐλεύθε-
 ρ Ⓢ. Ἐρομένου δὲ ἀνθ' ὅτι τοῖς τῶν Ἰουδαίων ἀ-
 καλαφέντοις ἔθεσί τε καὶ νόμοις προσκεκλιμέ-
 θαι, καὶ παρ' ἐνεῖνας ἠτομολήσαμεν, καὶ μὴν
 καὶ ἐθέλοντι τὰς αἰτίας ἀναμαθεῖν, δι' ἃς ἀχα-
 ρισθῆμεν τοῖς αὐτῶν θεοῖς, φημὲν ἀναγκάως,
 παρὰ μὲν γὰρ τοῖς Ἰουδαίοις, ἠγὼν παρὰ τῆ C
 θεοπνεύτω γραφῇ, τὴν περὶ γε τῆς ἀληθῆς
 καὶ μιᾶς θεότητος Ⓢ, ἰσχυρὴν καὶ τελορευμένην, καὶ
 ἀπάσης ἐπίμεσον εὐηγορίας εὐρηκάμεν νόμους,
 καὶ παιδαγωγίαν ἐνθὺ παντός ἀγαθῶν τὸν φι-
 λάρετον ἀποφέρουσαν, παρακλήσεις ἀγίων ἀ-
 ποκομιζέσας εἰς ἐγκράτειαν, γερωῶν ὑπὸ σχέ-
 σεις, ἐλπίδα τὴν ἀληθῆ τῆς εἰς αἰῶνα ζωῆς,
 ἀφῆσιν πλημελημάτων, θεῶν πνεύματι Ⓢ χο-
 ρηγίαν, ὑποθεσίας χάριν, καὶ τί γὰρ ἐχὶ τῶν D
 ὑπὲρ νῆν καὶ λόγον; ὀφθαλμὸς γὰρ, φησὶν,
 ἐκ εἶδε, καὶ ἔς ἐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν
 ἀνθρώπου ἐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς
 τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Τῆ τῶν ἐφέσει καὶ μά-
 λα εὐφρόνως σεσαγηνένεμεθα πρὸς γε τὸ δεῖν
 τῶν παρ' Ἑλλήσιν ἀθυρημάτων ἀνθελέσθαι, καὶ
 ἀγαπᾶν τὰ παρὰ τῆ θεοπνεύτω γραφῇ. ἀχα-
 ρισθῆμεν δὲ σφόδρα τοῖς ἐκ οἶδ' ὅπως νομι-
 θεῖσιν εἶναι θεοῖς. καίτοι γὰρ πάλαι τοῖς τῶν ἀγίων
 ἀγγέλων ἐμπρέπουτες χοροῖς, πονηροὶ γεγονάσιν
 καὶ ἀποστάται, καὶ τὴν ἰδίαν ἐτηρήσαντες ἀρ- E
 χὴν, ἀπώλιον μὲν τῶν εἶναι μὲν Θεῶν, καὶ
 τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειότητι Ⓢ ὀλοτρόπως ἠμοιρηκό-
 τες, πεπλανήμασι τὴν ὑπὸ ἕρανόν, διενεί-
 मानτο τῆς ἐπὶ γῆς, καὶ τοῖς τῆς ἀμαθίας αὐτῶν
 ἐγκαθιέντες βόθροις, τῶν ἀμεινόνων ἀλλάξα-
 σθαι τὰ ἀσχιῶν παρεσκένευσαν, καὶ ἀπάσης
 Φαυλότητι Ⓢ ἀπέφηναν ἐρασάς. πεπέικασιν δὲ
 προσκυνεῖν, ἐκ αὐτοῖς δὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς

A sed coactus ab ipsis, quumque prae-
 nuisset, longe deteriori sub imperio
 futuros) tamen terram suam quadrin-
 gentis annis, & paulo plus, habitarunt
 colueruntque. Ex illo primum Affy-
 riis, dein Medis, demum Persis
 feruierunt, postremo nunc nobis
 ipsis.

CYRILLVS.

Immo vero mundano & impuro spi-
 ritu arreptum fuisse, quum hæc scripsit,
 nemo non, opinor, dixerit, cui sana
 mens sit. Nemo enim prorsus ineffa-
 bilem & supremam Dei maiestatem ar-
 guet, qui recta mente sit præditus, &
 afflatu spiritus diabolici vacuus. Per-
 contanti vero, quamobrem Iudæorum
 integris moribus ac legibus adhæsimus,
 & ad illos transfuginus; causas item
 discere volenti, ob quas erga Deos suos
 ingrati sumus; necessario respondemus:
 Nos apud Iudæos, siue apud Scripturam
 diuino afflatu proditam, inuenimus sub-
 tilem, & exactam, & omni benedictione
 plenam de vera & vna Deitate senten-
 tiam: leges item ac disciplinam virtutis
 studiosum ad omne bonum recta perdu-
 centem, exhortationes sanctorum ad
 continentiam ferentes, præmiorum pro-
 missiones, spem veram vitæ sempiter-
 nae, remissionem peccatorum, diuini
 spiritus largitionem, adoptionis grati-
 am, quæ mentem omnem & orationem
 superant. *Oculus enim non vidit, in-* 1. Cor. 2.
quit, & auris non audiuit, & in cor ho-
minis non ascendit, quæ preparauit Deus
diligentibus se. Horum promissione
 nostro magno cum gaudio inducti su-
 mus, vt nugis Græcorum præferremus
 & complecteremur ea, quæ diuinis scri-
 ptis continentur. Auersamur autem
 vehementer eos, qui nescio quo pacto
 Dii esse putantur. Quamuis enim in-
 ter sanctorum Angelorum choros con-
 spicui olim essent; improbi tamen facti
 ac desertores, suoque principatu non
 seruato, Dei domicilio exciderunt, &
 eius amicitia prorsus orbati, orbem qui
 sub celo est in errorem induxerunt, ho-
 minesque dissiparunt, & ignorantia vo-
 raginibus immerfos turpibus honesta
 mutare fecerunt, & omnis improbita-
 tis amorem indiderunt. Persuase-
 runt autem non tantum vt si-
 bi diuinos honores tribuerent,

sed etiam mundi elementis, & animantium ratione carentium simulacris, volatilium & marinorum. An non ergo iure illis renunciandum esse dicimus? Enimvero quod perditores & corruptores vniuersa terrae fuerunt, non autem quod opum copia priuati sumus, nos infensos esse dixerit aliquis, sed potius quod in miseram animam laesi, deque ea periclitantes. Renunciauimus igitur iis, qui opinione Dii tantum sunt, quum nihil omnino apud ipsos inueniamus, quod non sit extrema vituperatione dignum. Masculorum enim concubitus, & mulierum scortationes, & omnis libidinis studium, apud illos fabula & risus, & prodigiorum arcana, & loco virtutis mendacium, & omne genus impuritatis, quaecunque vel in cogitationem vel sensum incurrit. Neque difficilis inuentu est, quin potius inde patebit, horum demonstratio. Ecce enim, ecce, quamuis Deus, qui omnia potest, nutibus suis res Romanas firmet, Deos tamen, qui nihil sunt, nomini Romano splendorem ait tribuisse. Sed, amabo te, vir optime, qui eo munificentiae peruenire potuerunt, aliisque imperium largiti sunt, quomodo sua ipsi gloria & honore destituti sunt? Quem enim honorem fraude & mendacio quondam rapuerant, prorsus amiserunt, vbi mendacium Christus denudauit. Quomodo igitur aliis dederunt imperium, qui velut necessitate quadam orbatii sunt potestate regnandi, & subterraneis specibus tantum non infossi, vbi ineuitalis iudicis tempus expectant?

2. Petr. 2. *Angelos enim, inquit, qui non seruarunt suum principatum, vinculis tenebrarum in tartarum deiectos tradidit custodia in iudicium magna diei puniendos.* Quoniam autem peregrinos & alienis sceptris subditos fuisse dicit, qui a diuino Abraham sunt, respondeat, quaso, quid ea res ipsos laeserit, aut quomodo impedierit quominus illos nequaquam bonos fuisse, dicere aut cogitare debeamus? Non dum ostendit, vtrum inhonestis moribus fuerint, an iniustis lucris seruierint, an conuiciis, calumniis & cupiditati studuerint, an obtrectatores, impostores, & in sceleribus acuti, pestiferi item ac nebulones. Hi citantur ad iudices: hi legibus omnibus puniuntur: hos reos fieri par est, suorumque criminum poenas iudicibus luere.

Ατὲ κόσμος σοιχείοις, καὶ ζώων ἀλόγων ἐκτυπώμασι πτηνῶν τε καὶ ἐναλίω. Ἄρ' ἔν ἐν ἐν δίκη χρῆναι τέ φαμεν ἀχαρισεῖν αὐτοῖς; ἢ μὴν ὅτι φθορεῖς τε καὶ λυμεῶνες ἀπάσης γεγόνασι τῆς ὑπ' ἔρανον, καὶ ἔ δὴ πρὸς φαῖη τις ἂν, ὅτι χρημάτων περιχσίας ἐστερημένοι χαλεπαίνομεν. εἰς αὐτὴν δὲ μᾶλλον ἠδίκημένοι, ἢ κινδυνεύοντες τὴν ἀθλίαν ψυχὴν. Ἀπεφοιτήσαμεν τοίνυν τῶν ἐνδοκίσει θεῶν ἔδεν τὸ παράπαν τῶν παρ' αὐτοῖς εὐερίσκιον, ὃ μὴ τῆς ἐσχάτης ἐστὶ διαβολῆς ἄξιον. ἀρρένομιξία τε, καὶ γυναικῶν ἐταρισμοί, καὶ ἀσελείας ἀπάσης ἐπιτήδευσις παρ' αὐτοῖς μῦθοι καὶ γέλως, καὶ τερατολογίας τὰ μυσήρια, καὶ ἐν ἀρετῆς τάξει τὸ ψεῦδος, καὶ πᾶν εἶδος ἀκαθαρσίας ἀσθητικῆς τε καὶ νοητικῆς. καὶ δυσεὐερίσκιον μὲν ἔδαμῶς, αὐτόθεν δὲ μᾶλλον, ὡς ἔφην, ἢ δεῖξις. Ἰδὲ γὰρ ἰδὲ τὰ πάντα ἰσχύοντα θεῶν νεύματι ἰδίῳ τὰ Ῥωμαίων κρατύνοισι, τῆς ἔδεν ὄντας θεοῦ χορηγῶν γενέσθαι φησὶ τῆς εὐκλείας αὐτοῖς. Ἀλλ' ὠκράτισε, φαῖη ἂν, οἱ φιλοτιμίας εἰς τὸ διατίθεν εἰδότες, καὶ δούλεις ἑτέροις τὸ δύνασθαι κρατεῖν, πῶς αὐτοῖ τῆς ἰδίας ἐστερηται τιμῆς τε καὶ δόξης; ἦν γὰρ πάλαι κενόλοφασιν ἐξ ἀπάτης καὶ ψευδολογίας, εἰς ἅπαν ἀποδεβλήκασι, Χριστῷ τὸ ψεῦδος ἀπογυμνώσαντος. πρὸ τοίνυν ἑτέροι, δεδωρηται τὸ κρατεῖν, οἱ τὸ δύνασθαι κρατεῖν ὡς ἐξ ἀνάγκης ἐστερημένοι, καὶ τοῖς ὑπὸ χθόνα μυχῶς μονοκλι κατορωρυγμένοι, καὶ τὸν τῆς ἀφύκτου δίκης κερὸν ἀναμένοντες; ἀγγέλλας γὰρ, φησι, τῆς μὴ τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν, σειρᾶς ζόφου ταρταρώσας, παρέδωκεν εἰς κρίσιν μεγάλης ἡμέρας κολασθησομένους τηρεῖν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ παροῦντες καὶ ὑπὸ σκῆπτρα φησὶ τὰ ἑτέρων γενέσθαι τῆς αὐτοῦ τὸν θεοπέσιον Ἀβραάμ, φράζεται δὴ πάλιν τί τὸ χρεῖμα αὐτῆς καταπημῆναι ἂν, ἢ πῶς καταθήσειε πρὸς γε τὸ δέειν ὡς εἶεν ἐν ἀγαθοῖς πάντη τε καὶ πάντως πρὸς ἡμῶν νοεῖσθαι καὶ λέγεσθαι. ἔπω δέδειχεν εἰ γεγόνασιν ἀσχεροῖ τῆς τρόπης, εἰ λημμάτων ἀδίκων ἠτῶμενοι, λοιδοροῖ τε καὶ φιλετικλήμονες καὶ πλεονεξίας ἐπιτηδεύται, βάσκανοί τε καὶ φένακες, καὶ δριμύεις εἰς κακουργίας, λοιμοὶ τε καὶ ἀλαζόνες, ἔτοι καλῶνται παρὰ τῆς δικασίας, τῆτοις ἀπαντες ἐπιτιμῶσιν οἱ νόμοι, τῆτοις τὸ διακείσθαι πρέπει, καὶ τὰς ἐκ τῶν ἐυθυμόντων ὑπομένειν γραφάς. Ἀποφαίνει δὲ κακῆς κατ' ἔδεναι

τρόπον τὸ ὑπὸ σκῆπτρα γενέσθαι τινῶν, ξένους τε καὶ ἐπήλυδας. ἄθρει γὰρ δὴ καλευρομένην τῆς ὑπ' ἑρανὸν τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν κειράτηκε γὰρ ἐχὶ μόνων Ἰσραήλων, ἀλλὰ παντὸς ἔθνους τε ἀνθρώπων καὶ γένους. ἄρ' ἐν ὅτι κειράτηται, καὶ ζυγοῖς τοῖς ἐνομωτάτοις ὑπέκειναι ἀνεχούται, δυσγενεῖς εἶναι φῶμεν καὶ ἑδενὸς ἀξίους; ἄρα τὸ βασιλεύεσθαι πρόφασιν αὐτοῖς ἀδοκίμα γέγονε συμφορᾶς; ἀλλ' ἐκ ἂν οἰοίτο τις ταῦτ' ἔχειν ὀρθῶς. Εἰσὶ γὰρ εἰσὶ, νυνὶ δὴ μᾶλλον ἢ πρὶν, καὶ ἐν τοῖς ἐλπίδος ἐπέκεινα, καὶ ἀπάσης εὐθυμίας ἐν καλῷ, καὶ τὸ χρῆμα αὐτοῖς πρὸς εὐκλείας μᾶλλον, ἢ γὰρ πρὸς ὀνειδῆς ἐμβεβηκέναι δώσομεν. Ἀπαλλαττέτω δὲ ἐν αἰτίας καὶ γραφῆς, καὶ μῶμος παντὸς τῶν ἀμφὶ τὸν θεασίον Ἀβραάμ, εἰ καὶ ἦσαν ἐπήλυδες, καὶ τὴν ἐνεβίβασαν ἀφέντες πρὸς ἑτέραν μεθωρμίζοντο, ὅλην τε διὰ Θεοῦ κατεκλήσαντο τὴν Ἰσραήλ. Δεδουλεύασιν δὲ Πέρσας καὶ Μήδοις, καὶ μὴν καὶ ὁμόροις τισὶ τῶν ἑτέρων ἐθνῶν οἱ ἐξ Ἰσραήλ. ἄρ' ἐν οἷσα τὴν αἰτίαν, ἢ βέλει μαθεῖν; ἐπειδὴ γὰρ τὴν εὐσεβῆ καὶ ὑπὸ θεῷ λατρείαν ἀφέντες τοῖς αὐτῶν τεθύνασιν θεοῖς, φειδῶς ἀπάσης ἐσερημένοι βαρβαρικῆς ὁμότητος ἔργον γεγόνασιν, καὶ τὴν δυσαχθῆ τῆς δουλείας ζυγὸν ὑπῆλθον. Ἀχαριστῶν ἐν ἄξιον τοῖς Ἑλλήνων καὶ διὰ τῶν θεοῖς, σώζουσι γὰρ ἑδέναι τῶν ὑπ' αὐτοῖς γεγονότων. Προσεποίησα δὲ χρησίμως καὶ οἷς ἔφην. ἄρ' ἀσχρόν αὐτῶν καὶ ἀκαλλῆς εἶναι δοκεῖ τὸ βεβασιλεύεσθαι τὸν Ἰσραήλ ὑπὸ Σαῦλ παρά γε τὸ ἀνδάνον τῶν ἐπὶ πάντας θεῶν; ἔδει γὰρ ἔδει μᾶλλον ἴσως ἔρεῖ, καὶ ἦν ἀμεινον ἀσυκρίτως τὸ ὑπ' αὐτῶν κρατεῖσθαι μόνον. καλῶς. συνήσιν γὰρ εὐ μάλα, καὶ τοῖς αὐτῶν συνθήσομαι λόγοις. ἐκὼν ἀβέλητον τῶν θεῶν τὸ ὑπεξάλασθαι τινῶν τῶν ὑπ' αὐτῶν ζυγῶν, ὑφείναι δὲ παρ' αὐτὸν ἑτέροις τὸν τῆς διανοίας ἀρχένα. Εἶτα πῶς ἄνω τε καὶ κάτω τὰ πάντα κυκῶν, θεοῖς ἐθναρχίας τισὶ καὶ πολιάρχους δαίμοσιν ἀπονεῖμα φησὶν αὐτὸν τὴν καὶ πάντων ἀρχὴν, καὶ τοὶ τὸ χρῆμα ἐκράτειν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκ ἀφέντα μᾶλλον ἑτέροις, ἀλλ' ἑαυτῶν τηρήσαντα καλὰ γε τὸ αὐτῶν δοκεῖν; κατεπιρραίνετο γὰρ αἰτηθέντος Σαῦλ, καὶ γὰρ ἔφη δὲ ἐνός τῶν προφητῶν, καὶ ἔδωκε αὐτοῖς βασιλείαν ἐν ὄργῃ μου. Ἐικαρομυθεῖ μὲν ὁμολογημένως καὶ σαφροῖς ἐννοιῶν εὐρήμασιν ἀσυνέτως ἐπισεμνύνεσθαι, καὶ τὰ ἔξω μῶμος παντὸς οἷς ἂν ἔλοιτο ποιεῖται γραφῆν. ὡς περ

At subiici quorundam imperio, & peregrinos & aduenas esse, malos eos plane non efficit. Contemplare enim Romanorum imperium longe lateque per terrarum orbem propagatum. Non solum Iudæos subegit, sed omnem nationem ac genus hominum. Num igitur, quod subacti sunt, & legitimo dominatu regi se patiuntur, viles ideo dicamus, ac nullius pretii? An alieno imperio subiici, causa fuit ipsis insperata calamitatis? At nemo hæc ita se habere censuerit. Nunc enim certe magis quam antea & spem omnem superant, & summa tranquillitate fruuntur, eamque rem illis gloriae potius quam probri loco cessisse dabimus. Ne igitur accuset aut carpat amplius eos, qui diuini Abraham sunt, licet aduenæ fuerint, patriaque relicta in exteram regionem migrauerint, ac ita volente Deo vniuersam Iudæam possederint. At enim Persis ac Medis aliisque finitimis quibusdam gentibus Israelitæ seruiuerunt. Tune igitur causam nosti, an eam discere cupis? Quum enim pio veroque Dei cultu repudiato, Diis, quos Iulianus adorabat, sacra fecissent, tum nullo misericordiae loco relicto, Barbarorum crudelitatem experti sunt, & graue seruitutis iugum subierunt. Opera pretium est igitur eam ob rem Græcorum Deos auersari, subditos enim suos minime seruant. Illud etiam ante dictis vtiliter addam. Num turpe & indecorum Iulianus existimat, quod Israelitæ Saulis imperio præter Dei supremi voluntatem subiecti sint? Oportebat enim, inquiet, ac citra comparationem satius erat ab eo solo regi. Recte; id enim apprime nouit, & ego Iuliani dictis assentiar. Noluit ergo Deus imperio suo quemquam subtrahi, aliisque præter se mentis ceruicem subiici. Iam quomodo fusque deque versans omnia Deum asserit nonnullis Dæmonibus gentium & urbium præsidibus imperium in omnes distribuisse, & tamen non continuo mortalium imperium discreuisse, sed illud suo sibi arbitrato seruasse? Nam quum Saul postularetur, indignatus est. Quippe per vnum prophetam dixit: *Et dedi eis Regem in ira mea.* Stulta plane loquitur Iulianus, & putidis commentis temere gloriatur: ac pro sua libidine res extra omnem reprehensionem positas incusat. Ac si vero

vero minus impie quam oportebat in sanctos debacchatus sit, nulla carpendi cuiusvis satietate captus, in ipsum Iesum audax inuadit atque ita loquitur:

IULIANVS.

Iesus, quem vos prædicatis, vnus erat ex Cesaris subditis. Quod si minus creditis, paullo post demonstrabo: immo vero iam dicatur. Dicitis quippe, ipsum cum patre & matre sub Cyrenio censum fuisse. Verum postquam natus est, quorumnam bonorum auctor cognatis suis extitit? Noluerunt enim, inquit, obedire ei. Quid vero, durus ille corde & lapidea ceruice populus, quomodo Mosis paruit? Iesus autem qui spiritibus imperabat, & in mari gradiebatur, & dæmonia eiiciebat, quique cælum ac terram fecit, vt vos vultis, (non enim hæc discipulorum vllus de eo dicere ausus est, nisi solus Ioannes, idque neque clare, neque explicite; sed dixisse concedatur) non potuit ad salutem suorum amicorum & propinquorum consilia mutare.

CYRILLVS.

Stultus stulta loquetur, & cor eius vana cogitabit, iuxta Prophetæ vocem. Igitur si aliquis alius esset ex Græcanico grege, qui tam frigidis & inanibus dictis confideret, eum forte dicerem sacrarum litterarum scientia destitutum, a veritate aberrare, & ignorare prorsus incarnationis Vnigeniti sacramentum. Quum autem de se magnificum & stupendum quippiam sentiat Iulianus, ac diuinæ Scripturæ cognitionem admirabilem nactus videatur, a nobis audiat. Falleris opinione sapientiæ, vir egregie, & quod apud nos in pretio est, hoc Deum forte magni facere putas? At nescis plane quantum intersit, inter diuinæ gloriæ fastigium, & nostræ cogitationis exilitatem. Nam si Iesum oporteret omnino, quum Deus sit, cauere ne hominum gloriæ postponeretur, adeoque nobiscum has temporarias gloriolas, & modicam felicitatem, vanosque fastus concupiscere; nonne satius ei fuisset dispensationem abicere, neque instar nostri hominem fieri, qui vna cum Patre in eodem throno consideret, qui suprema gloria

Αδὲ μείον ἢ χρεὴν δεδυσσεβηκῶς εἰς ἀγίους, καὶ κόρον ἔχων εὐθένα τῆς καὶ πάντων διαβολῆς, καὶ ἐπ' αὐτὸν ὁ θεασὺς ἔρχεται τὸν Ἰησοῦν, ἔτω τε φησὶν.

IΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὁ παρ' ὑμῖν κηρυττόμενος Ἰησοῦς, εἰς ἦν τῶν Καίσαρος ὑπηκόων. εἰ δὲ ἀπισεῖτε, μικρὸν ὑσερον ἀποδείξω μᾶλλον ὃ ἤδη λέγεσθε. Φατέ μὲν τοι αὐτὸν ἀπογεγραψάσθαι μετὰ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα ἐπὶ Κυρήνης. ἀλλὰ γενόμενος τίνων ἀγαθῶν αἰτίῃ καλέσθη τοῖς ἑαυτοῦ συγγενέσιν; καὶ ἠθέλησαν φησὶν ὑπακούσαι αὐτοῦ. τί ὃ, ὁ σκληροκάριδος καὶ λιθοτράχηλος ἐκεῖνος λαός, πῶς ὑπήκουσε τῷ Μωσέως; Ἰησοῦς δὲ, ὁ τοῖς πνεύμασιν ἐπιτάττων, καὶ βαδίζων ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ τὰ δαμόνια ἐξελαύνων, ὡς ὃ ὑμεῖς θέλετε, τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἀπεργασάμενος. καὶ ὃ δὴ ταῦτα τετόλμηκε τις εἰπεῖν περὶ αὐτοῦ τῶν μαθητῶν, εἰ μὴ μόνος Ἰωάννης, εὐδὲ αὐτὸς σαφῶς, εὐδὲ τρανώς ἀλλ' εἰρημέναι γε συγκαχωρήσθαι ἐκ ἡδύνατο τὰς προαγρέσεις ἐπὶ σωτηρία τῶν ἑαυτοῦ φίλων καὶ συγγενῶν μεταστῆσαι.

ΚΥΡΙΛΛΟΣ.

Ὁ μωρὸς μωρὰ λαλήσει, καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ μάταια νοήσει, καὶ τὴν προφήτη Φωνὴν. εἰ μὲν ἐν τις ἕτερος ἦν τῶν ἐξ ἀγέλης ἑλληνικῆς, ὁ τοῖς ἔτω ψυχροῖς καὶ γραῶδεσιν ἐπιθαρσήσας λόγοις, ἔφην ἂν ἴσως αὐτὸν τὴν ἐκ τῶν ἱερῶν μαθημάτων ἐπιστήμην ἐκ ἔχοντα, τῆς μὲν ἀληθείας ἀφαιμαρτεῖν, ἀγνοῆσαι δὲ καὶ εἰσάπαν τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τῆς μονογενῆς τοῦ μυστηρίου. Ἐπειδὴ δὲ πεφρόνηκεν ἐφ' ἑαυτῷ μέγα τι καὶ ἐξασίον, οἶεται δὲ καὶ τῆς θεοπνεύτης γραφῆς ἐκ ἀθαύμαστον ἑαυτῷ συνειλοχένας τὴν γνώσιν, ἀκρέτω πρὸς ἡμῶν. Δοκησισοφείς, ὡ γεννάμε, καὶ ὅπερ ἐστὶ τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐν λόγῳ, τὸ καὶ Θεὸν οἶε τάχα πρὸ ποιῆσαι περὶ πολλῶν; ἠγνόηκας ὃ παντελῶς τὸ μεσολαβεῖν, καὶ τὸ τῆς θείας δόξης ἀνωκισμένον, καὶ τὸ ἐν ἡμῖν διανοίας τὸ σμικροπρεπέες. εἰ γὰρ ὅλως ἔδει Θεὸν ὄντα τὸν Ἰησοῦν, φροντίδα θεοῦ τινὰ τῶν μὴ δοκεῖν τῆς ἀνθρώπων ευκλείας ἵεναι καλόπιν, ἐφίεσθαι δὲ σὺν ἡμῖν τῶν προσκλήρων τετρανὶ δοξαρίων, καὶ μεμετρημένης εὐημερίας, καὶ κόμπων εἰκαίων. πῶς ἐκ ἀμεινον αὐτῷ παρελάσαι τὴν οἰκονομίαν, καὶ μὴ γενέσθαι καθ' ἡμᾶς ἀνθρώπον τὸν ὁμόθρονον τῷ πατρὶ, τὸν τῆς ἀνωτάτω δόξης

ὠραϊσμένον, ἢ θεοπρεπέσιν ἀξιώμασιν ἐμπρεπή. **A**decoratur, & diuinis honoribus coruf-
 cat. Quamobrem si quis obtrechandī
 Οὐκ ἔνι εἶπερ τῷ δοκεῖ καταγτιάσθαι ἢ λέγειν
 ἀνδ' ὅτι μὴ μᾶλλον βασιλέως τινὸς τῶν ἐπιτῆς
 γῆς κενεματίκεν ὑὸς, ἢ μὲν τοι ἢ βασιλίδος
 ἐξέφυ μητρός, ἢ σάρκα δηλονότι, ἐγκαλείτω
 παρελθῶν, ὅτι ἢ γέγονεν ἀνδρωπος, ἢ κενέω-
 κεν ἑαυτὸν, μορφὴν δ' ἄλλ' λαβῶν. εἰ γ' ἦν ὁ-
 λως τὸ δυσκλεές, δύσοισόν τε ἢ φορτικὸν αὐτῷ,
 καὶ ἔκ τῶν πραγμάτων καλῶν εἰς τὸ
 ἀμεινον ἦν δὴ πρὸς τὸ μὴ ἀνασχέσθαι τὴν οἰκονο-
 μίαν. ἀλλ' ἦν ὡς Θεῷ τὰ ἀνθρώπινα παντε-
 λῶς ἔδεν, σμικρὸν αὐτῷ καὶ τῆς ἐπιγεῖς βα-
 σιλείας τὸ μέτρον, καὶ τοι παρ' ἡμῶν τὰς ἀνω-
 τάτω τιμᾶς εὐ μάλα σεφανεμένης. Καὶ γ' ἔν
 ὅτε Πιλάτῳ προσδιελέγετο, τῆς ἑαυτῷ δόξης
 τὴν ὑπερτάτην ὑπεροχὴν διστάσει, λέγων
 ἢ βασιλεία ἢ ἐμὴ ἔκ ἐσιν ἐκ τῶ κόσμου τῶ-
 τος. Τῷ τοίνυν Θεῷ μὲν ὑπάρχοντι ἢ φύ-
 σιν, ἐλομένῳ γε μὴν παθεῖν οἰκονομικῶς τὴν
 κένωσιν, ἐπιτιμᾶς ἀνδ' ὅτι; καὶ τοι πῶς ἐν-
 δοιάσειέ τις, ὡς τῆς ἐν Θεῷ σοφίας τοσῶτον ἡ-
 τήμεθα, ὅσον καὶ φύσει μειονεκτέμεθα; καὶ τῶ-
 το φησὶν αὐτὸς διὰ Φωνῆς Ἡσαΐας ἔ γάρ
 εἰσιν αἱ βελαί μου ὡσπερ αἱ βελαί ὑμῶν,
 ἔδ' ὡσπερ αἱ ὁδοὶ ὑμῶν αἱ ὁδοὶ μου; ἀλλ' ὡς
 ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, ἔτως ἀπέχε-
 σιν αἱ ὁδοὶ μου ἀπὸ τῶν ὁδῶν ὑμῶν, καὶ τὰ
 διανοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς διανοίας μου. Ἄλ-
 λά γενόμενος, φησὶ, τίνος ἀγαθῆς αἰτίας καλέσει
 τοῖς ἑαυτῷ συγγενέσιν; ἀπάντων μὲν ἔν, εἰ
 καὶ ἀπειθῶσι τινές. διὰ γ' τῶτο καὶ γέγονεν
 ἀνδρωπος, ἵνα καὶ γένῃ αὐτῷ χρηματίσωμεν.
 εἶτα τί τῶ τοιῶδε τὸ ἴσος αὐτῶν εἰς εὐκλείας δύ-
 ναμιν τοῖς ἐπιτῆς γῆς; θείας φύσεως ἀναδεδει-
 γμεθα κοινωνοὶ, ἀγίης Πνεύματος ἐμπεπλή-
 σμεθα τὴν πρὸς Θεὸν οἰκειότηθα νοητὴν δι' αὐ-
 τῶ κερδαίνοντες, καθῆκεν ἑαυτὸν εἰς τὴν πρὸς
 ἡμᾶς ἀδελφότηθα, καὶ τοι ὡν Θεὸς φύσει, καὶ
 τῶν ὅλων δημιουργὸς καὶ κύριος, ὑοὶ χρηματί-
 ζομεν τῶ ἐπὶ πάντας Θεῶ. εἶτα τίνος ἡμῶν
 ἀγαθῆς γέγονεν αἰτία; καὶ μετὰ τῶτο ζητεῖς; ἢ
 τάχα πρὸς σμικρὸν καὶ λόγῳ τῶ μηδενὸς ἀξίον
 τὸ ἔτως ἐξαιρεῖον τέθειται παρὰ σοί; καὶ εἰ
 μὲν τις εἴη βασιλέως τινὸς τῶν ἐπὶ γῆς, ἢ τέκ-
 νοις, ἢ ἀδελφοῖς ἐναριθμιοις, ἔτος ἂν σοι δόξειε
 τῆς ἀνωτάτω πασῶν εὐκλείας εἰς λῆξιν ἐλθεῖν
 ὀνήσειε δ' ἂν ἡμᾶς τὸ σύμπαν ἔδεν, τὸ καὶ
 Θεῶς ὠνομάσθαι καὶ Θεῶ τέκνα καὶ ἀδελφῶς;

B sationem non ferre. Sed in quantum
 Deus est, humana res omnes ei prorsus
 nihil erant, regni terreni fines exigui,
 licet a nobis honorum fastigium teneat.
 Enimvero cum Pilatum alloqueretur,
 gloriae suae praestantiam declarauit,
 dicens: *Regnum meum non est ex hoc*
mundo. Quid ergo exprobras ei, qui,
 quum Deus sit secundum naturam,
 maluit tamen ratione dispensationis
 exinanitionem pati? At quomodo du-
 bitauerit aliquis, nos a diuina sapientia
 tantum superari, quantum natura infe-
 riores sumus? Atque hoc ipse ait per
 vocem Esaiæ: *Non enim sunt cogitatio-*
nes meae, sicut cogitationes vestrae, neque
ut via vestra, via mea; sed sicut distat
caelum a terra, ita distat via mea a viis
vestris, & cogitationes vestrae a cogita-
tione mea. Sed enim, inquit, post-
 quam natus est, cuius boni auctor pro-
 pinquis suis extitit? Omnium quidem
 certe, licet hoc nonnulli minus cre-
 dant. Idcirco enim factus quoque est
 homo, ut genus ipsius vocaremur.
 Praeterea quid huic ad splendoris ma-
 gnitudinem aequari potest? Natura di-
 uinae participes constituti sumus, sancto
 Spiritu repleti, spirituale cum Deo con-
 sortium nacti sumus, ipse se ad no-
 stram fraternitatem demisit: quamuis
 natura Deus sit, & vniuersi opifex ac
 dominus, filii Dei supremi nuncupa-
 mur. Et cuius nobis auctor boni fue-
 rit, etiamnum quaeris? An res adeo
 praecleara, tam tenuis, tamque nullius
 pretii tibi videtur? Si quis Regis alicuius
 terreni filius sit, aut inter fratres
 adscriptus, hic tibi summum gloriae fa-
 stigium affecutus videbitur; no-
 bis nihil omnino profuerit Deos
 nominari, Deosue fratres ac filios?

Ioan. 17.
 Esai. 55.

At enim, inquit, quidni regni terreni foliis insidens, ac supremis honoribus conspicuus, mortalibus apparuit? Verum incarnationis mysterium quantum licet attendat. Inducta siquidem est in fraudem vniuersa terra, & quod cuique placeret, Deus hoc erat, & cultus. Alii siquidem creaturam adorarunt, honoresque diuinis orbis elementis detulerunt: alii peculiare sibi Deos fabricarunt. Apparuit ergo de caelo vnigenitum Dei Verbum in specie hominis, vt omnibus persuaderet ad veritatem transire, & velut ex caligine ac tenebris ignorantiae ad purissimam Dei cognitionem euadere. Quoniam autem vniuersi Opifex sui iuris hominem esse vult, & suo prope nutu in rebus agendis gubernari; eam ob rem visum est Christo Seruatori omnium, bene vtique cum hominibus actum iri, si persuasionem potius quam imposta necessitate a vitiiis terrenis exsoluerentur, meliora complexi & ea quibus credibile esset fieri meliores. Si ergo regia maiestate redimitus, & inuictam potestatem habens, homines sibi credere iussisset; fides non amplius certae persuasionis fructus fuisset, sed potius necessariorum & ineuitabilium praeceptorum, & forte fuisset sicut vnus eorum, quibus humano arbitrio diuini honores perpetram tribuuntur. Quando vero, sicuti vnus ex nobis, singulari animi modestia ac submissione vsus, humanisque repudiatis honoribus, qua sapientissimis doctrinis, qua miraculis, omni oratione maioribus, volentes ac persuasos ad meliora conuertit; nullus iam tandem locus superest accusandae dispensationis, immo conuictus est Iulianus quod in Christum omnium rectorem temere nugae effutierit. Ne enim probri loco descriptionem nobis obiiciat, sed illud in animum pariter inducat, eum, qui nobiscum sub Caesare censerit se patitur, res effecisse quae Caesaris, immo quae cuiusuis hominis potentiam exsuperant. Excitauit enim mortuos e tumulis, vehementes flatus increpauit, Satanam verbo contriuit, miraculorum opera patrauit. Caesar itaque regni terrestri insignibus, & externis bonis nec a natura insitis, agnoscebatur; Christus autem omnium Dominus, domesticam habens nec adscititiam maiestatem, recte

Α'λλὰ ὅτι ἄνθρωπος ὅτις, φησὶ, μὴ τοῖς ἐπιγεῖαι βασιλείας θάκοις ἐνιδρυμένος, μήτε μὴν τοῖς ἀγαν ὑψὲς ἢ ὑπερτάτοις αὐχήμασιν ἐμπρεπῆς ὡφθη τοῖς ἐπὶ τῆ γῆς; σπεύσῃ δὴ ἔν τῷ οἰκονομίας ὡς ἐνὶ τῷ σκοπόν. Πεπλάνηται μὲν ὅτι ἡ σύμπασα γῆ, καὶ τὸ ἐκάστω δοκῶν, καὶ Θεὸς ἦν καὶ σέβας. οἱ μὲν ὅτι τῆ κτίσει προσκεκυνήκασιν, καὶ τοῖς ἔκδοσιν σοιχείοις προσεκόμενον τὰς λαλρείας· οἱ δὲ τεχνουργοὶ τῶν ἰδίων γεγονόσιν θεῶν. ἐπέφανε τοῖς βουν ἐξ ἔρανῶν ὁ μονογενὴς ὁ Θεὸς λόγος, ἐν εἶδει τῷ καθ' ἡμᾶς, ἵνα πάντας ἀναπέσει μεθ' ἑαυτοῦ πρὸς ἀλήθειαν, καὶ ὡς περ ἐξ ἀχλύος καὶ σκοτίας τῆ ἐνέσης αὐλοῖς ἀμαθίας, εἰς τὸ τῆς ἀκραιφνῆς θεοπλίας ἐλάσαι Φῶς. Ἐπειδὴ ὅτι τῶν ὅλων δημιουργὸς αὐλοκρατῆ τῷ ἀνθρώπων εἶναι βέλεται, καὶ θελήμασιν ἰδίοις πηδαλιεχεῖσθαι πρὸς τὰ πρακτέα· ταῦτα τοι καὶ μάλα ὀρθῶς ἔχειν εὐ ἐδόκει τῷ πάντων σωτήρι Χριστῷ, πειθοῖ μάλλον καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἐπηρητημένης, ἀπαλλαττέσθαι μὲν τῶ ἀχρῶν τῆ ἐπὶ τῆ γῆς, ἀνθελέσθαι δὲ μάλλον τὰ ἀμείνω, καὶ τὰ δι' ὧν ἦν εἶκος ἀποτελεῖσθαι βελτίως. Εἰ μὲν ἔν τῇ βασιλείῃς δόξῃ κατεσεμμένος, καὶ ἀναπλαγάνισον ἔχων τὴν ἐξουσίαν, ἐκέλευσε πιστεύειν αὐτῷ ἐπὶ τῆ γῆς, πληροφορίας μὲν ἐκέτι καρπὸς τὸ πιστεύειν ἦν, ἀναγκαίων δὲ μάλλον καὶ ἀφύλων ἐπιταγμάτων καὶ ἦν τάχα πα καθ' ἕνα τῶ ἀνθρώπων δόγμασιν τῆ τῆ θεότητος δόξῃ παραλόγως τετιμημένων. Ἐπειδὴ ὅτι ὡς εἰς ἐξ ἡμῶν μετρίω τε καὶ ὑφειμένω κερρημένῳ φρονήματι, καὶ τῶ ἐν ἀνθρώποις εὐκλείας ἡφειδηκῶς, τῆτο μὲν πανσόφοις διδασκαλίαις, τῆτο δὲ τοῖς ὑπερ λόγον θεοσημείαις ἐκόντας καὶ πληροφορημένως μεθίστη πρὸς τὰ βελτίω, γράφεται οἰκονομίαν ἐκέτι ἐν κόσμῳ λοιπόν ἤλω δὲ μάλλον, εἰκῆ πεφλυαρηκῶς καὶ τῶ πάντων κρατῆν τῶ Χριστῷ. Μὴ ὅτι δὴ ποιείτω πρὸς οὐείδης ἡμῶν τὴν ἀπογραφὴν, διενθυμείτω ὅτι, μὴ τῆτ κακείνω ὁ γάρ τοι τὴν ὑπὸ Καίσαρι μεθ' ἡμῶν ἀπογραφὴν ἀναχόμενος, πραγμάτων γέγονεν ἀπολεσῆς τῶ ὑπερ χεῖρα τὴν Καίσαρος, μάλλον ὅτι καὶ τὴν ἀνθρώπων παντός. ἐγγήγερε ὅτι ἐκ μνημάτων νεκρῶς, ραβδαίοις πνεύμασιν ἐπέλιμυσε, συνέτριψε λόγῳ τῶ Σατανᾶν, εἰργασαι δὲ καὶ τὰ ἔργα τῶ θαυμάτων. Καίσαρ μὲν τοῖνυν τοῖς τῶ ἐπιγεῖαι βασιλείας συνθήματι, καὶ τοῖς θύραθεν αὐτῷ καὶ σιωδῶς ἐκ ἐμπεφυκόσιν ἀγαθοῖς ἐγνωρίζετο. Χριστὸς δὲ, ὁ πάντων δεσπότης, οἰκοθεν ἔχων καὶ ἐκ ἐξωθεν ἐπακτῆν τὴν δόξαν, διὰ τῆς

τῆ καλορθωμάτων ὑπεροχῆς ἐγνωρίζετο, νοοῖτο δ' ἂν καὶ αὐτὸς ὁ Κἄσαρ ὑπάρχειν Θεός. Παρρησιάζεται γὰρ ἔδαμῶς ὁ Χρῆσαι κρατεῖν τῶν ὄλων τῆ ἀπάντων βασιλεία καὶ κύριον, τὸ ἀποσκιρτῆσαι τινὰς τῆ αὐτῆς ζυγῶν, καὶ μὴν καὶ ἀγέρωχον ἀνατεῖναι τῆ αὐχένα, ἀλλὰ τῆτοις μὲν ἔβλημα τὸ ἐξήνιον, ὁ δὲ τοῖς ἰδίῳις ἐναδρύνεται πλεονεκτῆμασι καὶ τῆ πάντων ὑπεροχῆς ἀκλόνητον ἂν ἔχοι τὴν δόξαν. Μειρακιῶδες ἢ σφόδρα τὸ, ἐκ ἐδύνατο, Φησί, τῆ εἰ αὐτῆς φίλων καὶ συγγενῶν μεταστῆσαι τὰς προαρέσεις ἐπιλελήσῃ γὰρ μοι δοκεῖ, καίτοι πλεῖστας ἀκῆσας, ὡς ἔστιν αὐτοκλήτῃ, ἐκονί τε ἰὼν πρὸς πᾶν ὅτι ἐν τῆ αὐτῆς δοκῆντων ὁ ἀνθρώπῃ, δόξαν ἔτις ἔχει τῆ πάντων δημιουργῶ ἵνα καὶ τοῖς ἀγαθουργεῖν ἡρημένοισι τὸ ἐπαινεῖσθαι δεῖν καὶ τοῖς τὴν ἐτέραν ἴσσι τρέπον τὸ καλεστικῶσθαι δικαίως πρὸς ἀπάντων ἀκολοθῆ. Ὅτι ἢ καὶ δημιουργός ἐστιν ἔραν ἔτε καὶ γῆς, καὶ συλλήβδην ἀπάντων τῆ ἐν αὐτοῖς ὁ μονογενῆς τῆ Θεῶ λόγῃ, ἀπόχρη μὲν καὶ ὁ πάνσοφος Ἰωάννης λέγων πάντα δι' αὐτῆς ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτῆς ἐγένετο ἔδὲ ἐν. συλλήβεται δὲ ἔδὲν ἔπλον καὶ ἢ τῆ ἐτέρων Ἀποστόλων εἰς τῆτο συναρῆσεις. Θεὸν γὰρ ἀπαξ ὁμολογῶντες αὐτὸν, πάντως παρ καὶ τῆ ἐνέσης αὐτῶ δυνάμεως καὶ ὑπεροχῆς ἐκ ἡγνοήκασιν τὸ ἀξίωμα. ὁ μὲν γὰρ ἱερώτατῃ Παῦλῃ τῆ ἐξ Ἰουδαίων καὶ σάρκα Χριστὸν, καὶ ἐπὶ πάντα ὀνομάζει Θεὸν, καὶ εὐλογητὸν εἰς τῆς αἰῶνας εἶναι Φησί. οἱ δὲ γε τῆ μαθητῶν ἕτεροι ἐπ' αὐτῆς θαλάσσης ἰόντα βλέποντες, κατὰ ε-
 θῆπεσαν μὲν τὸ παράδοξον, ἐνώμοτον ἢ τὴν ὁμολογίαν ἐποιῶντο λέγοντες πρὸς αὐτὸν. ἀληθῶς Θεῶ υἱός εἶ. Τῆδε ἔτις ἔχοντος, πῶς ἐκ ἂν εἴη τῶν ὄλων δημιουργός; διαβεβαυμένης μὲν τῆτο τῆ θεοπνεύστῃ γραφῆς, ἐκ ἀπάδοντῃ δὲ ὁ πρᾶγματῃ, ἔδὲ αὐτοῖς τοῖς Ἑλλήνων λογάσι, κατὰ καὶ διὰ τῆ ἡδὴ προειρημένων προαπέδειξεν ἡμῖν ὁ λόγῃ.

A factorum præstantia clarus erat, ipsiusque Cæsaris Deus esse intelligatur. Nam quod quidam eius detrectarunt imperium, duramque cervicem subdlexerunt; non propterea tamen Regi omnium ac Domino, vniuersi adimitur imperium, sed quod defecerint, illorum crimen est: hic autem sua sorte gloriatur, & præstantiæ gloriam, qua cuncta superat, inconcussam habet. Quod autem ait, non potuisse affinium suorum mutare consilia, puerile est. Oblitus enim mihi videtur, quamuis sapius audierit, hominem libere ac sponte ferri ad id quod ei cunque visum sit. Atque ita placuisse Creatori omnium, ut & qui recte facere vellent, laudem consequerentur, & qui aliud iter tenerent, iure ab omnibus riderentur. Atqui vnigenitum Dei Verbum, cæli ac terræ opificem esse, & ut summatim dicam, omnium quæ in eis sunt, sapientissimus Ioannes abunde his verbis declarat: *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.* Nec minus ad id conferet aliorum Apostolorum consensus. Deum enim ipsum semel confessi, plane virtutis & præstantiæ, quæ in eo est, non ignorarunt dignitatem. Paulus quippe sanctissimus, Christum ex Iudæis secundum carnem etiam super omnes nominat Deum, & in secula benedictum esse ait. Alii autem discipuli, quum supra mare ambulantes viderent, rei nouitate attoniti iuramento confessionem suam firmarunt dicentes ad eum: *Vere filius Dei es.* Quum hoc ita sit, an non vniuersorum erit Opifex? quum id Scriptura diuina confirmet, res ne apud ipsos quidem Græcorum sapientes reclamet, ut & ex iis, quæ iam antea dicta sunt, oratio nostra præmonstrauit.

FINIS LIBRI SEXTI.

SANCTI